Biblio... Regionala Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 19 (78) • 1 octombrie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PE MARGINEA PROIECTULUI DE PROGRAM AL P.C.U.S.

Frumosul cotidian

Citisem în presa sovietică — sînt vreo doi ani de-atunci — o știre care mi se încrustase neobișnuit de trainic în memorie. Despre ce era vorba? Un grup de tineri de la uzina „Ordjonikidze" din Moscova, înființînd o brigadă de muncă comunistă, și-au luat un angajament care începea cu cuvintele: „Să ne închipuim că visul s-a și înfăptuit: de mîine pășim în comunism".

Mi-am amintit de această formulă lapidară și sugestivă acum vreo două luni, cînd vizitam depoul de locomotive Moscova-Triaj, faimosul leagăn al „marii inițiative". Totul în acest depou renumit îmi insufla impresia stăruitoare că am săvîrșit un formidabil salt în timp. Nu mă voi opri asupra tehnicii înalte sau asupra stilului și metodelor de muncă, ci asupra unui amănunt, un simplu amănunt observat întîmplător, care m-a îndemnat însă să umplu pagini întregi de bloc-notes.

Într-una din secții am zărit o masă pe care se înălța o movilă impunătoare de bancnote nou-nouțe. Alături — o listă. La privirea mea întrebătoare, șeful secției mi-a răspuns pe tonul cel mai firesc din lume:

— Azi e ziua de plată a salariilor.

N-a mai adăugat nimic, fiind, desigur, convins că totul e limpede ca lumina zilei. Un prieten care mă însoțea — redactor la un ziar moscovit — mi-a explicat însă pe îndelete cum stau lucrurile. În depou s-a introdus de peste un an plata salariilor fără casier. La chenzină, în fiecare secție se aduce statul de salarii respectiv și suma globală a salariilor. După terminarea schimbului, fiecare muncitor sau tehnician se duce la masă, își numără banii ce i se cuvin și semnează în statul de plată. Niciodată, de cînd se aplică acest sistem, n-a lipsit măcar o singură copeică la socoteală.

Da — mă gîndeam în acele clipe — au profundă dreptate tinerii de la uzina „Ordjonikidze": de mîine pășim în comunism. Senzația că viitorul este aproape de noi, nespus de aproape, că fîlfîie cu aripi mari în jurul nostru, mă urmărea copleșitor. Era o senzație de ordin, aș spune, estetic: tot ce vedeam, și mai ales noile relații între oameni, relații întemeiate pe încredere, stimă, prietenie, sprijin reciproc, mă impresiona — pe planul frumosului — ca un tablou rembrandtian sau o simfonie beethoveniană. Atunci mi-am dat seama mai bine ca oricînd — nu numai pe tărîmul ideilor, ci și pe cel al faptelor reale, concrete, palpabile — ce înseamnă suprapunerea deplină, în comunism, a eticului și a esteticului. Eticul, devenind o coordonată firesc al vieții de zi cu zi, devine, totodată, un inepuizabil și nemijlocit izvor de bucurii estetice.

Am avut marele noroc, ca, tocmai în perioada cînd mă aflam în Uniunea Sovietică, cînd mă întîlneam zilnic cu realitățile construcției comuniste, să apară în presă proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Oamenii sovietici trăiau zilele unei covîrșitoare mîndrii naționale și, în același timp, a unei efervescențe ideologice fără seamăn, stîrnite de publicarea acestui document esențial al epocii contemporane. În felul acesta, printr-o întîmplare fericită, întreaga comoară de impresii pe care o adunam căpăta dintr-odată, lăuntric, lărgimea unei perspective deosebite, răsunînd ca un comentar viu la rîndurile sobre, concise ale mărețului document.

Din întreaga bogăție de idei a proiectului, m-au emoționat (da, acesta e cuvîntul: emoționat!) mai ales acelea cuprinse în capitolul despre educarea conștiinței comuniste. Pe care om sincer preocupat de viitorul umanității — și nu numai de viitorul material, ci și de cel spiritual — l-a putut oare lăsa indiferent codul moral al constructorului comunismului, această splendidă întruchipare a celor mai înalte năzuințe etice care au luminat, în decursul istoriei, calea omenirii? Oare nu e clar că, traduse în viață (ceea ce se și întîmplă zi de zi, pas cu pas, în societatea sovietică), imperativele morale cuprinse în cod devin fundamentul unei noi frumuseți spirituale, mai depline, mai luminoase decît toate idealurile de frumos spre care a aspirat cîndva geniul uman?

Vorbindu-se adesea despre „frumosul cotidian", despre frumosul integrat în viața de zi cu zi a oamenilor, se subliniază, de obicei, cu exclusivitate aspectul, aș spune, strict decorativ al problemei. Se scrie mult, pe acest plan, despre arhitectură, despre mobilier, despre vitrine, despre reclame etc. Sînt, fără îndoială laturi importante, de loc minore, ale traiului zilnic, care permit o educare eficientă a gustului estetic al maselor largi.

Socot însă că ar trebui să acordăm — mai ales noi, minuitorii condeiului — o atenție cu mult mai mare aspectului fundamental al „frumosului cotidian" — frumosul etic, frumosul relațiilor dintre oameni, ale căror principii însuflețitoare au devenit — prin codul moral al constructorului comunismului — parte integrantă a celui mai de seamă document al epocii noastre.

„...Înaltă conștiință a datoriei obștești, intoleranța față de încălcările intereselor obștești: colectivismul și ajutorul reciproc tovărășesc: fiecare pentru toți și toți pentru unul; relații umane și respect reciproc între oameni; oamenii să aibă unul față de altul o atitudine de prieten, de tovarăș și frate...".

Nu-i așa că fiecare rînd, fiecare cuvînt sună plin de căldură omenească, ca un poem, ca un imn de slavă? Și, aș adăuga, ca un înflăcărat rechizitoriu împotriva „moralei" lumii capitaliste, la temelia căreia se află, mai veninos și mai virulent ca oricînd, principiul egoismului universal — homo homini lupus. Numai că, în vremea noastră, cînd comunismul repurtează izbînzi atît de strălucite pe plan material și moral, exercitînd asupra maselor o înrîurire fără egal, nici ideologii lumii burgheze nu-și mai pot îngădui luxul de a-și înfățișa principiile goale-goluțe, așa cum au ieșit din străfundurile sacului cu bani. De aceea, și le învesmîntează în mantia filozofică a elucubrațiilor existențialiste de tipul: „Cu cît înțeleg mai clar lumea, cu atît mai singur mă simt în această lume care, fiind ceva străin, nu poate să-mi aducă consolare..." (Jaspers) sau: „A fi pe lume... înseamnă a fi întotdeauna pentru sine..." (Heidegger). E o iluzie de profunzime, care ascunde, de fapt, canibalismul cel mai deșănțat — „morala" teroarei atomice, care vrea să justifice distrugerea omenirii, prin bombe murdare sau „curate", în numele „intereselor superioare" ale unui pumn de „aleși", obsedați de mania „singurătății".

Codul moral al constructorului comunismului este, deci, și o armă de luptă împotriva ideologiei și „moralei" unei lumi putrede, pe care mersul implacabil al istoriei a condamnat-o definitiv și irevocabil. Și aceasta deoarece fiecare paragraf, fiecare rînd al codului afirmă. Afirmă nu numai prin cuvinte, ci și prin faptele celor care traduc de-acum principiile codului în viață, dovedind întregii omeniri că o asemenea orînduire, orînduirea frumosului etic și estetic armonios îmbinate, este pe deplin realizabilă, că — așa cum proclamă proiectul de Program — actuala generație de oameni sovietici va trăi într-o societate întemeiată pe asemenea principii luminoase.

Victor Bîrlădeanu

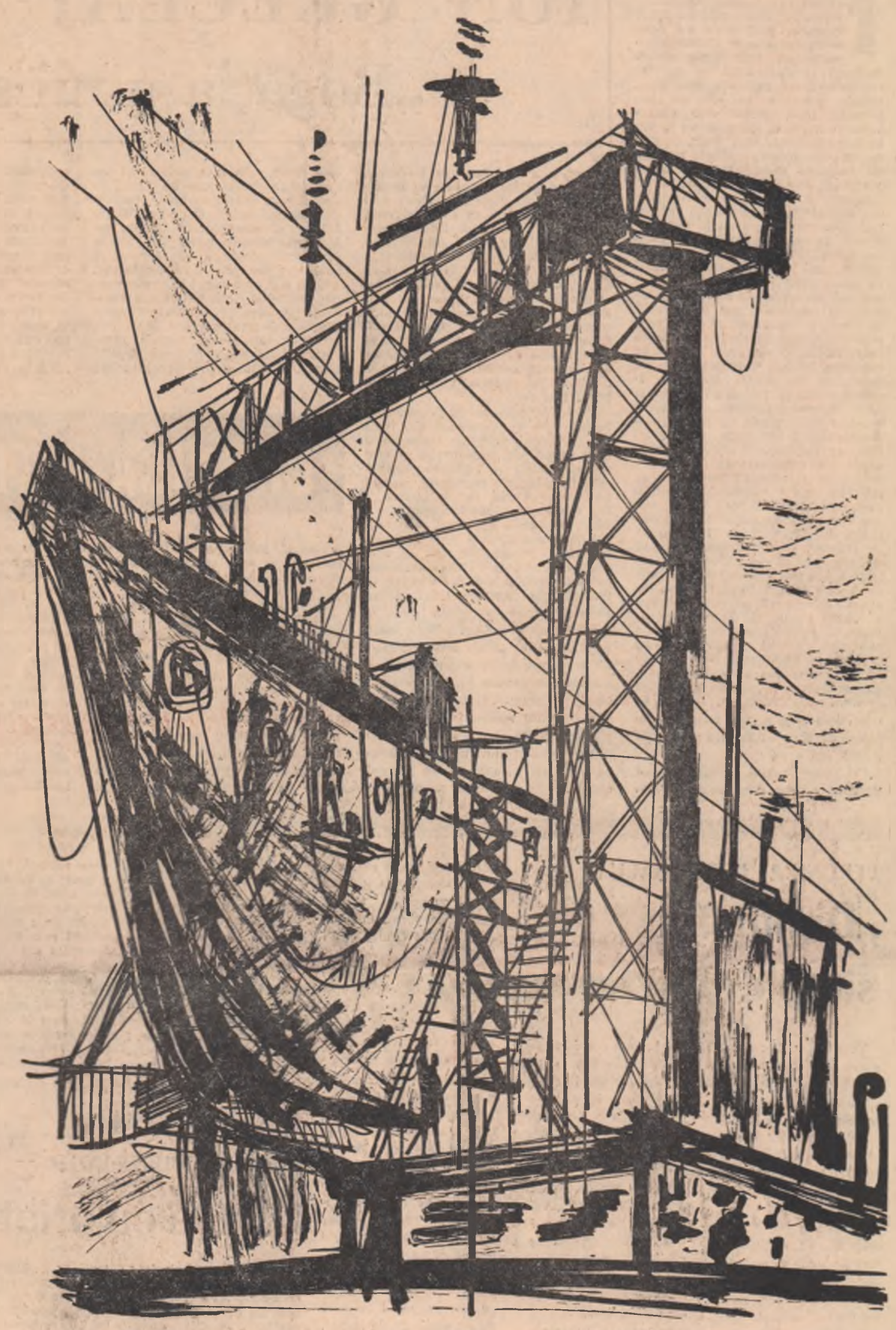

OSOROVITZ CAMILLO: Șantier naval (Galați)

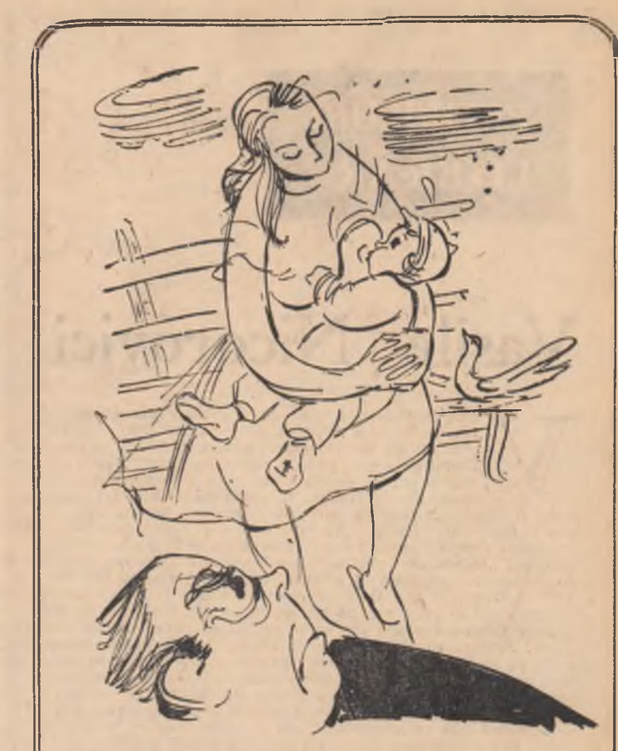

Veronica Porumbacu

VEGHE

Știm ce ați vrea, tilhari de uscat și de apă:
în a mia parte a unei secunde,
înainte ca șuierul să spargă timpanele,
înainte ca mîna mamei să acopere obrazul copilului,
înainte ca genele să se atingă între ele, într-o clipă de spaimă,
totul să se spulbere
și zidurile vesele ale caselor,
și culorile pastelate ale străzii și ale șoaptelor de dragoste
și pădurile de antene,
și leagănul inocent al copiilor,
totul să se destrame în puncte cenușii,
ca imaginea pe un dagherotip din veacul trecut;
ba mai mult,
punctele să se descompună și ele în funingini:
să sune ecoul risului spart
ca un pahar, de pămînt,
să se topească pupilele abia deschise luminii,
într-o masă de umbre.

Și apoi? Și apoi?
Refuz imaginile infernului treaz al supraviețuitorilor,
refuz spaima pietrelor spulberate mai ușor ca un abur,
refuz uriașa talpă fluidă strivindu-mi orașul!

În ceasul de cumpănă privesc adevărul în față.
Sper un adio armelor pretutindeni pe lume
sper o-ntoarcere-acasă a tuturor ostașilor,
în prima zi a păcii universale...

Dar nu-i cu putință, cît încă stafiile stau
cu șomoioage aprinse la colțuri de noapte,
cît încă se-aud sub pămînt explozii atomice surde,
Fie-vă teamă, vouă ce-aprindeți incendii!
Fie-vă teamă, vouă ce sînteți mîndri numai de bombe
ce-ar stinge răsuflu-n oraș, ca vîntul luminările,
în urmă lăsîndu-vă pradă pînă și pernele
pînă și piinea pe masă, în preajma cadavrelor!

Fie-vă teamă, de nu pentru soarta vieții, măcar pentru voi!
Noi sîntem tari, și maturi în veghe și luciditate.
Căci veghe se cere: veghe, putere, încredere
ca pacea, puternica pace,
să surîdă — apărată!

Al. Andrițoiu

CÎNTEC

Va trebui să vii — n-ai încotro —
Sărutul verii te-a rănit, fierbinte.
Natura s-a-mbrăcat în kimono
oriental, să-ți iasă înainte.

Mai ard în cinstea-ți macii înc-o zi
Căci purpura cezarică-i încinge —
dar mîine-un vînt ușor din miază-zi
fără să vrea, lovindu-i îi va stinge.

Căci anotimpurile n-au hotar
precis. Ci ca o strîngere de mînă
se-ntrepătrund și hotărăsc acum
unul să plece, altul să rămînă.

Luceafărul se face mai sticlos,
se subțiază luna. Cine știe
mîine, visînd sub șalul merinos
spre vară vei privi cu nostalgie.

CONTEMPORANI CU VIITORUL

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Am urmărit cu atenție intervențiile colegilor mei de generație la această „Tribună a scriitorului tînăr". Poeți, prozatori, dramaturgi, critici literari au ridicat cu pasiune și competență probleme care depășesc cercul unor frămîntări intime, exprimînd căutările și certitudinile noastre, ale tuturor.

O asemenea confruntare implică, desigur, o mare diversitate de opinii privind un aspect sau altul al muncii de creație. Se desprind însă cu claritate cîteva linii directoare comune, printre care situarea pe primul plan a necesității oglindirii unei realități în continuă prefacere. Ion Horea, Victor Vîntu, Dorel Dorian, Dan Hăulică au abordat această problemă-cheie, din unghiul preocupărilor lor specifice. Îngăduiți-mi să le urmez exemplul.

Încă în secolul trecut, mereu tînărul Jules Verne îi scria lui Charles Lemire: „Tot ceea ce inventez, tot ceea ce născocesc va rămîne totdeauna mai prejos de adevăr, pentru că va veni o vreme cînd creațiile științei le vor întrece pe cele ale imaginației". Ceea ce putea să pară atunci o butadă, constituie astăzi un adevăr adînc și definitiv ancorat în conștiința noastră. Performanțele „Nautilus"-ului și „Albatros"-ului au fost egalate și depășite, călătoria „de la Pămînt la Lună" a devenit de strictă actualitate și savanții ne făgăduiesc minuni care l-ar stupefia pe vizionarul de la Amiens...

Lucruri cunoscute — veți spune. De acord. Cred însă că nu ne putem mulțumi cu o asemenea interpretare statică și superficială. Ar însemna, de altfel, să rămînem la litera citatului de mai sus și să nu-l pătrundem sensul neașteptat de contemporan cu secolul atomic. Căci scriitorul care ne încîntă și astăzi se referă nu numai la înfăptuirea profețiilor sale științifice ci, mai ales, la micșorarea continuă a decalajului dintre previziuni și împliniri, pînă ce — printr-un proces dialectic — termenii acestui raport își vor schimba poziția. E un fenomen pe care evoluțiile circumterestre ale lui Gagarin și Titov ni l-au confirmat cu deosebită pregnanță și care se datorește ritmului uluitor de dezvoltare a științei și tehnicii moderne.

Iată un exemplu semnificativ.

Cu puțin înaintea lansării primului sputnic, Arthur C. Clarke, cunoscut specialist în probleme de astronautică și autor al mai multor lucrări științifice pe această temă, scria în articolul „Dincolo de planete": „1980... este răspunsul care ar rezuma, probabil, opiniile persoanelor competente în legătură cu data primei debarcări pe Lună". Cititorii de atunci ai articolului au considerat acest pronostic un bluff — mai ales că domnul Clarke este nu numai om de știință ci și unul dintre cei mai citiți autori de literatură științifico-fantastică engleză. Și iată că, după numai cinci ani, termenul fixat de „persoanele competente" ne apare net depășit, în urma izbînzilor cosmice ale țării care depășește termenele tuturor realizărilor sale. O rachetă a atins Luna, alta a înconjurat-o și ne-a adus imaginea emisferei ei invizibile, cît despre data primei debarcări, ea mi se pare atît de apropiată încît prefer să nu urmez calea pronosticurilor sortite unei prea grabnice dezmînțiri.

Am ales înadins spre exemplificare un domeniu cu deosebire notoriu și spectacular. Aria progresului tehnico-științific cuprinde însă cele mai variate manifestări, de la cercetarea abisurilor oceanice și a microcosmosului pînă la experiențele privind dezvoltarea embrionului in vitro și transplantarea organelor vitale. Toate acestea așteaptă autori inspirați, care să le redea în opere literare poezia uneori aspră, dar totdeauna extrem de seducătoare.

Lansînd acest apel abia voalat, țin să precizez două lucruri. Întîi, că nu pledez doar pro domo (citește Editura Tineretului), ci mai ales pentru înflorirea unui gen de care mă leagă o dragoste veche și statornică. Apoi că situația nu mi se pare de loc disperată. În definitiv, înainte de 23 August 1944, literatura științifico-fantastică românească număra două-trei romane și cîteva povestiri risipite prin reviste. Iar astăzi...

Dar nu mi-am propus să scriu un articol de bilanț. Mă preocupă atitudinea noastră, a scriitorilor tineri, față de un aspect, de o covîrșitoare importanță, al realității pe care ne-am legat să o reflectăm — fiecare cu gramul sau kilogramul său de har. Colegii mei își exprimă deseori admirația firească în legătură cu ultimele descoperiri. Gheorghe Tomozei și Mihai Stoian mă amenință de mult că vor trece la fapte. Alții au și pus mina pe condei. Printre cele mai interesante lucrări din colecția editată de „Știință și tehnică" aș cuteza să le socotesc pe cele semnate de Camil Baciu, Octavian Sava, Eduard Jurist. În sfîrșit, dacă Sergiu Fărcășan nu mi-o va lua în nume de rău că-l trec în rîndul scriitorilor tineri, „O iubire din anul 41.042" este nu numai cea mai bună performanță a genului, dar și una dintre cele mai izbutite creații pe acest tărîm, apropiindu-se de valoarea cărților lui Efremov, Bradbury, Lem...

Și totuși, există o anumită să-i zicem prudență în abordarea fantasticului-științific. Uneori e considerat drept un soi de divertisment, uitîndu-se imensa forță de înrîurire a unei literaturi care ne înfățișează cucerirea universului și chipul societății comuniste. Alteori se manifestă o anumită reținere și deconcertare în fața așazisului specific. (Cu ani în urmă, s-a dus o adevărată luptă împotriva exagerării rolului specificului în literatura pentru copii. Se pare că, în această privință, istoria se repetă).

În ce constă, deci, specificul literaturii științifico-fantastice?

Iată ce susținem cu alt prilej: „...simpla prezență a elementelor de anticipație nu poate determina caracterul unei lucrări. E necesar să existe o idee științifico-fantastică, ideea care să străbată întreaga carte, înrîurind puternic nașterea, desfășurarea și rezolvarea conflictului. În aceasta constă specificul genului („Pe marginea colecției de literatură științifico-fantastică" — „Viața Românească", aprilie 1959). Rugîndu-vă să treceți cu vederea caracterul peremptoriu al formulei, cred că ea se apropie de adevăr. Nu o aglomerare de amănunte tehnico-științifice ci o idee interesantă, îndrăzneață, originală — iată de ce e nevoie în primul rînd. Cît despre susținerea ei cu argumente solide... Oare Constantin Chiriță n-a studiat cu seriozitate procesul de producție ca să scrie „Oțelul"? Alecu Ivan Ghilia n-a urmărit zile și săptămîni de-a rîndul munca în gospodăria colectivă? Octav Pancu-Iași nu cunoaște regulamentele școlare și activitatea instructorilor de pionieri?...

Una dintre calitățile esențiale ale unei bune pledoarii este să fie scurtă. Vrînd să beneficiez măcar de această însușire a intervenției mele, închei — convins fiind că aliatul cel mai prețios în lupta pentru propășirea literaturii științifico-fantastice rămîne îmboldul fierbinte și tulburător al victoriilor noastre pămîntene și cosmice.

Ion Hobana

PROFILURI LITERARE

Vasile Nicorovici

Vasile Nicorovici a cunoscut o evoluție literară foarte interesantă. Am impresia că la nici unul dintre confrații săi de generație căutarea profilului propriu, efortul de a-și găsi „un destin pe măsură", de a se realiza într-un domeniu sau altul al beletristicei, nu apare atît de evident. În momentul de față cei mai mulți îl cunoaștem doar ca autor al volumelor „400 de zile în orașul flăcărilor" (1958), „Meridianul de foc" (1959), al unor fragmente dintr-o amplă lucrare ce urmează să apară în curînd, intitulată „Marele arc petrolifer" și a numeroase însemnări, note de documentare, apărute în *Scînteia*, *Luceafărul*, *Gazeta Literară*, *Tribuna*, *Magazin* etc. Deci ca reporter. Uităm însă că numai cu cîțiva ani în urmă numele lui apărea foarte des îndeosebi în paginile *Contemporanului* sub unele articole de critică literară sau poezii. Aproape că nu există sector literar în care Vasile Nicorovici să nu-și fi încercat forțele. În manuscris are, pînă în prezent, cîteva piese de teatru. Nu știm ; poate s-o fi convins că dramaturgia nu este domeniul său de împlinire artistică. Numai astfel se explică de ce a părăsit preocupările teatrale fără a încerca măcar să-și publice ceea ce „compusese" sau să prezinte aceste încercări cuiva, în eventualitatea punerii lor în scenă. Pentru schițarea unui portret literar nu se recurge de obicei prea detaliat la ajutorul datelor biografice. Pare desigur puțin abuziv să vorbim cititorului despre un scriitor tînăr cu aceleași lux de amănunte privitoare la locul nașterii, anii de studii... cu care se prezintă o mare personalitate. Într-adevăr, e bine întotdeauna să existe „o judecată de valoare" chiar și în prezentarea vieții unui scriitor, căci elementele biografice sînt concludente numai atunci cînd avem de a face cu o operă întinsă, eșalonată pe diverse perioade. Totuși de astă dată relatarea biografiei, cu toate că discutăm despre un scriitor tînăr, se dovedește utilă. Ea însăși vine ca o mărturie a drumului plin de căutări, cu unele nereușite, de bună seamă, dramatice, dar și cu multe și promițătoare izbînzi. Vasile Nicorovici s-a născut în 1924. A urmat liceul la Bacău. Se înscrie apoi ca student al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, și o absolvă în 1947. Paralel urmează cursurile Facultății de Filozofie ale Universității din București. Precum vedem, încă din această perioadă, poate fi semnalată o anumită tendință de căutare a unui „drum în viață". În 1944, avea terminat un volum de versuri, rămas nepublicat : „Ard pe Marea Roșie focuri bengale". Sînt poezii scrise după „moda" timpului (influența lui Minulescu e vizibilă), ușor retorice, axate pe motive exotice după cum putem vedea și din titlul cîtat. Dar debutul în presă, debutul adevărat al lui Nicorovici se „săvîrșește" abia în 1948, în paginile revistei „Flacăra", cu o poezie ce se chema „A venit timpul nostru, tovarăși". Geo Dumitrescu, pe vremea acea redactor la menționata publicație, a fost cel care l-a „descoperit". În 1949, îl vom întîlni pe Nicorovici redactor la revista „Licurici". Semna Poșta Redacției sub pseudonimul : „Moș Nae". Tot din această vreme datează și o plachetă de versuri pentru copii scrisă de Nicorovici și ilustrată de Iurie Darie : „În mina de cărbuni". După absolvirea Școlii de literatură și critică literară „M. Eminescu", în 1951, Nicorovici devine redactor, pe rînd la *Contemporanul*, *Viața Românească*, *E.S.P.L.A.*

Ceea ce caracterizează în general evoluția lui Vasile Nicorovici de la primele încercări literare, în afara acestor căutări răspîndite în foarte multe direcții, e o riguroasă disciplină în ceea ce privește studiul și documentarea. La el creația, cu toate implicațiile sale, are un caracter conștient, organizat. Nicorovici, după propriile mărturisiri, înainte de a scrie caută mai întîi să se lămurească pe deplin asupra obiectului despre care vrea să scrie : ce semnificații se poate extrage dintr-o întîmplare sau alta, cum se angrenează în ansamblul de fenomene ale momentului istoric respectiv fiecare din evenimentele relatate. Așa dar creația îmbracă o formă strict rațională, chibzuită. În articolul „Pasiunea de a descoperi" apărut în *Viața Românească*, nr. 3/1960, autorul „Meridianului de foc" povestește că înainte de a merge la Hunedoara unde a stat 400 de zile, avea în minte cartea despre bătrîna cetate a oțelului. Acolo doar și-a verificat planul inițial, și-a clarificat metoda, și-a împrospătat bagajul de impresii. „Am căutat în permanență ca, dincolo de cotidianul obișnuit, să descifrez cîteva idei directoare, care să devină liniile de forță, unificatoare, ale viitorului reportaj, și în acest sens am considerat evenimentele ce se desfășurau la Hunedoara ca o etapă semnificativă a revoluției socialiste și ca o încununare a unui proces istoric, ceea ce a cerut ca pe lîngă stilul familiar, cotidian — folosit, de pildă, în capitolul „Hunedoara fapt divers" — să recurg și la un stil mai grav, mai patetic, la comparații istorice și la comentarii generale...".

Din această concepție asupra literaturii în general și a reportajului în special, derivă și acea trăsătură mult subliniată de către criticii literari în legătură cu reportajele lui Nicorovici : concinciozitatea documentară. Scrisul, avînd în convingerea autorului un caracter rațional, „premeditat", e limpede ca locul „inspirației" să-l ia studiul foarte meticulos al realității, paralel cu cel al problemelor teoretice, al experienței altor scriitori. Documentarea face parte în acest sens din felul de a fi al scriitorului. Nicorovici ni se desvăluie nu atît ca un prozator al fabulației cît, mai ales, ca un narator al celor văzute sau trăite, al documentelor de viață autentice. Deși s-a consacrat, într-un fel, ca reporter, se pare că nu intenționează să se oprească la reportaj. Permanența anumitor caractere, a anumitor zone umane, tendința de a pune în relație orice fapt descris cu ceea ce s-a petrecut în conștiința colectivității de muncitori, indică, fără tăgadă, germenii unei viitoare conștiințe de romancier și nuvelist. Însăși noțiunea de „reportaj monografic", pusă în circulație în legătură cu volumele „400 de zile în orașul flăcărilor" și „Meridianul de foc", grăiește despre un viitor „prozator epic". Ambele reportaje au o construcție de creație epică, încearcă să epuizeze problemele abordate în felul subiectelor împlinite : romanul, nuvela, schița Reportajul propriuzis cunoaște mai puțin gradația specifică narațiunii, acea rotunjime de scriere încheiată ; el lasă mereu posibilitatea de a fi completat, întregit, adăugat. La Nicorovici însă reportajul seamănă cu acel gen de nuvele și romane denumite „scrieri-frescă", cu deosebire doar că protagoniștii sînt individi aidoma, au o identitate precisă. De altminteri iată și niște mărturisiri ale prozatorului : „A venit vremea ca reportajul să transforme în literatură noi sectoare inedite ale vieții, pe care unii, necunoscîndu-le bine, le consideră schematice"... „Zonele nedesțelenite ale reportajului sînt trepte noi, din ce în ce mai înalte, spre cunoașterea și înfățișarea artistică a omului contemporan, făuritorul societății socialiste". („Pasiunea de a descoperi", *Viața Românească*, nr. 3/1960). Ne întîlnim, după cum se vede, cu un adept al concepției după care reportajul reprezintă doar o etapă din marele proces de elaborare a operei literare. Preferința are, pe lîngă avantajele pe care oricine le observă, și unele servituți. În primul rînd există riscul de a nu acorda atenția artistică cuvenită materialului documentar cules și prezentat în reportaj, adică de a nu avea în vedere faptul că reportajul în sine constituie o specie literară și de a se renunța la exigența artistică necesară. În al doilea rînd, drumul acesta al verificării continue, al confruntării permanente cu viața se cere realizat nu numai prin reportaj dar și prin creații epice propriuzise, nuvele, schițe, romane. În orice caz evoluția literară a lui Nicorovici a fost înceată și alți colegi, de aceeași vîrstă, nu mai trec astăzi în rîndurile tinerilor scriitori. Răbdarea însă, calmul, încrederea cu care face fiecare pas ne dovedesc că Vasile Nicorovici are de gînd să ne ofere încă surprize.

Urmărind mai ales aspectul exterior al unei localități, al unei profesii sau al unei zone industriale, reporterul nu acordă uneori suficientă preponderență factorilor esențiali în dezvoltarea acestor obiective : lupta Partidului, lupta comuniștilor pentru transformarea socialistă a Patriei. Figurile de comuniști din cele două reportaje mai ample, „400 de zile în orașul flăcărilor" și „Meridianul de foc", sînt mai palid conturate. De asemeni tendința de a nota fiecare amănunt, fiecare detaliu l-a obișnuit puțin pe reporterul nostru cu lipsa de discernămînt. În ambele lucrări există și destule pagini monotone, nesemnificative. Criticii literari, discutînd despre cărțile lui Vasile Nicorovici, au întrebuințat întotdeauna diverse epitete ca „reporter harnic", „reporter conștiincios", „pasiunea documentării", dar nimeni nu a pomenit pînă acum despre un „reporter exigent", despre „pasiunea exigenței artistice" și aceasta va trebui să ne-o dovedească în primul rînd Nocorovici însuși prin viitoarele sale lucrări. Stabilitatea sa în zonele reportajului reprezintă un indiciu sigur că tînărul scriitor a atins un anumit grad de maturitate și că de la reportaj el nu poate merge în altă direcție, decît spre proza de bună calitate Îl așteptăm și cu viitoarele schițe, nuvele, romane.

Gheorghe Achiței

luceafarul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN ; Silvian IOȘIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCA (redactor șef adjunct).

ION GRECEA: „Bogăția unui sărac"

De foarte semnificative pentru evoluția romanului nostru „de formație" sînt unele trăsături comune, perpetuate cu fiece nouă carte care abordează o asemenea modalitate epică. Apărută și dezvoltată la noi între cele două războaie mondiale, specia pare a nu fi de loc istovită deși, după cîte observăm, se menține între cîteva limite încă nedepășite. Mai întîi, pentru că aproape toate romanele noastre de formație (vezi Desculț, Calea Victoriei, Ion Sîntu, Maidanul cu dragoste, Zilele vieții tale, Am plecat din sat, Copilăria unui netrebnic, Așa am învățat carte etc.), se opresc la anii copilăriei și ai adolescenței. Nici un scriitor n-a îndrăznit sau n-a reușit încă să treacă acest prag și de aceea un „roman de formație" în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu avem încă în literatura noastră. Aceasta ar fi o primă trăsătură comună întîlnită în calitățile și defectele sale și în romanul lui Ion Grecea. Dar ca să precizăm nu numai specificul acestei cărți, va trebui să facem și alte raportări istorice. Romanele noastre de formație au anume particularități determinate, printre altele, de mediul din care pornește eroul lor. Cînd el vine din lumea periferiei, romanele respective se deschid într-o tonalitate sumbră, cenușie : „Destinul meu începe mizer într-o mahala cu nume rușinos" („Maidanul cu dragoste"); „Ziua nu se sfîrșise. O zi sumbră covîrșită de tristețe și de miresme tari" (Calea Victoriei) tonalitate ce persistă de-a lungul întregii cărți. De aceea, chiar scriitori prin excelență lirici, ca G. M. Zamfirescu, I. Peltz, I. Pas, nu evocă de loc cu nostalgie, lumea copilăriei, ci cu îndurerare. Momentele lirice nu vin decît să accentueze tragismul, efuziunile sentimentale să sporească revolta, descrierile de peisaj să contureze și mai clar mediul insalubru, pestilențial în care și-au trăit primii ani eroii cărții.

Cei care evocă lumea satului descind, cu sau fără voia lor, din Creangă. O undă de poezie, de nostalgie chiar, este mereu prezentă pînă și în romanele în care dezvăluirea tragediei țărănimii noastre în trecut se realizează cu maximum de pregnanță artistică (vezi Desculț). Și totuși scriitorii care „au plecat din sat" se diferențiază de cei veniți de la periferie, prin acest sentiment de fuziune mai intimă, mai organică, am zice, cu mediul din care au pornit. E totuși o deosebire netă, calitativă, între ideea de „dezrădăcinare" prezentă în poezia lui Goga, de pildă, și mai apoi, în prima perioadă, la Beniuc și Corbea și între nostalgia pe care amintirea satului o provoacă mereu prozatorilor.

Romanul lui Ion Grecea ne aduce încă o mărturie în sprijinul afirmației noastre. Și „Bogăția unui sărac", este un roman de formație, ale cărui prime acorduri se modulează tot în direcția arătată mai sus. Și în cartea sa este prezentă vibrația lirică a subtextului, evocarea nostalgică a peisajului.

Ion Grecea este un ucenic la școala lui Zaharia Stancu. Nu-l imită, deși uneori folosește cîteva întorsături stilistice proprii celui ce a scris „Desculț" dar în viziunea dominant și excesiv lirică, descifrăm amprenta maestrului. Chiar și modalitatea evocării pe fragmente și momente disparate cu caracter autonom ne duce cu gîndul la Zaharia Stancu.

Este însă necesar să precizăm că Ion Grecea se eliberează din mrejele „Desculțului" din momentul cînd eroul său pășește în mediul urban. Atunci narațiunea devine mai fluidă mai închegată și mai unitară. Pornind de la „Desculț" Ion Grecea ne-a dat în ansamblu o carte originală. Mai întîi prin faptul că a reușit, deși avea înaintea sa atîtea modele ilustre, să afle acele elemente care individualizează destinul eroului său. Scris în forma unui jurnal, „romanul" lui Ștefan Burcuș nu are pretenția de a epuiza printr-o analiză adîncă toate treptele sufletești ale evoluției sale. Chiar prima frază a jurnalului ne avertizează asupra intențiilor celui ce l-a redactat. „Multe s-au întîmplat în satul nostru în vremea copilăriei mele", spune autorul și din aceste două rînduri ne dăm seama că avem de a face cu un „jurnal obiectiv", în care eroul se înfățișează mai puțin pe sine, căutînd să zugrăvească mai mult lumea în care a trăit. Cum este deci și firesc în cadrul unui asemenea jurnal, introspecția va fi redusă, relatarea întîmplărilor, la care a fost martor eroul, într-un fel sau altul, căpătînd amploare. Jurnalele obiective pornesc fie dintr-o carență a spiritului reflexiv, fie dintr-o înclinare mai mare spre urmărirea fenomenelor exterioare. Dar Ion Grecea, temperament prin excelență liric, nu rămîne niciodată prizonierul unei singure modalități; cu multă suplețe găsește pentru fiecare etapă a evoluției eroului formula artistică potrivită. Mai puțin sigur în urmărirea datelor psihologice ale eroului, autorul evocă în schimb cu preciziune lumea satului din anii celui de-al doilea război mondial. Trec prin fața cititorului oameni și fapte desenate nu o dată cu maturitate. Figura stranie, amestec de demență senilă și de patimi refulate, a „domnișoarei" Aneta, boieroaica satului, exemplar uman estropiat, stăpînită de temeri și spaime tipice pentru un degenerat, merită a fi dată drept exemplu pentru posibilitățile artistice ale autorului. Deasemeni cîteva momente dramatice, printre care am numi scena executării unei hotărîri judecătorești ilegale și abuzive și, mai ales, cea a împărțirii pămînturilor cată fără discernămînt este destul de periculoasă și duce la rezultate nedorite. Partizanii unei asemenea păreri nu reușesc în fond să domine materialul de viață, să se ridice deasupra lor, să aibă o perspectivă mai largă asupra faptelor, să-l recreeze artistic și să-i dea vibrația absolut necesară operei literare. De aici o expunere fotografică, fără selecție, a întîmplărilor de fiecare zi, care te întîmpină în unele romane, apărute în ultima vreme, și o tendință de banalizare a vieții, văzută în aspectele ei nesemnificative, unei analize psihologice strînse, unitare.

Demn de reținut este faptul că Ion Grecea reușește de multe ori să sublinieze aceste momente cheie și să ne dea astfel un indiciu destul de sigur asupra evoluției morale a eroului.

Contradicția dintre temperamentul său prin excelență liric și cerințele jurnalului obiectiv apare nu o dată în carte. Dar important, credem noi, este, pentru un prozator la primul său roman, faptul că profilul eroului se desprinde chiar și atunci cînd autorul îl ține oarecum departe de firul epic al cărții.

Ion Grecea consideră în mod eronat, ca și alți scriitori, de altfel, că viața oricărui om poate fi transpusă direct și oricum în paginile unui roman. Concepția aceasta aplic

Un PUNCT

POVESTIRE DE D. R. POPESCU

Lumina era galbenă, lucea pe pereții caselor, grea și fierbinte; mirosea în aer a ploaie, dar toată lumea știa că nici măcar n-o să picure.

— Hap-ciu! strănuta mustăciosul ce frigea mititei pe marginea trotuarului. Și fiindcă nimeni nu-l lua în seamă, își răspundea singur.

— Noroc, Solomoane!

Păsărică rîdea să plesnească. Mînca semințe, așezat pe un scăunel, în fața plăcintăriei. Se uita la mustăciosul de peste drum și sughița de rîs.

— Se schimbă vremea, zicea Solomon, d-aia strănut. Am eu semnele mele, am reumatism și, cînd vine ploaia, strănut. Ia micu, ia-l că-i copt!

Păsărică știa că Solomon minte, de-aceea rîdea. În fiecare zi strănuta Solomon, de dimineața pînă seara; putea să strănute într-una, dacă voia. Oamenii ce așteptau mașinile „Irtei" mai mîncau mici, și el vorbea mereu despre vreme.

— La munte a plouat?

— Nu...

— Păi vezi, la vale a plouat. Acolo e nevoie. Grîul crește la cîmpie, nu la munte. Un leu micu, un leu micu!

Dar lumea nu se prea înghesuia pe lîngă grătarul lui. Intra mai mult în prăvălia lîngă care stătea Păsărică, intra și cerea limonadă la gheață.

— De care vrei, roșie?

— Galbenă.

Zorița, nevasta lui Păsărică lua leul și scotea dintr-un fel de covată largă, dintre bucăți mari de gheață, sticla cu limonadă galbenă.

Femeile, cu basmalele deslegate, topite de căldură, se așezau la umbra caselor, pe trotuar. Și se așezau mai aproape de Păsărică să-l privească. El rîdea și ele nu știau de ce rîde și degeaba se întrebau una pe alta, tot nu aflau.

— Autobuzul de Caloteşti! Caloteștii! se auzi vocea groasă a buzatului ce urca bagajele pe mașină. Caloteștii! veni el pînă aproape de Păsărică, călcînd plin de importanță. Care mergi la Caloteşti, școală, pleacă din stație peste cîteva minute Caloteștii...

— Mare beţivan, zise Solomon, cînd buzatul se îndepărtă. Tot bacșișul îl bea. Păsărică, zise iarăși Solomon, văzînd că acesta nu-l luase în seamă, dă-mi o țigară.

— N-am, zise Păsărică, tare, să-l audă Zorița. Dar se căută în buzunarul de la pantaloni, scoase o țigară, o prinse între degetul din mijloc și degetul mare și o aruncă peste drum, ca din praștie.

Femeile ce nu plecau spre Caloteşti rîseră și copiii, plini de admirație, mai cerură cîte un leu pentru limonadă. Nu primi decît unul păstrînd și cu pantalonii scurți.

— Ia micu, ia micu! prinse iarăși glas Solomon, trăgînd din țigară.

Zorița veni pînă în prag, cu mîinile în șolduri. Se uită la Păsărică de sus, apoi se uită la Solomon.

— Are țigări, îi șopti Păsărică. Numai face pe-ai dracului! Cere de la mine, ca s-a cui în. Dar are pachetul plin.

Zorița intră în prăvălie, fără să spună un cuvînt. Un camion se opri în stradă frînînd brusc și Solomon nu-l mai văzu pe Păsărică. Motorul biziia puternic.

— Bă, Scarfache, iar n-ai apă în radiator, strigă Solomon. Așa șofer mai zic și eu, într-o lună îți duci roaba la reparație.

— Ce vorbești? răsări Scarfache, șoferul, în fața lui, cu o găleată goală. Păi așa crezi matale că se strică o mașină ca asta?

Scarfache, șoferul, de-abia îi ajungea pînă la piept. Aproape în fiecare zi oprea camionul în fața bufetului la care lucra Solomon. Fusese prieten cu Păsărică, învățaseră meseria amîndoi, dar acuma, nu se prea înțelegeau, se cam luau peste picior, cînd puteau. Păsărică îl apăsa pe creștet și-l făcea spîrnel, ceea ce nu-i convenea deloc lui Scarfache.

— Eu, domnule, sînt categoria muscă, îi spunea atunci Scarfache lui Solomon, dar dacă aș fi semigreu, i-aș arăta eu atunci ăstuia cu limonada... K.O. Pe cuvînt. Cum s-ar lega de mine, cum ar fi K.O. Și-apoi să toarne pe el cît o vrea limonadă rece de la gheață!

Păsărică nu-l lua în serios. Și se prăpădea de rîs.

— Bei o bere? îl întrebă Scarfache pe mustăcios. Două halbe, comandă el chelnerului de la bufet, așezîndu-se la o masă, cu Solomon.

— Asta zic și eu că te răcorește, continuă șoferul. Băutura e băutură! mai zise și dădu chelnerului trei lei.

Întotdeauna îi dădea numai trei lei, își plătea numai halba lui, deși Solomon era invitatul său. Dar el știa, cum știa și mustăciosul, că n-avea rost să dea mai mult. Chelnerii nu plătesc berea, nici cînd sînt invitați, spusese o dată Solomon și șoferul nu uitase.

— Am să țin camionul în fața prăvăliei lui în fiecare zi cînd o să am timp liber.. Am să-l las în fața lui să biziie, pînă l-oi vedea pe Păsărică al meu că plesnește! Îl las să-i cînte, poate l-o apuca dorul de muncă, și și-o lua zborul de pe scaunul ăla...

— Ce vorbești, mă! — zise Păsărică, punîndu-i mîna pe creștet și răsucindu-i părul între degete. Intrase pe neobservate și acuma rîdea din răsputeri. Zici că mă faci... Cum mă faci, mă?..

— Hai, lasă mă-n pace, îl dădu Scarfache mîna la o parte. Du-te și fă expoziție! Du-te și fă expoziție!

— Ce expoziție?

— Du-te în fața prăvăliei și stai pe scăunel să te vadă muierile cît ești de frumos! Du-te, fă expoziție! Fă reclamă, să bea lumea limonadă.

— Ăstuia să nu-i mai dați bere decît la țap, îi șopti Păsărică lui Solomon! E la categoria muscă! Și-l ajunge repede. Așa sînt mușchii aștea, rîse iarăși Păsărică și se așeză pe scaun. Era îmbrăcat într-un flanel negru, subțire, pe gît, și cum stătea rezemat de speteaza scaunului i se vedea pieptul lat și mușchii umerilor, rotunzi.

— Frunză verde dintr-un pom
Lino, Leano
Lene mi-e ca să fiu om
Lino, Leano...

— Nu-ți spusei, zise Păsărică. Dintr-o halbă începe să cînte!

Dar nu mai rise. Zorița intră în bufet și-i aduse casierței un pumn de mărunțiș. Cînd plecă, Păsărică se ridică fără o vorbă și o urmă. Scarfache se urcă în camion și claxonă prelung de trei ori. Nu era nimeni în fața camionului. Mai claxonă o dată și camionul porni scoțînd un uruit îngrozitor. Solomon îl văzu iarăși pe Păsărică, stînd pe scaun, la locul lui și mîncînd semințe.

— A pus o tobă la țeava de eșapament, d-aia urlă așa, zise Păsărică. Aștia mici întotdeauna vor să fie luați în seamă. Urlă camionul lui de crezi că-i de o mie de tone!...

— Bolbocanii! strigă buzatul. Care pleacă la Bolbocani? Peste cîteva minute pleacă din stație Bolbocanii!..

— Păsărică, îl chemă Zorița înăuntru, na doi lei și du-te la film. Păsărică luă banii și plecă legănîndu-se, fără să se grăbească, cu mîinile în buzunar. La Bolbocani mergea ultimul autobuz. Apoi lumea se rărea și pînă seara Zorița vindea mai mult sifoane, la cei din oraș. Pînă a doua zi, dacă mai dădea vreo cinci șase sticle cu limonadă.

Și așa treceau zilele, una după alta. Seara cînd se înapoia de la cinematograf, Păsărică găsea masa pusă. Își ocupa locul lîngă fereastră și aștepta să fie servit de nevastă. Zorița stătea în stînga lui, și socrul cu soacra, în față. După ce Zorița termina de pus mîncarea în farfurii, se făcea liniște. Și Păsărică se uita în sus pînă ce socrul și soacra terminau rugăciunea. După cină, iarăși se rugau și Păsărică iar se uita în tavan și număra crăpăturile de la fereastră spre soba de teracotă. Zorița îi punea în fiecare seară apă în lighean și el se spăla pe picioare, încet. Ea aștepta în pat, în cămașe de noapte.

— Ei, ce mai stai? îl chema ea.

Și stingea imediat becul, să facă economie. Mai tîrziu, prin întuneric, Păsărică întindea mîna și lua de pe noptieră o sticlă cu limonadă. Și o bea dintr-o răsuflare, însetat. În fiecare seară Zorița îi punea pe noptieră trei sticle cu limonadă galbenă.

Dimineața se trezeau cînd se sbăteau zorile. Puneau amîndoi sticlele de limonadă, pregătite de seară, la gheață, și se culcau din nou.

Și lui Păsărică îi plăcea. Nu făcea nimic. Mînca, sta pe scăunelul din fața prăvăliei, rîdea de Solomon, mai vorbea cu femeile și copiii ce așteptau autobuzele „Irtei", mergea la cinema și nu-i păsa de nimic. Se însurase cu cîteva luni mai înainte și de atunci trăia așa. Dacă venea Scarfache să-l cheme cu el în vreo cursă lungă, îl lua peste picior. Nu-l mai băga în seamă nici pe Ciungu, la care ținuse cel mai mult. De la el învățase meseria de șofer, dar nu asta îl făcuse să țină la el. Nu. Ciungu antrena clubul „Spartac" la box și acolo începuse Păsărică să țină la el. Boxase și în cîteva meciuri oficiale.

Și Ciungu le spusese unora (auzise asta de la Scarfache, care boxa la muscă), le spusese că el, Păsărică, este o speranță a boxului.

— O speranță autentică, se jurase Scarfache pe toți sfinții, așa a zis: Păsărică este o speranță autentică a boxului românesc! Numai că trebuie să mai lucreze, dar asta se face ușor, condiția în box este să ai materialul uman necesar...

Păsărică rîsese și atunci de Scarfache. Nu prea îi păsa de laude, voise el să arate rîzînd. Dar în sinea lui se bucura. Și se mira și nu prea îi venea să creadă: cum adică? Chiar așa, speranță autentică? El se apucase de box doar ca să-l poate bate pe un șofer puțin mai bătrîn care îi furase manivela și nu voia să recunoască. Șoferul ăsta era mare potlogar și nu putea nimeni să-i calce pe dinainte, se pricepea bine la bătaie. Îl văzuse chiar el, Păsărică, bătînd într-o sîmbătă seara, la un bal, o sală întreagă. De temut însă nu se temea de el, știa că e puternic, dar voise să mai învețe și cîteva figuri de box. Ca să pot face dreptate, îi zisese lui Scarfache. Pe ăsta degeaba îl critici, nu simte, ăsta trebuie să-și găsească nașul, să-l bată unul, așa, în doi, să se potolească.

— E o mîrșevie, zisese scîrbit Scarfache, cînd aflase de ce venea el la antrenament.

Dar nu se bătuse niciodată cu șoferul acela. Șoferul fusese detașat. Și lui Păsărică începuse să-i placă boxul! Dar de cînd s-a însurat, n-a mai dat nici măcar o dată pe la sală. Nu-l mai interesau nici măcar laudele lui Ciungu. Se însurase și gata.

Dimineața Zorița întotdeauna se scula înaintea lui. Deschidea fereastra și făcea gimnastică în fața oglinzii. Zece minute. Așa citise în „Magazin". Gimnastica de dimineață menține talia, așa se intitula articolul acela. Îl citise și Păsărică, dar el nu făcea gimnastică, îi era lene și îi plăcea să se uite printre gene la Zorița cum dădea din mîini, și se lăsa pe genunchi, cum își ridica piciorul, să atingă cu degetul mare palma întinsă, și cum respira la sfîrșit.

Stai! zicea el atunci în gînd. Nu te întoarce spre mine, că rîd. Nu te întoarce, respiră în fața ferestrei deschise. Am să rîd și tu ai să mă vezi și ai să intri în pămînt de rușine, ori ai să te miniî și ai să deschizi ușa, și o să-mi arunci în drum sacoșa cu care am venit, sacoșa, flanelul negru, baschetii și două perechi de ciorapi. O să-ți pară apoi rău, așa că nu te întorce, se ruga în gînd Păsărică, în fiecare dimineață, înăbușindu-și rîsul în pernă și Zorița nu se întorcea, parcă l-ar fi auzit. Însă ea nu-l băga ziua în seamă, așă că, de l-ar fi văzut rîzînd, ar fi rîs și ea, ori n-ar fi rîs și și-ar fi văzut de treburi. Era mai bine să nu-l vadă. Și cînd o vedea că trece, numărînd, de opt, Păsărică, mormăind ca în somn, își băga capul sub pătură și rîdea așa, mușcîndu-și buzele.

Nu mai voia nimic; nici măcar să ajungă primul în cer, cum zicea cînd era mic. Se săturase de toate și avea nevoie de odihnă. Putea trăi, foarte bine, și trăia însurat cu Zorița.

Veneau muierile și beau limonadă, Solomon strănuta. Buzatul anunța Caloteștii.

— Ai, ce ploaie o să vină, mințea Solomon.

— Nu vine, că nu sînt muște.

— Nu sînt muște la oraș. Unde nu sînt animale, grajduri, nu sînt muște...

— Cînd e vreme de ploaie, sînt și muște.

Păsărică rîdea. E adevărat, muște nu prea erau. Prăvălia era lungă și întunecoasă, și rece. Și, de atîta căldură, și mușteie moțăiau pe undeva, lipite de tavane.

— Numai albine sînt și viespi.

— Ele trag la miere și la zahăr, zise Solomon. La mine nu prea trec drumul, se tem de fum. Albinele călătoresc numai pe dreapta, pe strada noastră, și viespiile. Pe unde e dulce.

Păsărică rîdea pentru că pe el niciodată nu-l mușcau albinele și nici viespiile. Nu fugea de ele. Și nici nu da cu palma după ele, să le întărîte. Le lăsa să se pună pe el, unde voiau, pe nas, pe frunte, pe mîini, și mînca mai departe semințe și albinele își vedeau de treabă, plecau mai departe, fără să-l înțepe.

— Nene, ai una pe nas, o viespe, îi spuse un copil, tremurînd.

— Să fie sănătoasă, rise Păsărică.

— Albinele sînt și ele deștepte, ca oamenii, trag numai acolo unde dau de zahăr.

— Dumneata îi fi fi bînd multă limonadă, de te biziie mereu.

— Păi dacă are prăvălie, zise Scarfache, ce venise iarăși cu camionul. El e om de zahăr, se pun albinele pe el, că e dulce, e om bun, de zahăr. Hai Solomoane să-ți dau o bere.

Păsărică se ridică de pe scaun, se urcă în camion, îl porni și se opri cam după zece metri. Stinse motorul, se dădu jos și își luă locul pe scăunel. Scarfache nu se supără, cînd ieși din bufet.

— Să nu te topești la soare. Soarele topește zahărul. Ai grijă, trebuie să te păstrezi. Zahărul nu e bun topit, e bine să-l mănînci tare.

— Du-te, mă, muscă... Să știi că vine ploaia, au apărut mușteie...

— Sst! zise iarăși Scarfache. Liniște că te aude nevasta!

Și plecă. Solomon îl privi și zise că e băiat deștept. Mai de mult zicea și despre Păsărică la fel. Înainte, cînd lucra cu Scarfache. Apoi i-a zis pe nume, Ilie. Nimeni nu-i zicea pe nume, numai Solomon. Domnul Ilie Mîrza ce mai face? Îl întreba dimineața. Cum a dormit?

Apoi tot timpul zilei, îi zicea Păsărică. Dar dimineața îi zicea Ilie, ca să-și aducă omul aminte că îl cheamă Ilie, și să nu uite cumva. Păsărică nu se supăra pe nimeni dacă-i zicea Păsărică, se bosumfla numai cînd auzea că-i zice Ilie. Nu-i plăcea numele de botez, îi plăcea mai mult porecla. I-o dăduseră prietenii și lui grozav ce-i plăcuse, și-i mai plăcea, deși era om însurat.

— Domnule Ilie, îi zise într-o dimineață Solomon, ce-ți mai fac compatrioții?

— Dă-i în măsa, răspunse Păsărică, morocănos. Niște bandiți. Doi au îmbrăcat pijamaua...

Cînd terminase școala de șoferi, Păsărică se apucase de comerț. Fusese angajat șofer pe o camionetă. Compatrioții, cum le spunea Solomon, erau vreo cinci foști berari, din oraș, doi vinzători de lumînări, un frînghier și încă vreo patru inși fără vreo meserie exactă. Se ocupau cu tot ce puteau. Era ieftină ceapa la Călărași? o cumpărau și o vindeau la Lupeni. Lubeniețele de la Severin le vindeau la Cluj, iar căpșunii de la Bistrița, la Craiova. De la Oradea cumpărau flori. Erau mereu pe drumuri, eleganți, cu cîte trei patru geamantane înveliite în pînză. Dar cînd nu exista „sezon" de căpșuni sau de struguri, ori de altele, vindeau prin tîrguri opinci și lumînări, patente, fermoare, bricege, tămîie, site, ștreanguri, voppsele, șireturi, le întindeau pe o foaie de cort prin tîrgurile din regiune și le vindeau. Cumpăraseră o camionetă și nu puteau găsi un șofer. Așa că se bucuraseră grozav cînd Păsărică se angajase să le ducă marfa de la un tîrg la altul. Plata ziceau c-o dau la sfîrșitul lunii și că banii se împart frățește, socotind de-a valma pierderile și cîștigul. Multe luni de zile fusese Păsărică șofer la ei. Colinda noapte după noapte satele, pe drumuri proaste, pe drumuri bune, dormea unde apuca, mînca ce găsea. Era înnebunit de-a binelea, voia cu tîmpul să-și cumpere întîi o motocicletă cu ataș, cu care să poată singur să colinde tîrgurile, apoi să vîndă motocicleta și să-și ia o mașină oricît de răblăgită ar fi. Dar se întîmplă că, din o mie două sute de opinci, rămaseră cu o mie nevîndute. În a doua lună luminările nu mai avură trecere. Nu-i nimic, ziceau ei, așa e comerțul, are legile lui. Păsărică îi credea. A văzut într-o zi cum s-au vîndut două sute de fermoare în zece minute. Se pot face bani grași, într-o lună poți cîștiga cît cîștigă alții în șapte, îi spuneau ei. Și era adevărat. Dar apoi n-a mai cumpărat nimeni tămîie, și nici ștreanguri. Și după un an de zile, după ce tot au amînat împărțeala, nu prea au avut ce să împartă. Ce i-a venit lui, a băut într-o noapte. Și s-a îmbătat rău, de trei zile a zăcut. Amestecase băuturile. Și atunci a cunoscut-o pe Zorița. Și s-a însurat cu ea. Și le-a lăsat pe toate baltă. Nu mai avea nici o ambiție. Atunci s-a lăsat și de box.

— Păsărică, na doi lei și du-te la film.

Cînd ieși de la cinematograf, într-o seară, se întîlni cu Ciungu și Scarfache. Se văzură ca din întîmplare. Ei îl așteptaseră, își dădu seama Păsărică, și nu vru să meargă cu ei să bea o bere.

— Nu-i dă voie nevasta, zise Scarfache. E angajat pe post de soț, și astă seară are voie să meargă numai la film!

— Fugi, mă, rise Păsărică și-i făcu un spîrnel în creștet.

— Păsărică, zice Ciungu, am o treabă serioasă cu tine.

— Cu ăsta nu se mai poate face nimic, intră iarăși în vorbă Scarfache. E la pămînt. S-a terminat cu el. Speranța a dat chix! Un mare chix! A dat chix în lumînări, în opinci. Și și în box a terminat!

— Vrea să mă-ntărîte, zise Păsărică. Dar de box nu mă mai apuc.

— Uite ce e, vorbi Ciungu, domol, uitîndu-se pe sub sprîncene la Scarfache, uite, noi avem un meci cu Brăila...

— E pe dric, zise Scarfache. A eșuat lamentabil, vorba mea.

— Uite ce e, Păsărică, continuă Ciungu, nu-l lua în seamă pe... Așa e el. Dar noi n-avem semigreu în meciul cu Brăila.

— Ei și?

— Asta e: dacă n-avem, pierdem meciul. Am socotit fiecare punct. La muscă, luăm trei puncte, la cocoș, trei, la grea, trei, dar pierdem la ușoară, pierdem la semimijlocie...

— Nu mai mă interesează, nea Fănică, îl întrerupse Păsărică și vru să plece.

— Asta nu face nimic pentru noi, scuipă Scarfache. Ți-am spus, nea Fănică, ăsta e la pămînt. Nu-l interesează ce face clubul. El, cu scaunul, cu limonada...

— Păsărică, nu se lasă Ciungu, ascultă ce-ți spun. Am socotit tot. Știi și tu că pentru un meci cîștigat luăm trei puncte, pentru un egal, două, pentru unul pierdut, un punct.

— Știu.

— Ei, dar dacă nu prezinți un om la o categorie, să zicem la semigrea, nu iei nici un punct la semigrea. Și noi n-avem om la semigrea, așa că dacă nu intri tu...

— Nu mă bag... Cum o să mai merg eu în fața oamenilor?

— Ei vezi? Acuma îi e și rușine!

— Nu mi-e rușine, deșteptule! Dar nu m-am mai antrenat. O să rîdă și copiii de mine. Mă macină ăla... Dar tot n-aș merge, m-am lăsat, nea Fănică, luați alt om!

— Nu pot lua un om din drum! Și pînă-l legitimez... Nu pot. Eu contam pe tine. Și joci cu Badea, și pe Badea l-ai bătut o dată, acum doi ani, te-ai jucat cu el pe ring.

— M-am lăsat de box, nea Fănică, zău.

— Uite ce e.., Mă rog, n-ai mai venit la antrenament. Ți-ai văzut de ale tale. Dar acuma am nevoie de tine, am nevoie de un punct la semigrea... Nu, nu te supăra. Nu-mi pot bate joc de adversari, să le pun în ring un om de pe stradă și după ce încrucișează mîinile, să arunc prosopul, să-l abandonez. N-ar fi frumos. Tu poți să te bați și fără antrenament o repriză... Nu te las să te macine Badea, cum zici tu, arunc prosopul imediat ce văd că nu mai poți... Dar tu ești boxer, n-o să-mi spună lumea că am luat un om de pe drum...

— Adică, Scarfache aduce trei puncte pentru „Spartac"?

— El cîștigă la muscă, îl bate pe Vintilă. Hai, nu zi nu, să nu crezi că ești „umplutură". Eu cred că poți să și cîștigi. Poți să aduci și trei puncte, mai ales dacă-l lovești la ficat cu stînga.

— Îi e frică să se bată, zise Scarfache. Astuia îi e frică să urce în ring. E de zahăr! Tot tremură că va fi K.O.

— Nu mi-e frică, se răsti Păsărică la el.

— Nu vrei să-ți strici reputația? Ți-e frică, asta e!

— Păsărică, zise Ciungu la fel de calm, gîndește-te, avem nevoie de un singur punct, la semigrea, ca să cîștigăm meciul. Dar tu poți cîștiga trei. Și mai sînt șapte zile pînă la meci, poți să te antrenezi în șapte zile.

— Și dacă sînt surprize?

— Păi și tu poți fi o surpriză, să cîștigi trei puncte, cînd de fapt contăm pe unul, zise Scarfache.

— Pe mine să nu contați, spuse Păsărică și plecă.

— Ascultă, îl auzi pe Ciungu, aproape rugîndu-se, ascultă, omule, nu ne lăsa așa... Arunc prosopul, ți-am spus... Și...

Dar Păsărică trecu colțul și nu mai auzi nimic. Însă toată noaptea îi păru rău că nu-l ascultase pînă la capăt. Atita putea baremi, să-l asculte. Ciungu își pierduse o mînă în război, de la cot. Pe stînga. Și toată lumea spune că avea o stîngă teribilă. Și că ar fi ajuns cu adevărat un mare boxer al țării. Era, spun oamenii, o mare speranță a boxului. Da, măcar atîta trebuia, să-l asculte. Ciungu avusese o mare încredere în el. Și acum îi spusese că ar putea cîștiga, chiar fără antrenament, dacă-l lovea pe Badea cu stînga la ficat. Mai de mult îi spusese lui Scarfache că își pune mari speranțe în stînga lui. Și că e o autentică speranță a boxului românesc. Și el, Păsărică, nici nu-l ascultase pînă la capăt. Putea să-l asculte, baremi așa, ca să nu se supere. Chiar dacă nu s-ar fi urcat în ring. Doar Ciungu vorbise frumos cu el, nu ca măgarul de Scarfache.

Nu-i spuse nimic Zoriței. În a patra zi se întîlni din nou cu Ciungu și acceptă să apară pe ring, să cîștige punctul. Și Ciungu zise că aruncă prosopul. Și sîmbătă seara, nu mai veni acasă de la cinematograf, se duse la sală și se desbrăcă, așteptîndu-și rîndul.

Nu-și dădu seama cum ajunse pe ring. Sala fierbea. Ciungu îi masa fața, gîtul, și-i spuse să-și păzească arcadele. În colțul roșu îl văzu pe Badea, crăcănat și negru ca un țigan. Făcea gargară și scuipa într-o pîlnie. Păsărică îl salută ușor cu mănușa, dar Badea nu-l luă în seamă, ori nu-l văzu. Făcea gargară, cu ochii în sus. Antrenorul lui îi storcea pe spate un burete roșu, și-l punea la inimă, sub maieu. De parc-ar fi fost în repriza a doua, gîndi Păsărică, convins că Badea avea inima slabă. Altfel de ce-i pune deacuma rece la inimă? Am să-i dau două în dreptul inimii, se gîndi, să-l văd dacă rezistă.

Arbitrul îl chemă în mijlocul ringului și începu să le vorbească ceva. Păsărică nu-l luă în seamă, toți arbitrii spuneau același lucru la începutul întîlnirii. Auzi publicul strigînd:

— Mîr-za! Mîr-za!

— De ce zimbești? îl întrebă arbitrul.

— Mîr-za! Mîr-za!

— Zimbesc și eu, baremi la început, zise Păsărică și îi făcu lui Badea cu ochiul.

Dar Badea își sufla nasul, deși n-avea nimic în el. Sufla pe nas și nu-l asculta nici el pe arbitru.

— Box, auzi!

Încrucișară mîinile. Se priviră. Badea se dădu un pas înapoi și întinse stînga, mai mult așa, ca să măsoare distanța dintre ei, decît să lovească. Păsărică făcu la fel, voia să treacă baremi o jumătate de repriză, să nu se facă de rîs de la început. Îl văzu pe Badea apropiindu-se apărîndu-și ficatul cu cotul drept. Ținea minte de la gala trecută, vasăzică. Și Păsărică întinse stînga, mai mult să-l sperie. Dar Badea nu se sperie, și-l lovi, puternic, în piept.

— Mîr-za! Mîr-za!

Sala vuia. Badea era mereu încruntat, voia să-și ia revanșa. Ataca mereu, dar nu putea să puncteze: Păsărică se retrăgea.

— Îl studiază...

— Mîr-za! Mîr-za!

— Dă drumul la stînga!

Păsărică lovi puternic, parcă la îndemnul sălii, fără să vrea. Nimeri în blocaj, dar lovi din nou, și Badea se strînse în el, ca un arc.

— Arde-l la ficat!

Dar imediat Păsărică nu mai auzi nimic: cu siguranță că Badea îl lovise puternic în față. Ori poate îl lovise de mai multe ori. Se retrase și-l privi pe Ciungu: ținea prosopul în mînă, dar îi făcea semne să atace, să atace! El însă era ca și surd, îi vijîia capul și nu-și dădea seama unde putuse fi lovit. Îl văzu pe Badea iarăși aproape. Îi văzu pumnul. Venea spre el, negru și mare. Nu mai văzu nimic. Simți în gură sărat și se întrebă dacă din nas îi venea sîngele ori din gură.

— Mîr-za! Mîr-za!

Publicul credea că o să cîștige, era cu el. Nu știa că trebuie să arunce Ciungu prosopul. Dar de ce nu-l arunca odată? Badea veni din nou, lovi cu stînga, cu dreapta, îl prinse în corzi și acum îl lovea de aproape. Prinsese curaj Badea și nu voia să piardă momentul, voia să termine repede lupta, dacă putea. Păsărică se blocă și simțea loviturile în blocaj. Nu-i păsa, Badea nu lovea puternic. Vru să fugă dar nimeri în colț și atunci Badea îl surprinse, îi dădu o directă drept în stomac și lui Păsărică îi veni greață. Întîi nu avu parcă aer, apoi îi veni să vomeze. Și de ciudă, întinse puternic stînga și lovi. Îl văzu pe Badea în mijlocul ringului, descumpănit. Nu se așteptase. Porni spre el, și-l mai lovi o dată cu stînga, și încă o dată.

— Mîr-za! Mîr-za!

Urla sala, era în picioare.

— Acum Mîrza! Acuma!

Dar Păsărică nu mai lovi. Se trezi la podea, întins cît era de lung. Badea îl aștepta să se ridice, să-l poată lovi din nou. Arbitrul îl număra.

— Trei, patru...

Și Ciungu, din colț, îi făcea semne să se ridice și să reia lupta. Ținea prosopul în dreapta, cocoloș, ca pe o mînușe. Se bătea pe falcă. Adică Badea acolo trebuia lovit.

— Șase, șapte...

— Huo! Huo! urla sala!

— A dat sub centură!

— Descalificați brăileanul!

La nouă se ridică. Nu făcu decît trei pași. Sună gongul. Se duse în colțul lui și se așeză pe scăunelul de fier. Scarfache începu să-i facă vînt, să-l mai aseze pe picioare.

— Te-a surprins, ai grijă de plex, îi zise el.

— Foarte bine, îi spuse Ciungu. Dacă insistai puteai să cîștigi. Dar ai ezitat și te-a lovit el.

— Respiră, mă... Și nu-i mai căuta inima, zise Scarfache. E tare, ca de bou. Lovește-l la figură și la plex. Și la ficat.

— De ce n-ai aruncat prosopul, nea Fănică?

— Lasă, să treacă o repriză, zise Scarfache. Ce, n-ai obraz? Publicului nu-i plac... Hai, că-l bați, îți spun eu. Și eu cînd îți spun, e spus.

Gongul sună începutul reprizei a doua. Păsărică răsuflă adînc și se ridică. Și cum se apropie de Badea, lovi. Voia să mai dea cîtiva pumni, înainte de a vedea prosopul aruncat în ring. Nu se gîndea să cîștige, nu credea c-o să-l poată bate pe brăilean. Stînga îi era parcă de lemn și dreapta nu-l asculta, voia însă să nu se facă chiar de rîs. Și încolo, nu-i păsa de nimic. Nici de public. Și așa doar se lăsase de box și dacă urcase acuma în ring, urcase pentru că știa că prosopul trebuie să cadă din secundă în secundă.

Văzu sînge pe umărul lui Badea. Asta însemna că brăileanul îi spărsese arcada. Îl privi pe antrenor, în treacăt. Dar Ciungu îi făcea semne să atace. De ce nu arunca odată prosopul?

— Mîr-za! Mîr-za!

Sala parcă înnebunise. Dar el încasa mereu la pumni. Nu-și mai simțea nici stomacul, nici fața parcă nu-l mai durea. Dă în mine ca într-un sac, se gîndi. De ce nu aruncă?... Trebuie să ridice mîinile în sus, să abandoneze lupta. Dar cum să ridice mîinile? Să se facă de rîs? Altceva e cînd aruncă antrenorul prosopul. Lumea nu-l huiduiește pe boxer. Și doar se înțeleseseră. Nu era vorba să-l lase atita în ring. Să-l care Badea la pumni... Ah, scrîșni din dinți, dacă m-ar asculta stînga asta! Ori măcar dreapta! Lovi de cîteva ori, puternic, dar își dădu seama că loviturile sale erau goale! De ce vrea Ciungu să mă facă de rîs? Ar trebui să ridice mîinile, dar cum să abandoneze, el? Lovi iarăși, cu sete. Simți singele cum i se închegase pe obraz. Mai singera undeva fiindcă gustul sărat din gură îi revenise. Cînd vru să-l lovească la ficat, căzu în genunchi. Și simți cum i se sfîrșesc puterile. Se uită cu ciudă la Ciungu. Degeaba-i făcea semne. Ceva parcă îl încovoia. Căzu pe podea, cu fața în jos. De n-aș leșina, se gîndi. De nu m-ar duce cu targa, se gîndi.

— Huo! Huo arbitrul!

Publicul nu voia să creadă că e pus la podea.

— Haide — Mîrza! Halde — Mîrza!

— Cinci, șase...

La opt se ridică în cot. Dar nu putu mai mult.

— Knocaut, auzi.

— Huo, urla sala.

Ciungu veni în ring să-l ajute să se scoale. El nici nu-l privi. Își clătî gura cu apă și scuipă în pîlnie. Badea se înclina în fața publicului, cu mîinile împreunate deasupra capului. Păsărică îl văzu zîmbind. Badea se bucura.

Se duse la vestiar, se spălă, se îmbrăcă repede și plecă acasă. Nu mai așteptă sfîrșitul galei. Meciul tot îl cîștigaseră. Calculase bine Ciungu, pînă și surprizele le calculase. Însă de el își bătuse joc, îl lăsase pe Badea să-l macine în pumni, să-l facă knocaut! Îi era o sete cumplită și îi era ciudă. De ce nu aruncase prosopul? Se învoiseră pentru un punct. Tot un punct era și dacă arunca prosopul. Ciungu, sigur își bătuse joc de el.

Cînd intră în casă, Zorița încremeni.

— Unde-ai fost? izbucni apoi. Tot ești plin de vînătăi! Cine și-a bătut joc de tine?

Veniră și socrii.

— Noi îl așteptăm cu masa, și el ne face de rîs, zise Zorița. Unde ai fost?

El nu răspunse. Intră în camera unde dormeau. Se așeză pe pat parcă doborît. Da, își zise. Așa trebuie să fie.

— Unde ai fost, nici atîta nu poți spune?

Păsărică se uită la noptieră. Cele trei sticle de limonadă erau la locul lor, pline. Îi era sete, parcă-l ardea ceva în stomac, în picioare, sub piele, peste tot. Oftă. Da, își zise din nou în gînd.

— Unde-ai fost? Noi ne omorîm pentru el, îl așteptăm cu masa...

Și ligheanul era plin cu apă, la locul lui. Da, își zise el. Ciungu n-a aruncat prosopul fiindcă n-a crezut că pierd. Da, Ciungu a crezut că nu pierd, că o să cîștig, de aceea n-a aruncat prosopul.

Păsărică se apropie de noptieră și puse mîna pe o sticlă cu limonadă. Îi era sete, nu-i era foame. Scutură sticla în mînă, să amestece bine zahărul. Limonada era galbenă și rece. Da, dar limonada nu astîmpără setea, e prea dulce, se gîndi și puse sticla la loc.

— Acuma ce faci?

Păsărică își scoase sacoșa de pe dulap și ieși din dormitor. Îi era prea cald.

— Mi-e sete, zise, cînd păși peste prag.

Trecu drumul și-l strigă pe Solomon, ce servea bere în bufet:

— Solomoane, două halbe. Ești invitatul meu.

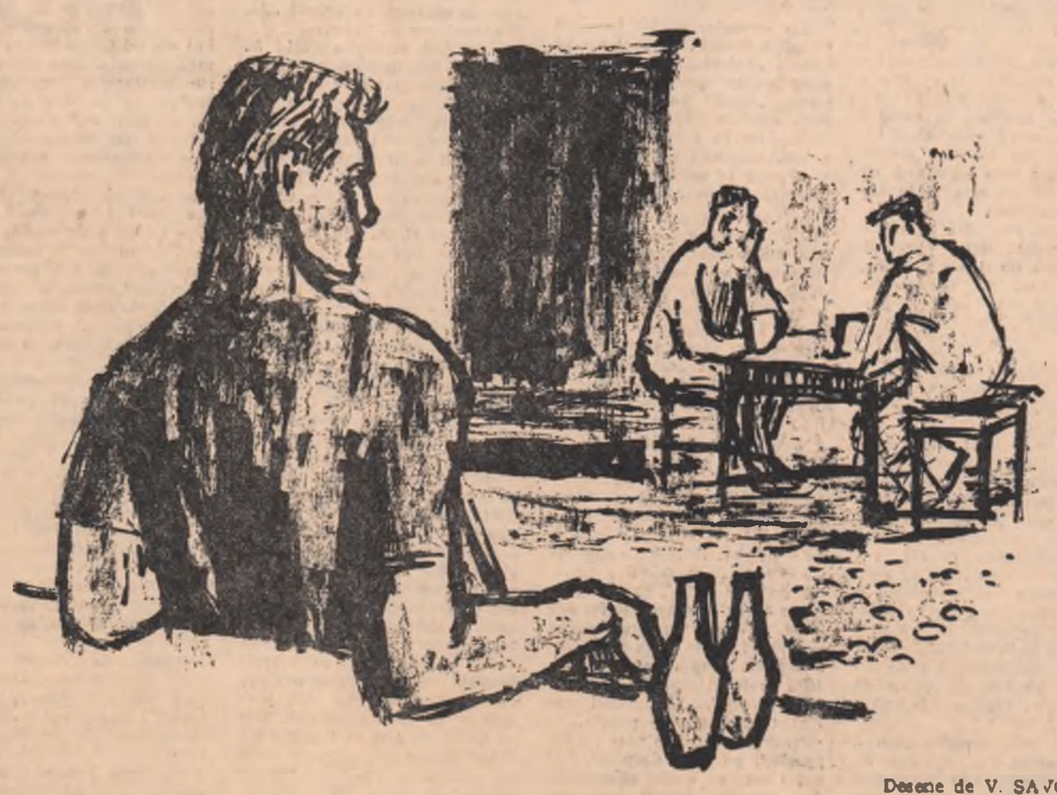

Desene de V. SAVONEA

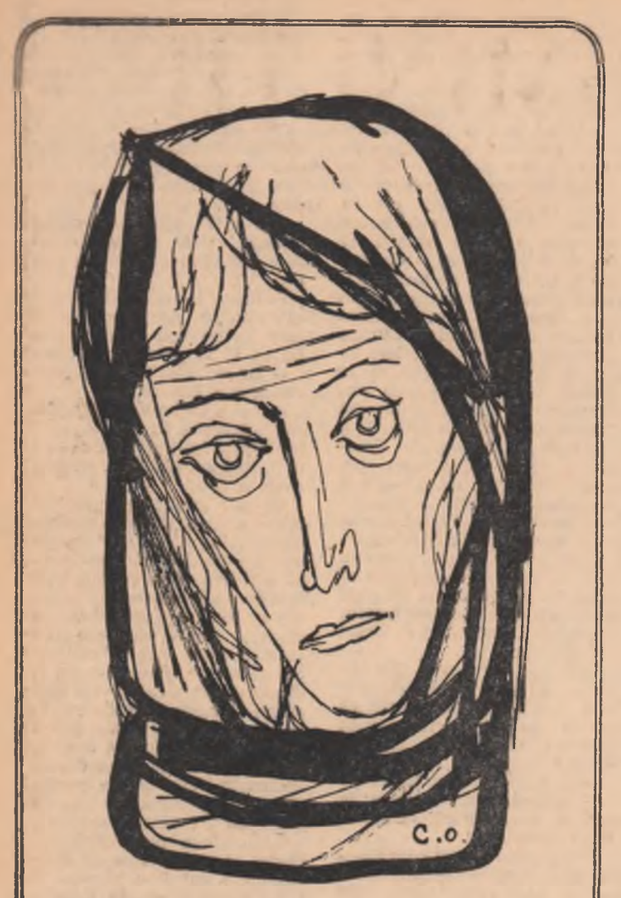

Dimitrie Stelaru

Mama

Toată e sunet,
și ce-atinge, cîntă.
Ochii ei sînt plini
de armoniile din platina stelelor,
ca fîntînile neliniștite și afunde ale soarelui.
Inima ei din purpură și ceață
ascunde cămări de sunete
pentru morții vii, rostogoliți
în pădurile somnului rece.
Da, într-una anotimpuri, dureri –
anotimpuri și grădini întrerupte.

Stă în rama ferestrei și nu mai știe unde stă,
nici salcîmul învelit cu rugină, fără păsări,
fără umbră, nu-i amintește :
cum să-i tulbure gîngășia ?
Nu mai știe unde stă și așteaptă –
în odaie sînt pașii lui, afară pașii lui
îl aude cîntînd și nu vine.
Toată e sunet.
Rama vibrează ușor la atingerea mîinilor
de culoarea piinii
și de fiecare dată aduce mătase din cer
să-i sprijine fruntea,
să-i odihnească pulberea gîndurilor.

Parcă sandalele și foșnetul cuvintelor,
mirajul cu portocala de foc a visului
și mărgelele ude, sfîșiate, din toba norilor
și aroma fluviului uman,
ascund altceva decît știe.

Așteaptă fiul tirit de vîntul războinicilor bolnavi de aur
în pădurile somnului rece.
În zadar îl așteaptă.
Mereu antotimpul îi dă luminiș,
degetele de cristal ale plopilor îl vestesc
dar el nu se mai întoarce.

Nu vine ! Și nu vrea să treacă
în lumea cealaltă, siderală
pînă cînd buzele de miere nu-i vor spune
ultimul cîntec de leagăn –
pînă cînd inima din purpură și ceață
nu-și va stinge urmele în inima lui.

Uneori tragedia îi umple fiordurile bătrîne,
fiordurile obrajilor, trupului –
atunci ies trăznete din oasele ei
și cîntecul amenințător nu e cîntec – flori negre
pentru cei ce pregătesc mormînt fiilor lumii.

DISCUȚII

Pasiunea pentru valorile omului nou

Nu există cunoscător în ale literaturii, azi, care să nu admită că asistăm la o largă înflorire a schiței. Meritele revistelor noastre sînt aici, în acest fenomen, indiscutabile. Am trăit o perioadă în care romanul-frescă, construcțiile ample covîrșiseră schița. Acum, fiecare critic spune — mai mult sau mai puțin convins — că a scrie o schiță e mai greu, sau cel puțin la fel de greu — ca un roman. (Deși, în afara lui M. Petroveanu, nu am citit vreun rînd al vreunui critic de prestigiu consacrat vreunei schițe reușite, cu toate că „Odihna" lui N. Velea, „Amintirile" lui N. Țic, „Mașina" lui D. R. Popescu sînt mult mai interesante și mai dense decît nu știu care roman de 600 la 700 de pagini... Nu există o „cronică a schiței", încă se mai discută genul scurt cu toptanul). Oricum, înflorirea aceasta e atît de puternică, încît oamenii au cam început să uite că a mai fost ceva și înainte. Înainte ca romanul să covîrșească genul scurt. Și de aceea, din lipsa perspectivei, actuala situație nu se înregistrează ca un salt față de o altă calitate, ci pur și simplu ca o înflorire îmbucurătoare, desigur, dar în care înflorire — de ce să nu recunoaștem ? — primează cantitatea. În orice articol privitor la producția de schițe, se înșiră numele multor tineri prozatori, harnici și talentați, în orice articol se apreciază că ei aduc noutăți, prospețime etc. etc., — numai că ei n-au apărut pe acest teren dificil, al schiței, ca Afrodita, din spuma mării. Noul nu poate fi apreciat în sine, el trebuie apreciat numai în relație cu vechea calitate.

Vă mai aduceți aminte, de pildă, de schițele apărute cu ani în urmă, în „Scînteia", ca „Andrei Buda merge la școala de cadre" de Petru Dragoș sau „Direcția mișcării hirtiilor" de Sergiu Fărcășan ? Dar cei care s-au aruncat, fără inteligență, asupra „demonstrației" că Mazilu e un pastișor al lui Marin Preda, țin minte forța originală a schițelor satirice din „Insectar de buzunar" și „Galeria palavragiilor" — volume memorabile ? Cei care-l apreciază pe Țic ca un romantic, mă rog, refulat — au uitat de „Tudor", nuvelă deschis romantică, a luptei patetice dintre un tînăr comunist și moartea aflată la două degete de el ? „Tudor" e o figură cu totul deosebită în galeria noastră de eroi comuniști, — putînd sta alături de Anton Filip, Ilie Barbu, Bucsi Karoly. Dar de țăranii lui Remus Luca și, mai ales, ai lui Sütö Andras din „Pornesc oamenii" ? Mai țineți minte „Prostul" sau pe Bogar Suzana ? Sînt schițe „cu dată" în istoria schiței noastre realist-socialiste. Indiferent de prelungirea publicisticii în evoluția lui Mandric, se pot omite „Campania de primăvară" și „Pe teren", trepte remarcabile în fuziunea dintre politică și poezie în schița noastră ? Dar „Cișmele și noroi" ? Am impresia că însuși Ștefan Luca a uitat de dinamismul lor... Dar schițele pline de vigoare și mișcare epică ale lui Francisc Munteanu, din 54—56 ? Și, mai cu seamă, cu totul și cu totul mai cu seamă, v-ați mai gîndit la excepționalele „Întîlniri din pămînturi" ale lui Marin Preda care stau la baza unei influențe de o mare fertilitate, după cum o dovedește destinul schiței de azi ? Înșirate pe perioada a patru-cinci ani, aceste schițe nu se pot, nu trebuie să se piardă în timp. Prospețimea actuală are tradiție. Privirea sintetică le cuprinde într-o anume calitate — ca prime detectări, în profunzime, ale proceselor de conștiință socialistă din care se hrănește azi „genul scurt". Fără ele — nu se poate înțelege nimic din ceea ce ne oferă actualmente... autorii noștri de schițe. Caracteristica lor principală a fost forța detectării, șocul primului contact cu realitatea psihică socialistă indicată de partid, de la bun început, drept principala sursă de inspirație a scriitorului comunist. Forța detectării nu e o figură de stil ; ea a născut valori estetice valabile, a născut eroi și tensiuni absolut noi, o expresie nouă stilistică. Pentru prima oară — desigur, în același front cu teatrul, romanul, poezia și publicistica — genul scurt s-a integrat într-o literatură a afirmației comuniste, și aceasta i-a schimbat complect perspectiva. Un gen glorios al literaturii noastre, adus în piscuri de un Caragiale și chiar un Brăescu și cantonat în marea opoziție lirică de tip sadovenian, își întorcea forța cu curaj de la lumea mic-burgheză peste care se plecase cu preponderență — și scruta, cu acea privire rapidă și inteligentă, proprie lui, lumea tînără, dinamică, făurită de dictatura proletariatului în primii săi ani, susținînd-o, propagîndu-i valorile, venind, cu toate armele, în sprijinul agitației ei politice. (Vă mai aduceți aminte, de o simplă schiță, foarte reușită, a lui Remus Luca, „În gară", țișnită în plină campanie electorală ?) Forța detectării se arcuia pe agitație, pe agitatoric. Nenumărate schițe bune au apărut în ziare („Scînteia" „Scînteia tineretului". „Flacăra" etc.) și caracterul publicistic a operat adînc asupra lor, în nici un caz diminuîndu-le puterile. Esențial s-a fixat însă, de la început, trăsătura afirmativă comunistă, răsturnarea revoluționară în favoarea conținutului nou, comunist. Nu mai exista inspirația pentru mesajul „Proștilor" lui Rebreanu, țăranii umiliți și pasivi, striviți de civilizația unei gări. Aveam țăranul care tatonează, cu demnitatea abia trezită, marea cultură, pornind de la primele litere dibuite, — „Prostul" lui Remus Luca. Forța caragialiană nu se pierdea — ea injecta schițele în acid tare ale lui Mazilu din „Insectar" și „Galeria", în care bătea aprig patosul pozitiv, partinic care nu mai accepta prelungirea lumii înfierate de marele satiric. Era o poziție nouă cucerită — în care nu rîsul, în general, devenise eroul pozitiv (așa cum se întîmpla în tradiția realismului critic) ci o morală concret-istorică, morala comunistă, de la înălțimea căreia autorul lovea cu intransigență în rămășițele a ceea ce apăsase orizontul înaintașilor. Nici filonul sadovenian nu se pierdea — el se continua, pe o altă spirală, în tăcerile cu care „mutălăii" lui Remus Luca înțelegeau marile transformări sociale și se întegrau lor și, mai cu seamă, în forța lirică, tipic moldovenească, înconjurînd, ca un halo, viața acaparîților deschisă de Mandric în schițele sale. (Sadoveanu însuși, le-a remarcat !) Dar s-a produs un fenomen nou, și mai interesant decît continuarea filiațiilor tradiționale : în schiță, acolo unde tradiția părea să indice terenul cel mai dificil pentru apariția unor asemenea eroi, a apărut eroul pozitiv. (Vezi și o observație a lui D. Micu în același sens, în „Gazeta literară", consacrată problemelor schiței). Un vechi raport era desființat : realismul critic a născut, firesc, schița — protest, schița — nu !, schița amară, schița observatoare pregnantă a răului social, schița — surîs trist, schița omului amărît și lovit în cîteva secunde, schița — oftat surd și înăbușit, schița defetistă sau, maximum, schița — aspirație cehoviană. Condiția literară a genului era admirabilă pentru înscrierea unei scîntei de mîine sau nuanțarea unei tăceri de înțelegere resemnată într-un oftat de o clipă, cît ține pagina tensionată a schiței. Dinamica vieții a pus sub semnul întrebării această condiție și scriitorul construcției socialiste a fost obligat — de viață — să pună în centrul genului un erou de neconceput pentru clasici : comunistul care înțelege rapid și acționează rapid, omul puternic care nu se mai poate opri la oftat și supunere, ridicarea sa rapidă — cît ține pagina tensionată a schiței — la demnitate și viață clară. Așa au apărut „pozitivii" lui Sütö, adolescenții lui Țic etc. Se înțelege că o atare răsturnare de perspectivă, de mesaj în perimetrul genului — nu putea să nu angajeze substanța expresiei literare. Chiar în perioada detectărilor, schița a început să sune altfel : calofilia — mult mai aspru decît în roman — a intrat într-o aspră amendare, tensiunea a trecut din zona acțiunilor exterioare, strict epice, în planul zonelor mai adînci, de morală, unde faptul — materia primă a schiței — răsună îndelung, chiar cu o pierdere oarecare a firului epic exterior. Totuși, în perioada detectărilor, expresia nu s-a construit clar. Ea se leagă de actuala înflorire. Atunci s-au stabilit, în primul rînd, direcțiile noului — și aceasta cu succese certe.

Perioada de cîțiva ani în care genul scurt a marcat o oarecare încetinire în dezvoltare, romanul atingînd o dezvoltare amplă, nu a dăunat, cum s-ar putea crede, schiței. (În orice caz, cele două genuri nu se opun, nu avem un gen „minor" și unul „major", ci două unghiuri de compas în a căror deschidere diferită construcția socialistă trebuie să fie cuprinsă în toată intensitatea și semnificația ei. Deschiderea diferită a unghiului de cuprindere nu trebuie să influențeze profunzimea surprinderii vieții) Romanul, prin planurile sale largi, nu o dată incomplete, trebuia să impulsioneze nevoia marilor detalieri, dar pe o treaptă superioară, la „cota" impusă de romane. Cred deci că romanul nostru, prin victoriile sale mari și mici, a lărgit aria de investigație, inclusiv aria de investigație morală, schița făcînd acum operă intensivă. Nimic nu ne împiedică să credem că, într-un viitor apropiat, romanul nu va prelua din cuceririle schiței, concentrate „la ora actuală" mai puternic și mai profund în om, cele două genuri fiind osmotice. În același rînd, și nu în al doilea, — „perioada romanului" (termenul e, pur și simplu, editorial, strict temporal, avînd în vedere intensitatea apariților în cele două genuri — și nu e o delimitare istorică, cu pretenții) a servit de catalizator cristalizării mai expresive a unor anumite tendințe în proza noastră, grupării, la o „scară geografică" mai mare, unor trăsături interesante, — aceasta avînd repercusiuni evidente în schiță, nuvelă, reportaj.

Cu toată grija pentru spiritul de intoleranță literară al unor confrați — născut, deseori, din orgolii întărîtate prematur sau foarte tardiv —, bazîndu-mă totuși pe acea receptivitate care trebuie, la urma urmei, să triumfe atunci cînd, în dezbaterile pentru cauza comună, ascultăm părerile tovarășilor de scris — vreau să expun părerea deschisă că dezvoltarea actuală a genului scurt confirmă marea importanță a scrisului lui Marin Preda în formarea unor foarte buni tineri prozatori, care au adus realmente un suflu nou în schița romînească, realist-socialistă. Desigur nimeni nu neagă existența altor modalități literare și, mai ales, nu mă gîndesc la absolutizarea și impunerea forțată a uneia singure, oricît de rodnică. Desigur, intervin aici diferențe de temperament literar, de educație artistică, peste care greu se poate trece. Dar, alături de critici, nu putem doar inventaria modalitățile diverse — apărute în cîmpul celei mai fertile metode de creație, realismul nostru socialist, — trebuie să ne întrebăm care dintre ele e mai capabilă să surprindă noul comunist, în plenitudinea sa, în dinamica sa interioară, în strălucirea sa. Uneori critica apare foarte mulțumită de existența simplă a diversității modalităților, dar nu face nici un pas mai departe. Totuși, între „Desfășurarea" și, să zicem, „Dunărea revărsată" — diferențele evidente de modalitate nu pot să nu se înscrie și într-o judecată de valoare. Între o schiță de Ion Băieșu cu un moș care pleacă însoțit de o fată într-o colectivă vecină, pentru un schimb de tăurași, moșul trăind drama îndrăgostirii fetei de un tînăr din gospodăria vizitată — și deziluzia înstrăinării unui membru al colectivei sale din pricina acestui nefericit... tăuraș — între această schiță și, să zicem, „Odihna" lui Velea — meditație profundă a unui țăran care a priceput cum vine lumea și își poate permite o contemplare, cred că e o diferență de modalitate și, în plus, altceva. Măiestria ? Gradul de sugestie ? Nu. O idee mai simplă : că nu orice fenomen nou al realității e reflectat de artă în chip nou. (Desigur, — discutăm de la talent în sus.) Talentul are intensitățile lui, dar mai importante sînt intensitățile reflectării noului. Unei simple întîmplări (cum e bucata lui Băieșu, scrisă cu o reală vioiciune) nu i se poate nega o anumită capacitate de a oglindi o realitate nouă a satului sau a fabricii. Dar arta cere mult mai mult, socialismul cere mult mai mult. Sînt lucrări care, sincer interesate de nou, nu trec de suprafața lui și critica nu se poate amăgi cu formula comodă : „scriitorul s-a apropiat aici de realitatea nouă (cît ? cum ? în ce profunzime ?) și nici nu se poate juca „de-a modalitățile". Trebuie spus clar : sînt modalități literare superioare, altele — inferioare.

Între cele evident superioare cu direcția tumultos lirică a „Descălecării", cea vigoare epică a lui Barbu, cea dramatică-socială a „Străinului" și „Setei", sau a experienței constructive de tipul Anton Filip, — evoluția genului, azi, ne obligă să cercetăm pe cea lansată de Marin Preda prin „Întîlnirile din pămînturi", „Morometii" și „Desfășurarea". Obligația nu e arbitrară. Ea apare dintr-o fertilitate obiectivă, dintr-o influență a cărei rodnicie se măsoară prin gradul de originalitate al celor evident influențați. Scriitori unanim apreciați de critică, a căror forță de creație nu a fost pusă sub semnul îndoielii, — N. Velea, Fănuș Neagu, T. Mazilu, D. R. Popescu, N. Țic — departe de a fi legați prin simpatii dubioase, au o rădăcină comună clară ochiului critic, indiferent de ramificațiile bogate ale prozei lor — în pămîntul descoperit de Preda. Această descoperire e o chestiune de fond : forța intelectuală a omului simplu. Cultura simplității lui. Cultura demnității lui. Preda a descoperit gînditorul — omul care își organizează viața, universul în jurul unei idei fundamentale — într-o lume unde ochiul aristocrat-estetizat nu-l admitea, dar în deplin acord cu gloriosul nostru realism-critic care stabilise deja existența unei mari pasiuni (Ion, dar orb), unor sublime contemplări filozofice (țăranii lui Sadoveanu, dar pasivi). Moromete e cult, în afara bibliotecii, un filozof care gîndește lumea de la întoarcerea pe o parte și alta a cuvîntului — prima relație cu lumea — pînă la raporturile comerciale și de stat. Ilie Barbu e un gînditor lucid, activ — care rezolvă, concret-istoric, problemele personalității lui, în raportul fundamental al responsabilității lui față de partid. Acolo unde o întreagă tradiție contesta (în ciuda lui Sadoveanu) posibilitatea ideii — Preda a dezvăluit tocmai ideea, activă, vitală, acidă, lucidă, artistică. Era imposibil ca acest șoc artistic să nu stîrnească alte talente. Noul în schiță, azi, e concentrat pe omul simplu — conform direcției demonstrate, înainte cu ani — urmînd, dezbătînd, dezvoltînd această linie, a forței intelectuale și morale a omului simplu, a proiectării ei dinăuntru în afară. În îndeplinirea sarcinilor politice și artistice puse de partid literaturii — „modalitatea" aceasta (termenul evident e prea profesionist și limitat) se dovedește întru totul capabilă, capabilă de a opera nu numai în mediul țărănesc ci și în reflectarea vieții muncitorești. Se luptă azi, prin schiță, pentru un constructor al socialismului — gînditor activ, responsabil — om cu mari și importante probleme morale, om conștient de valoarea lui, deschis sentimentelor pline, luminoase. Respingerea rămășițelor mic-burgheze, a ambiguităților morale, a atitudinilor mărunte, lașe, incompatibile cu comunismul — e la ordinea zilei. (În „Datoria" lui Mazilu — eroul principal face procesul deschis, al unui prieten care nu înțelege incompatibilitatea dintre nou și vechi. Matei are conștiința clară a superiorității sale morale și nu poate tolera ca acela lîngă care bea un vin într-o seară să nu vadă diferența dintre el și un afacerist strecurat în cabinetul de inovații al uzinei. Iată o tensiune nouă ! Argumentarea e amplă, fără teamă de „idei" și „morală". Vehemența anti mic-burgheză e susținută cu patos. În „Sectorul doi", eroul lui Țic trăiește o zi încruntată de muncă pentru [illegible] cerut să înțeleagă fără simț de răspundere. „Drept cine mă ia ?" gîndește iritat Vilsan, lovit în demnitatea sa de muncitor, și această tensiune, aparent „simplă", organizează și susține puternic schița). În general, depășind procesele exterioare de producție, eroii acestor schițe noi gîndesc munca în relațiile ei intim-morale cu personalitatea lor. (Întins bine la odihnă pe cîmp, Dănilă Lencioiu al lui Velea realizează radicala transformare a destinului său de colectivist, savurînd cu o mare inteligență mica clipă de răgaz și marea libertate. Nu îndrăznesc să subliniez mai mult filiația moromețiană din „Odihna" — una din cele mai realizate schițe nu numai a lui Velea, dar a literaturii noastre celei mai recente, — pentru că mă [illegible] de unele inteligențe critice gata să confunde, cu atîta reavoință, influența fertilă cu pastișa nedemnă. Într-un monolog rapid — „Om rău" — Papa Leon al lui Fănuș Neagu dezbate demnitatea gîndirii sale pusă față în față cu problemele complicate ale științei zootehnice. În „Conducta forțată" a lui Vasile Rebreanu, tot un monolog, — schiță de factură deosebită în creația sa, în pofida dimensiunilor — un responsabil de pe traseul unei conducte explică tinerilor, înaintea îngropării definitive a tronsoanelor în pămînt, frumusețile muncii anonime, necesitatea — pentru mîndria fiecăruia — de a-i înțelege sensurile umane).

La acest salt calitativ produs în substanța schiței noastre, trebuie adăugate o seamă de noi trăsături în expresia artistică, legate profund de aceeași mare experiență literară : Preda. E, în primul rînd, decantarea comică a cuvîntului, consecință foarte strîns legată de inteligența omului simplu, atît de străină tragedizărilor inutile, apărîndu-se de artificialitate prin cîte un cuvînt propriu, bine găsit, deschizîndu-și cu el drum spre luciditate. Moromete a lăsat, aici, perle, educînd foarte bine auzul acestor tineri scriitori. În creația satirică a lui Mazilu, cuvîntul, asociația verbală neașteptată, țîșnită din mecanica vieții, are o mare pondere în elaborarea tipurilor. În „Capodopera", înfierarea artistului burghez, rupt de popor, se face prin alăturarea permanentă în frază, a unor mari banalități din limbajul criticii cu gesturile cotidiene. Efectul e puternic. La Fănuș Neagu și N. Velea, cuvîntul e distilat îndelung, întotdeauna căutată partea comică, revelatoare de sensuri ieșite din comun, țintind la reliefarea maximă a inteligenței populare. Fraza, în general, tinde spre o cît mai firească oralitate, lipsește calofilia, se caută termenul curat și propriu. S-a redeșteptat apetitul pentru monolog, în deplin acord cu această proiectare a individului dinăuntru în afară. Aceasta asigură o efectivă sinceritate a gîndirii, a gestului. Încă o dată, acestea nu sînt singurele modalități stilistice pentru reliefarea noului și nimeni nu are de gînd să le absolutizeze superioritatea. Mai mult : e privire atentă poate oricînd aprecia diferențele sensibile din scrisul acestor prozatori, care nu trăiesc cîtuși de puțin într-o servitute mioapă față de Preda. Fănuș Neagu e cel mai înclinat spre o poetizare a realității, nu lipsită de pitoresc ; natura ocupă la el un spațiu necunoscut celorlalți. D. R. Popescu caută tensiuni dramatice excepționale, tonuri violente cu totul străine de proza lui Mazilu și Țic, încordați întotdeauna în stabilirea unor relații puternice numai între eroi, nu între ei și evenimente. La ei, evenimentele sînt totdeauna obișnuite, normale. Și indiscutabil că forța satirică din creația lui Mazilu e cu totul singulară, față de confrații săi. Pe toți însă îi unește pasiunea pentru reliefarea valorilor intelectuale și morale ale omului nou, căutarea permanentă a gîndirii, a ideilor sale vii, dinamice, proaspete. Aceasta e [illegible] clar bine conturată de pe acum, care trebuie a fi subliniat ca un drum ferm pentru schița noastră și încercînd aceasta aici, nu m-am gîndit nici o clipă la opunerea lor altor tendințe apărute din experiența literaturii noastre realist-socialiste, dar n-am îndrăznit nici a avea iluzia lipsei totale de adversitate din partea tovarășilor de scris. Cine scrie cu această iluzie, cui îi e teamă de discuții și de controverse principiale, fertile, — să n-aibă nici iluzia că participă la mersul înainte al artei noastre literare, pe drumul unic al realismului socialist.

Radu Cosașu

POEZIE, CRITICĂ — PLUS CITITORII

de Dan Deșliu

În ultima vreme, critica noastră se ocupă intens de creația poetică. Număr de număr, publicațiile literare acordă tot mai mult spațiu cronicilor și recenziilor de specialitate, eseurilor, studiilor, însemnărilor asupra liricii contemporane. Această atenție sporită este, incontestabil, un fenomen îmbucurător. În ceea ce privește nivelul teoretic-artistic la care se desfășoară activitatea respectivă, cred că avem mai puține motive de satisfacție. Rîndurile de mai jos consemnează o parte din reflecțiile pe care ni le-a prilejuit lectura cîtorva materiale cu tema indicată, apărute recent în presa literară și cotidiană.

★

Gazeta literară din 21.IX, consacră o pagină problemelor poeziei actuale.

Titlul articolului lui D. Cesereanu Profilul etic în lirică, **enunță o preocupare interesantă ; din păcate, conținutul este departe de a satisface așteptările cititorilor. De la primele rînduri te izbește limbajul încîlcit și emfatic, vădind neclaritatea concepției. La două fraze după debut, întîlnim asemenea precizări încurcate, rostite cu un aer doctoral, parcă în fața unui auditoriu de neofiți :**

Ceea ce am spus aici, într-un fel perifrastic, demonstrează că principiul estetic al unității în diversitate își găsește o largă aplicabilitate și în acest domeniu al poeziei, ilustrîndu-se concret printr-o serie de atitudini lirice care, în formele lor specifice (personale și chiar temperamentale) exprimă cu pregnanță superioritatea inextricabilă a idealului comunist. Sensibilizarea artistică a unei astfel de „armonii", țișnind, după cum se vede, din scînteierea dialectică a lumii, jalonează drumul încărcat de semnificații al poeziei noastre realist-socialiste... etc.

În continuare, se indică prin ce prismă trebuie să privim coloratura etică a poeziei noastre care își găsește în politic adevărata autenticitate **și aflăm că** Atitudinea etică, în expresia ei lirică, se găsește... într-o vădită corelație cu atitudinea politică, determinată de gîndirea concret-revoluționară a creatorului.

Un adevărat torent de grandiloc vență ! Dacă nu te lași copleșit de această revărsare, observi că autorul vădește un slab discernămînt cînd vine vorba de exemplificări. De pildă, vroind să demonstreze raportul între etic și politic în poezia lui Mihai Beniuc, D. Cesereanu spune următoarele : Frumoasă și definitorie este pentru profilul etic al liricii sale întrebarea : „Viitorul știe oare cum ne / Chinuim să ridicăm columne / Din porfirul inimilor noastre ?" — care trădează nu numai efortul colectiv continuu, al constructorilor socialismului, ci și generozitatea cu care ei se dăruie cauzei.

Mi se pare evident că versurile citate sînt departe de a trăda așa ceva. În fond, ce importanță practică are, pentru activitatea noastră de azi, faptul că viitorul va cunoaște sau nu întreaga măsură a strădaniilor celor ce construiesc prin luptă fericirea omenirii ? În treacăt fie spus, verbul „a chinui" cade rău în context. Cred că alegerea citatului este improprie : se pot găsi în lirica lui Beniuc suficiente exemple pentru a demonstra unitatea între etic și politic.

Din cînd în cînd, D. Cesereanu își îngăduie licențe sintactice supărătoare : „Tendința aberantă... DESCHIDE poezia modernistă diversiunilor ideologice și politice", „...epoca noastră generoasă, APTĂ împlinirilor omului..." **etc.**

★

Tot în pagina cu pricina, Matei Călinescu semnează cronica la volumul „Fără popas", **al Florenței Albu. De fapt, am impresia că nu-i vorba chiar de o cronică, dat fiind că după introducerea de rigoare, urmează citate din versurile poetei, întrerupte la mari distanțe de comentarii în același stil neo-confuzionist, atît de scump, pe semne, unor critici din tînăra generație.**

Eul liric se descoperă într-un climat al simbolurilor revoluționare, în cadențe ample și grave, dar efortul de depășire a subiectivității — lăudabil ca atare — nu se soldează totdeauna cu o transfigurare poetică a abstractului.

Recomand atenției cititorilor termenul „transfigurare" ; **vom avea prilejul să-l mai întîlnim nu o dată de-a lungul citatelor abundente în articolul subsemnatului, articol care, nota bene, nu este o cronică literară.**

Înclinarea către terminologia excentrică „à tout prix", este ca și în exemplul precedent (D. Cesereanu) aproape obsesivă. Astfel, Dorința relevată de solemnitate duce uneori la efecte nescontate de artificial și uscăciune — **și, mai departe** Poeziile închinate Bărăganului natal definesc... sensibilitatea poetei ca dat temperamental.

Poate că în prezența unor asemenea contorsiuni lexicale, cititorul mai temperamental se va da cu capul de zid ; în orice caz, poeta astfel „analizată" este pusă în mare încurcătură, mai ales cînd află că, după M. Călinescu, Ciclul închinat pescarilor SE DISTINGE **(s. n.)** prin calități picturale și printr-o monotonie pînă la urmă obositoare, **sau că o pîndește (pe Florența Albu)** ...pericolul unui lirism abstractizat (prin exces de simplificare) al gesturilor care se desfășoară (prejudecată împotriva spontaneității ? timiditate ?) ca într-o mecanică a solemnului.

Se vede treaba că autorul cronicii conferă unor atari incongruități un caracter incantatoriu, dar este dubitabil că lectorii vor recepta o incantație echivalentă.

Meritoriu, deși fără adîncime analitică, dată fiind, probabil, aglomerarea de titluri și nume, articolul lui Al. Săndulescu, „Oglindirea construcției socialismului".

★

În Scrisul Bănățean **nr. 8 Leonard Gavriliu** recenzează **volumul** Sărbătorile zilnice **de Nina Cassian.**

Notez în primul rînd, diferențierea (arbitrară, după mine) între sensibilitatea poetică și rațiunea poetică. Dar iată textul criticului timișorean : Sensibilitatea poetică este un mod de a simți lumea, pe cînd rațiunea poetică este un mod de a o judeca și constituie o treaptă superioară în evoluția viziunilor artistice, întîmpinînd o anumită rezistență din partea gustului tradițional. Nu ne îndoim că, cu timpul, poezia de idei își va cîștiga admiratori statornici.

Ca să mă exprim concis, cred că acest distinguo este de esență comună cu diferențierea între spirit și materie. Ar mai rămîne doar să ni se explice care sînt organele simțirii, organe cu care, pasă-mi-te, acționau poeții trecutului, și care cele ale rațiunii, cu care sînt prevăzuți, datorită, neîndoielnic, progresului tehnic, poeții moderni, aflați pe acea „treaptă superioară în evoluția viziunilor artistice".

Din formularea lui Leonard Gavriliu rezultă că în timp ce poezia „anterioară" se fonda eminamente pe sensibilitate, poezia „nouă" va instaura, în fine, domnia rațiunii, triumful ideii. De la Homer la Eminescu, sărmanii clasici se vor fi răsucit în mormînt la auzul unor asemenea afirmații !

În continuare, criticul face unele observații interesante, dar, din păcate, aceeași hipertrofiere a vocabularului îl îndepărtează și pe dînsul de înțelegerea muritorilor de rînd. Leonard Gavriliu nu „este de părere", ci „opinează", metaforele nu sînt „originale" sau măcar „inedite" — ci „insolite" ; imagistica Ninei Cassian i se pare „de o sugestivitate polivalentă", **momentele de inspirație ale poetei** „sînt prezidate de o puternică pasiune a cunoașterii" **; criticul consideră** că „Pentru o poezie guvernată de idei, luciditatea reprezintă o necesitate", **deci aplaudă** „luminiscența maximă a raționamentelor juste". **Extravaganțe de această categorie își dau mîna, în mod surprinzător, cu exprimări plate, cu poetizări dureroase : lupta pentru socialism este** „îmbibată de clipe sărbătorești", „Cotidianul socialist mustește de poezie, de evenimente înălțătoare". **Reproșînd, pe bună dreptate, Ninei Cassian unele obscurități de expresie, criticul n-ar trebui, cred, să se considere exceptat de la legile clarității, mai ales cînd, vorba ceea,** „Pierderea luciditații este considerată deficit inconsolabil".

★

Este foarte bine venită inițiativa Scînteii tineretului **de a analiza activitatea unor cercuri literare. În numărul de vineri 22 septembrie, sub titlul** „Un cerc de talente", **Horia Aramă ne oferă cîteva însemnări în legătură cu cercul „Al. Vlahuță" din T. Severin.**

Cercetînd versurile lui A. Băghină, recenzentul conchide, „multă, mereu mai multă exigență. O cere talentul"

Dar, din fragmentele citate, nu se vede nicidecum despre ce talent o fi vorba — căci însăilări ca Din mîna lor ies / mii de giuvaiere / Sub formă / de costume minunate — **pe care chiar H. A. le socotește nereușite sau** Am pornit să risipim întunericul / Și să clădim templul de aur al luminii — **pe care tot H. A. le consideră... reușite, nu îndreptățesc, după părerea mea, o asemenea apreciere.**

Autorul însemnărilor îl încurajează călduros și pe N. Rogobete, pentru niște producții similare. Atitudinea lui Horia Aramă trebuie calificată, cred, drept generozitate dăunătoare. Să mă explic.

Majoritatea cetățenilor țării noastre sînt însuflețiți de dragoste sinceră pentru cauza socialismului și a păcii ; tot mai mulți „oameni simpli" sînt ridicați la înțelegerea valorilor artei și culturii și tot mai numeroși sînt cei ce simt imboldul să exprime în versuri bucuria de a trăi în această epocă, de o măreție fără precedent în istoria patriei. Dar — să ne fie clar — talentul artistic înseamnă altceva decît un potențial de sentimente înălțătoare. Cred că Horia Aramă săvîrșește o eroare de ordin vulgarizator, atunci cînd proclamă rituos prezența talentului acolo unde-i vorba, evident, doar de bune intenții.

Avem obligația să discutăm deschis cu corespondenții noștri, să nu le stîrnim iluzii, îndrumîndu-i către domenii neaccesibile tuturor, în loc să-i ajutăm să devină, de pildă, buni activiști culturali, oameni ai muncii cu o pregătire literar-artistică la nivelul cerințelor epocii pe care o trăim.

★

Iașul literar **nr. 8 ne oferă un articol al lui Eugen Simion, intitulat** „Sensibilitatea poetică". **În articol se fac aprecieri pe marginea volumelor de debut ale lui Cezar Baltag și Leonida Neamțu. Una din trăsăturile distinctive ale cercetării critice, în lucrarea cu pricina, mi se pare a fi elogierea defectelor. Lui Eugen Simion îi plac asemenea banalități ca** „mustul însoritelor omături", **sau** „fagurii nădejdii se rotunjesc mai plin". **Dacă poetul zice că lucrurile capătă** „o mie de dimensiuni", **criticul are impresia că s-a petrecut un eveniment imagistic, după cum nu-l deranjează cîtuși de puțin, ba dimpotrivă, coapsele mării care freamătă într-un dans** „armonios și lucid" **— în raza de puritate a comunismului !**

Tot în legătură cu volumul „Comuna de aur", Eugen Simion spune că „...hohotele pădurilor pustiite își găsesc ecouri dureroase în sufletul plăpîndei făpturi, în constituția căreia intrase (sic) aliaje de cristale", **în timp ce poetul, după opinia aceluiași,** „acumulează din mers avînturi și simte în spate soarele întîrziat al idealului...". **Încununarea analizei poeziei lui Baltag o constituie neîndoielnic observația referitoare la** „versurile cu durități de pamflet, care vestesc jalnica panteră a fascismului". **O panteră vestejită — ce imagine de un insolit absolut !**

Pe lîngă latura rizibilă, lucrurile au și un alt aspect, îngrijorător. Mi se pare că erorile de ordin estetizant ale lui Eugen Simion, Matei Călinescu, Leonard Gavriliu etc. — izvorăsc dintr-o înțelegere îngustă a funcției sociale a artei — inclusiv a criticii literare — din rămășițele disprețului boieresc față de problematica, activitatea, limbajul „omului simplu". Numai o atare atitudine poate explica, pentru mine, faptul că Eugen Simion — care nu-i lipsit nici de gust nici de perspicacitate — este capabil de gafe „in adjecto" de proporții homerice, ca aceea cu soarele din spate, sau aceasta, din același articol : „Dacă pentru Cezar Baltag viitorul apare în culoarea de purpură a focului, lui Leonida Neamțu viitorul i se înfățișează îmbrăcat în mantie albastră. Simbolul nu este gratuit. Albastrul este culoarea penetrabilă..." **etc., etc.**

Toată lumea cunoaște sensul figurat al expresiei „e cam albastru" — numai criticul nostru îl ignoră, pesemne, căci pentru dînsul accepția generală reprezintă o cantitate neglijabilă. Pe aceeași linie, de nepăsare față de datele realității, se plasează și comentariul favorabil la imaginea „Pe fluviul timpului plutesc ca nautilul..." **— din poezia lui Leonida Neamțu. Se impunea, cred, observația elementară că „nautilul" n-are nici în clin nici în mînecă cu fluviile. Fie că ne referim la Jules Verne, fie că invocăm vietatea subacvatică de la care-și trage numele fabulosul vehicul al căpitanului Nemo, aluzia suferă de improprietate originară.**

Ce să mai spunem despre „procesul de combustie interioară", „infuzia de lumină", „prezentările transfigurate de o autentică emoție", „prozaismul și discursivitatea transfigurate în straiul de azur al imaginilor" **— și cîte alte desfigurări ale expresiei, cu care ne fericesc sistematic unii dintre criticii noștri ?**

Mai multă claritate în concepție ar atrage după sine, cu siguranță, claritate și precizie în termeni.

LA CEATAL

Lotca intrase pe gîrlă, unde apa era atît de liniștită încît părea nemișcată.

— Caută un loc unde să pot pune piciorul, spuse fata răsfirindu-și părul cu mîinile ude. Pe degete îi rămaseră fulgii cenușii ai pămătufurilor de trestie.

Malul era însă peste tot la fel, pămînt puțin pe marginea gîrlei, moale și îmbibat de apă, alunecos, și omul care trăgea la babaici nici nu se uită în jur și întrebă nepăsător:

— Poate ne întoarcem?

Fata nu zise nimic, pentru că i se păru că întrebarea fusese pusă doar așa. Își ridică privirea spre cerul senin și rămase astfel o bucată de timp, cu capul lăsat pe spate. Părea că se gîndește la ceva și uitase sau voia să uite ceea ce era jos. Lotca luneca mai departe, lin, de-a lungul malului, neagră și ușoară, iar vîslele se lăsau moale și rar în apă, abia se auzeau. Pe urmă două lebede mari trecură deasupra, cu gîturile întinse și fără să miște din aripi.

— Ce facem? Nu spui nimic? Mai întrebă omul.

— Ba da, și fata coborî privirea spre cel care stătea în fața ei în lotcă. Eu te-am rugat ceva.., să mă duci dacă poți pînă la ceatal.

— Știu, și-mi pare bine că m-ai rugat pe mine și nu pe altcineva, și se opri pentru o clipă din vîslit și zîmbi.

Fata îi văzu zîmbetul, rămase o clipă pe gînduri și-i spuse:

— Nu te uita așa la mine...

— Cum adică așa? O întrebă bărbatul cît se poate de liniștit.

— Nu știu... iartă-mă, zise ea și vocea îi tremură puțin și închise ochii poate pentru că îi era teamă că va începe să plîngă. Neliniștea apăruse cînd îl auzise cît de liniștit îi vorbește și cum o măsoară cu privirea. Nu mai voia să-l vadă cum zîmbește și de aceea întoarse privirea spre malul acoperit de apa cu luciu vînăt. Bărbatul însă zîmbea mai departe, în același fel, cu pleoapele încrețite și desgolindu-și dinții mari și albi. Arăta puternic și sigur de el așa cum îl cunoscuse din totdeauna. Erau din același sat și el trebuie s-o fi cunoscut de cînd era mică, și umbla desculță prin băltoacele din spatele șirului de case, iar mai tîrziu, cînd ea a crescut și-a plecat să învețe în altă parte, s-au mai întîlnit de cîteva ori, cînd se făcuse învățătoare și i s-a părut atunci tot așa, că bărbatul acela o privește într-un fel anume. Ea însă căutase de fiecare dată să alunge gîndul acesta. Omul avea soție și oițiva copii și ea voia să creadă că totul nu era decît o părere a ei.

Dar acum vedea în privirile lui, și mai cu seamă în zîmbetul lui, ceva întunecat care o speria și de care simțea că trebuie să se păzească. Și de data aceasta știa că nu greșește.

Pierdută, și știind că este așa, ea zise cu jumătate de voce.

— Nu știu...

— Vezi? Crezi că știi totdeauna ce să faci, continuă el cu același suris. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, foarte voinic și cu fața roșie și aspră și părea un om pe care nimic nu putea să-l turbure. Tu vrei să te amăgești singură... voi cei tineri de azi sînteți toți așa.

— Cum?

— Așa a fost și cînd te-ai măritat cu băiatul acela și-ai vrut să pleci cu el, dar el te-a lăsat.

— Nu m-a lăsat. Dumneata nu știi cum a fost și de aceea mai bine nu vorbi.

— Nu e greu de știut pentru că nu poți fi tu altfel decît toată lumea... Numai că ai crezut că poți alege și da cu piciorul. Și să faci numai ce vrei tu și ai ajuns cum ești.

Fata trase adînc aerul în piept ca în felul acesta să poată fi mai liniștită.

— Dar omul trebuie să aleagă și mie nu-mi pare rău de nimic.

— Vorbe... aruncă bărbatul.

— De ce nu vrei să pricepi? întrebă ea turburată.

Îl rugase, cînd ziua era pe sfîrșite, s-o ducă cu barca pînă undeva la acel început de grind pe care putea ajunge pe jos pînă la școală. Omul fusese de acord și n-o întrebase nimic atunci, îi spusese doar să-l aștepte puțin să-și ia niște țigări, apoi se urcară amîndoi în lotca lui. Ar fi putut ruga și pe altcineva, sau ar fi putut merge numai pe jos; dar l-a întîlnit întîmplător îndreptîndu-se cu lotca spre partea aceea și l-a rugat s-o ducă și pe ea. Așa se întîmplase.

Bărbatul își aprinse o țigară și se gîndi la toate acestea; de fapt mai de mult se gîndise, din clipa în care fata îl rugase s-o ducă cu lotca. Într-un tîrziu îi răspunse:

— N-ai grijă, pricep ce trebuie.

— Atunci e bine, și ea încercă să răsufle ușurată fără însă să reușească.

— Bineînțeles că e bine. Numai că n-o să se mai întîmple nimic dacă n-ai să te duci astă-seară acolo. Nu mi-ar plăcea nici mie să mă prindă noaptea pe grindul ăsta. Copiii de la internat o să adoarmă și fără tine și n-o să se întîmple nimic.

— Le-am promis c-am să mă întorc astă-seară și am crezut c-ai să mă ajuți.

Bărbatul ridică din umeri și începu s-o privească stăruitor.

— Treaba ta. Vrei să faci pe grozava, dar n-o să te decoreze nimeni pentru asta. Mai bine rămîi aici și dimineața devreme te duc cu barca pînă acolo. El nu spuse „rămîi aici cu mine".

Țigara i se stinsese și el scăpără un chibrit ferind flacăra între palmele lui mari. În clipa aceea pe chipul lui căzu o lumină galbenă roșiatică și fata putu să-i vadă foarte bine ochii și privirea nefiresc de imobilă, care aștepta ceva și care o înfricoșa. I se păru că înțelege ce așteaptă și la ce se gîndește bărbatul acela și asta, la început, o uimi foarte puternic, iar pe urmă o făcu să se înfioare și simțea cum parcă începe să lunece și n-avea nimic de ce să se țină.

— S-a făcut tîrziu. Ai să mergi doar un sfert de drum pe grind și-apoi n-ai să mai deslușești cărarea, o să-ți fie frică să mergi singură și ai să te întorci. Așa o să se întîmple.

Ea nu știu ce să-i răspundă și doar dădu din cap. Atunci bărbatul își încreți și mai mult pleoapele, scuipă mucul de țigară de pe buze și se opinti dintr-odată puternic în babaici făcînd să scîrțîie strapazanele.

În liniștea desăvîrșită a bălții nu-și mai spuseră nimic o bună bucată de timp.

— Viața trebuie luată așa cum este, spuse cu jumătate de voce bărbatul.

— Cum?

— O să mai treacă timp și-ai să-ți dai seama. Să nu crezi că se poate schimba ceva în viață, că acuma s-a schimbat...

— Nu mai vorbi, îi zise fata cînd lotca ajunse în dreptul micului ceatal unde gîrla se bifurca și unde, pe limba de pămînt, se afla o colibă de stuf.

— Poți cobori și aici, zise el zîmbind dar acum zîmbetul lui abia se deslușea. Eu rămîn în colibă. Toată noaptea am să fiu aici. Am să aprind un foc ca să alung țînțarii...

— Bine, zise fata.

Omul trase de cîteva ori cu putere de babaici și lotca se urcă aproape pe jumătate pe malul mocirlos. El nu scoase vîslele, ci rămase pe bancă aprinzîndu-și o altă țigară. Fata stătea nemișcată pe banca de la cîrmă, aproape de el, și el nu-și lua privirea de la ea. Nu trecu decît puțin timp astfel și fata începu deodată să se descalțe repede, pe urmă își scoase ciorapii, stînd aplecată din spate pe banca aceea și el nu putea vedea că ea își mușcă buzele. Bărbatul nu-și lua privirea de la ea și tresări pentru o clipă cînd o văzu ce face.

— Mulțumesc, zise ea și luă coșul ei de papură de pe fundul lotcii și sări pe pămîntul ud și rece.

— N-ai să faci nici jumătate de drum și ai să te întorci, îi spuse în urmă, de data aceasta fără să se mai uite la ea.

Fata nu-i răspunse nimic. Ea se afundă pe poteca de pe grindul pe care creștea o trestie rară și subțire amestecată cu papură și unde niște tufe joase și dese apăreau la tot pasul ca niște movilițe. Pe alocuri ochiuri de apă se nimereau chiar pe cărare și fata nu le ocolea. Intră pînă mai sus de glezne în apă și atunci se opri și fără să lase jos coșul își șumese poalele rochiei. O singură dată întoarse capul înapoi, și văzu sau i se păru că vede pata roșiatică a unui foc. Trebuia să se grăbească pentru a ajunge la școală înainte ca cei nouăsprezece copii să adoarmă.

Focul ardea cu putere scoțînd fum gros și negru, cu mirosul pe care-l lasă numai stuful puțin umed. Din pricina luminii puternice pe care focul o arunca în jur, bărbatului i se păru că deasupra grindului și a bălții se lăsase un întuneric aproape deplin. El se întinde pe-un maldăr de trestie la gura colibei și se uită la jocul vîlvătăiei dinaintea sa. Aștepta să audă pașii fetei atunci cînd se va întoarce și știa că fișiitul trestiei care ardea nu-l va împiedica să-i audă. Rupea în mîinile lui puternice mănunchiuri de stuf pe care le arunca necontenit în foc, și aștepta.

Cînd trecu destul timp așa și, uitîndu-se la stele, văzu că se apropie ziua, își dădu seama că fata nu se va întoarce, că nici nu se gîndise să se întoarcă și, la început, se învinui că o lăsase și îi fu ciudă. Apoi începu să-l apese simțămîntul că nu înțelege ceva și oricît se străduia nu reușea, în acel sfîrșit de noapte, să înțeleagă ceea ce se petrecuse sub ochii săi. Niciodată nu i se mai întîmplase așa ceva. Se simți pierdut și neajutorat și era ceva nou și neobișnuit pentru el.

Octavian Păscăluță

Desen de TIA PELTZ

ÎNAINTEA DIMINEȚII

Un bătrîn cu caschetă pe cap și în mînă cu o servietă uzată șade pe o bancă în micul parc de la capătul tramvaiului. Zorii mijesc slab. Străzile sînt luminate abia și pustii. Mă apropii și-l cercetez, dar omul nu mă privește. Îl salut și ghicesc că zîmbește ușor. Sînt prieten bun cu cei de la tramvaie, fiindcă îi întîlnesc aproape în fiecare început de zi.

— De ce nu-ți aștepți schimbul la depou? Dealtfel puteai să mai dormi, rostesc eu vesel.

— Încep să îmbătrînesc. Nu mai am somnul de altădată.

— La depou e lume multă. Aveai cu cine să glumești... Îi privesc fața mică și osoasă, acoperită cu țepi.

— M-am obișnuit cu pustietatea asta dinaintea zorilor. Numai lămpile de neon țîrîie. Auzi?

Privesc în susul străzii, dar nu găsesc nimic demn de atenție. Și noaptea e minunată...

— Ești din București de fel? îl întreb.

— Acum treizeci de ani nu eram. Mă adusese foamea și datoriile, dar nu m-am mai reîntors în sat. La oraș sînt mai mulți oameni...

— Așa-i.

Îmi aprind o țigară și mă așez lîngă el pe bancă. Cînd se va lumina bine de ziuă, pot pleca din post. Acasă mă așteaptă nevasta. Am să mă culc.

— Numai lămpile de neon țîrîie. Îmi place cînd se schimbă de ziuă...

— Nu prea mă uit la astea, spun eu puțin dezamăgit.

Aș vrea să discut despre ceva interesant.

— Eu, da. Ca toți singuraticii.

— N-ai familie?

— Am avut de mult nevastă. Sînt ani de cînd a murit. M-am învățat la mutenie...

— Deh, fac eu într-o doară.

— Voi milițienii din post, care nu schimbați toată noaptea o vorbă cu nimeni, ar trebui să pricepeți.

Moșul vorbește nesigur și ceva mă supără în nemișcarea lui. Parcă-i o statuie înviată.

— Apăi, fiecare cu ciudățeniile lui, mormăi eu.

Bătrînul întoarce capul și-l văd ochii. Are niște ochi blînzi și neliniștiți.

— Încep să îmbătrînesc. Mă așteaptă pensionarea.

— Cît mai ai pînă atunci?

— Două săptămîni, spune el și începe să tacă încăpățînat. Mă întreb dacă într-adevăr nu mai găsește nimic să-mi spună. Grozav îmi vine să casc. La cîteva ferestre se aprind lumini. Oamenii se pregătesc să plece la lucru. Un tramvai trece huruind, fără să oprească, și acum observ că strada se face încet, încet, albastră. Bătrînul întoarce iarăși capul.

— Am să cresc animale. Mă gîndesc mult la ce am să fac după pensionare. N-am niciun fel de rude, pe nicăieri. Mi-a venit într-o duminică, așa, pe neașteptate. Am să cresc animale.

— Ah! spun eu fără să înțeleg prea bine. Îi privesc mîinile osoase, de plugar, și mă gîndesc la tata. Negreșit, la vară mă duc să-i fac o vizită cu fetița.

— Poți să citești cărți, îngîn.

— De aproape nu mai văd bine. Obosesc repede...

Simt că bătrînul e tot mai neliniștit și mi-e aproape rușine că sînt cu mintea doar la ale mele.

— Ce fel de animale? întreb atunci.

— Tot felul de animale, răspunde el, deschizînd și închizînd fără rost servieta.

— Cum adică?

— Așa. Hulubi, pisici, poate chiar un cîine. Cu dulăul vecinului mă înțeleg foarte bine. Îmi place să dau de mîncare animalelor, să le mîngîi.

E minunat cerul nestatornic. În desișul de viță sălbatică, în care e cuprinsă casa de peste drum, s-au trezit vrăbiile. Nu le vezi, dar le auzi ciripitul tot mai tare. Îmi închipui că locatarii se trezesc devreme.

— Am să cresc hulubi, face iar bătrînul, încercînd parcă să-mi împărtășească neliniștea lui.

— Te pricepi?

— Am să învăț. O să fie frumos, foarte frumos. Hulubii albi îmi plac...

Spune „hulubi" în loc de porumbei și asta mă înviorează. Și tata spune la fel. De departe se aude huruitul unui tramvai și bătrînul vorbește tot mai grăbit. Îi vine probabil schimbul, sau trebuie să plece la depou.

— Numai două săptămîni am să mai conduc, am să privesc tot orașul. Ce bine e să stai toată ziua între oameni! Și după aia...

— Poți să intri paznic undeva.

— Și hulubii?

Îmi potrivesc centura și diagonala și mă ridic. Nici n-am observat cînd a căzut roua și mi-a umezit uniforma. Tramvaiul dă acuma colțul.

— Pisicile au întotdeauna un aer atît de grav, de nepăsător. Te apucă rîsul cînd le vezi.

Fac cîțiva pași. Aș vrea să plec, dar nu știu de ce mă sfiesc. Tramvaiul a oprit în apropiere și bătrînul se scoală. E scund, dar încă voinic. Mă salută și se îndreaptă încet spre vagon.

— Hulubii mănîncă din palmă, cred, spune nesigur bătrînul. Dar nu mai vorbește cu mine. Se întoarce deodată, zîmbind stînjenit, și mă privește cu ochii lui blajini.

— Am început să îmbătrînesc, asta-i!

George Carpat

Violeta Zamfirescu

Sînt omu-acestui veac

Sînt omul ars de gînduri,
Sînt omu-acestui veac.
Cu luptătorii-n rînduri eu trec,
Nu mă împac
Cu cei la fund rămași,
Sau răzemați de umbre.
Cînd gîndurile-mi lasă amprente lungi în aer
Imaginea castanilor
Se leagănă sub pași.
Pămîntul de cocioabe și gropi știu să-l descaer,
Tiparele văzduhului le-mbin cu noi culori.
O, traiectoria timpului, ce greu e s-o măsori
Cu inima și mîinile-ngrădite în puteri!
Dar te-ncumenți și zbori
Și clipei totu-i ceri
Și lupți, trudind să lași
Arderea ta, făclie nestinsă-ntre urmași.
Acordurile muncii
Vibrează în amiază,
Prelung multiplicate.
Cu părul dat pe spate,
Privindu-te în față,
Cu fruntea sus,
Viață,
Spun tot ce am de spus.
Te vom păzi de flăcări
În steaua rațiunii
Încrezători.
Puternici
Prin iubire,
Prin arme, prin unire,
Te vom păzi de [illegible]
Omenire!

Florența Albu

O dimineață la Lidice

De la Lidice scriu aceste rînduri,
din grădina de trandafiri de la Lidice,
într-o dimineață exuberantă,
într-o dimineață obișnuită, de august,
în care
lucrul cel mai nou
e zidul acestei case abia începută.

Le la Lidice scriu aceste rînduri.
Vorbesc pentru inimi și trandafiri,
pentru meșterul stropit de culori și mortar
care construiește, pe temelia de cenușă a vechiului sat,
vorbesc pentru aceste materiale simple —
cărămizile, lemnul, betonul,
care vor alcătui azi o casă nouă.

De la Lidice scriu aceste rînduri,
într-o dimineață aburind auriu
peste satul ridicat
cu trandafiri roșii și cărămizi roșii,
pe cenușa vechiului sat.
Aud respirația amplă, duioasă, a pămîntului
și miresmele-s tari — țîșnesc din pămînt cu culorile.

Nu, pasărea Fenix nu-i o legendă,
nu e un simbol.
Eu am văzut-o-nviind din cenușa
acelui sat secerat de tunuri, secerat pînă la ultima floare
și frunte;
eu am văzut-o-nviind
din cenușa privirilor,
eu am văzut-o
într-o dimineață exuberantă
deasupra trandafirilor și cărămizilor roșii, la Lidice.

Conștiința grandiosului în literatura sovietică (II)

„Este o epopee grandioasă și găsești într-însa totul pentru făurirea unei cărți ca **Război și pace**" scria Iuri Krîmov în însemnările sale de pe front. Krîmov se așteptase la o experiență în spiritul lui Remarque sau Barbusse, dar tot el mărturisea apoi că dintre toți cronicarii războiului Tolstoi fi este cel mai aproape. Impresia nu era numai a lui; popularitatea nemuritorului roman își atingea apogeul tocmai în acei ani. Meritul acestui neobișnuit succes îi revenea scriitorului, dar și vieții descrise de el, asemănărilor dintre evenimentele de atunci și cele de peste treisprezece decenii. Conținutul lor concret e calitativ diferit, și totuși, paralela apare firească: „pisoiul" nutrea pretențiile nesăbuite ale „leului" din 1812, iar printre partizanii lui Kovpak luptau strănepoții lui Denisov și Tihon Șcerbatîi. Determinant în ambele războaie de apărare era eroismul maselor, și deci, în ciuda deosebirilor, ele aveau ceva comun. „Epopeea grandioasă" a vieții impunea găsirea unor forme de reflectare corespunzătoare, iar Tolstoi constituia sub acest raport exemplul suprem.

Bineînțeles, în chiar focul luptelor grandiosul trebuia sugerat prin mijloace cît mai rapide. Învățămintele momentului trebuiau chiar a doua zi comunicate tranșeelor, iar acestei „comenzi sociale" îi răspundeau cu precădere anumite arme literare. Pînă la urmă erau puse în acțiune toate aceste arme, dar, de regulă, în ordinea operativității lor: reportajul și publicistica — poezia și poemul — nuvela și povestirea — drama — romanul. Conștiința grandiosului era peste tot prezentă: în însemnările lui Vișnevski **(Jurnalele anilor de război)**, articolele lui Ehrenburg **(Război)**, emisiunile de radio ale lui Berggolț **(Aici Leningrad)**, povestirile lui Tolstoi **(Povestirile lui Ivan Sudarev)**, dramele lui Korneiciuk **(Front)**, Leonov **(Invazia)**. Lavrenev **(Pentru cei de pe mare)**, fragmentele de roman ale lui Șolohov **(Ei au luptat pentru patrie)**.

Este semnificativă înflorirea poemului eroic în anii războiului. Sinteza monumentală putea fi realizată mai repede în poezie, decît în proză. Poemul constituia o reacție promptă și personală, sugerînd măreția luptei populare printr-un patos emoțional-„subiectiv". Contactul cu masa cititorilor putea fi stabilit și el mai lesne prin poezie. Dovada cea mai grăitoare este Tvardovski. Capitolele poemului său au acționat de fiecare dată fulgerător, potențînd resursele morale ale Tiorkinilor reali. Concertmaistrului orchestrei poetice sovietice— după Maiakovski și Esenin — i se alătură numeroși confrați: Tihonov **(Kirov e cu noi)**, Inber **(Meridianul din Pulkovo)**, Aligher **(Zoia)**, Antokolski **(Flul)**, Prokofiev **(Rusia)** ș.a. Melodii felurite comunică între ele prin aceeași nobilă patetică cetățenească.

Marele Război de Apărare a Patriei este o temă inepuizabilă pentru romancierii sovietici. Primele ei roade au început să apară încă în timpul luptelor, iar șirul lor continuă și în ziua de astăzi. Continuitatea e asigurată cîteodată de aceiași scriitori: la mulți ani după **Șoseaua Volokolamskului**, A. Bek a publicat recent continuarea povestirii sale, **Rezerva generalului Panfilov,** consacrată apărării Moscovei din noiembrie 1941, iar K. Simonov, mult timp după **Zile și nopți,** a elaborat mult discutatul său roman **Cei vii și cei morți,** evocînd începutul cumplit al războiului. Căile și modalitățile de asimilare artistică a evenimentelor din 1941-45 diferă de la autor la autor. Unii își concentrează atenția asupra unui moment sau a unei porțiuni limitate a luptelor, asupra unuia sau cîtorva personaje. Alții tind spre lărgirea maximă a cadrului, fără a renunța la profunzime. Îmbinarea este dificilă, presupune acumularea unei vaste experiențe colective și individuale, de aceea operele de acest fel au apărut mai tîrziu. Printre ele se numără **Pădurea rusească** a lui L. Leonov, o imagine sintetică și simbolică a patriotismului socialist, mobil etic fundamental al celor din tabăra lui Vihrov și Polia, pe timp de pace și în perioada războiului. Fără a mărturisi că are în vedere o trilogie, Ehrenburg a realizat în romanele **Căderea Parisului, Furtuna** și **Al nouălea val** o cronică unitară a anilor 1935-51, un tablou epopeic național și internațional, cu nenumărați eroi din diverse țări, organizați caleidoscopic pe axa înfruntării a două lumi și ideologii. Al doilea roman (1947) este printre primele încercări de a turna conținutul războiului în forma romanului monumental. Același țel îl urmărește V. Grossman în epopeea Stalingradului, din care a publicat mai de mult primul volum **(Pentru o cauză dreaptă).** Tema a mai fost atacată în proză, **(În tranșeele Stalingradului** de Nekrasov) sau în dramaturgie (trilogia lui Cepurin). Grossman tinde către sinteza atotcuprinzătoare, o lucrare de tipul epopeii tolstoiene. În curînd ea va fi publicată integral, iar cititorul va putea stabili în ce măsură visul lui Krîmov a devenit realitate artistică...

Unii scriitori nu se limitează la un singur moment crucial din istoria poporului — redat într-o totalitate a sa cît mai deplină —, ci vor să-și lărgească opera pînă la dimensiunile **panoramei epocii,** pînă la generalizarea **drumului** parcurs de întreaga lor **generație.** În poezia postbelică tentativa le-a reușit deplin lui Tvardovski și Lugovskoi. Elaborarea poemelor-sinteză **Din zare în zare** și **Mijlocul veacului** a durat un deceniu, respectiv aproape un deceniu și jumătate, dar truda grea a fost încununată prin cucerirea a cîte unei noi culmi a literaturii realist-socialiste. Prin intermediul acelui „torent unic al receptării lirico-filozofice a lumii" pe care îl reclama încă la primul Congres al scriitorilor sovietici, Lugovskoi a realizat o adevărată „autobiografie a secolului", filtrată prin sufletul unui ilustru reprezentant al său. În esență același lucru urmărește O. Berggolț în frumoasa sa carte „de căpătîi" **Stele în plină zi.** Autoarea își împărtășește intenția în cuvîntul introductiv al culegerii de opere alese, apărute anul acesta: „...Deschid acest volum cu prima parte a **Stelelor în plină zi** — lucrare asemănătoare unui jurnal deschis, unde m-am străduit și mă străduiesc să prezint nu atît o autobiografie, dar, pe măsura puterilor, biografia generației mele." Această carte de meditații asupra secolului redă un material de viață variat într-o formă artistică liberă, ireductibilă la vreuna din speciile canonizate de tradiționalele teorii literare — forma „jurnalului deschis", — redactată într-o proză lirică, trepidantă, emoțională, concentrată, summum a tot ce a dat mai frumos și mai înălțător poeta Leningradului asediat.

Scriitorii mai vîrstnici își dau seama ca nimeni alții de neobișnuita plinătate a jumătății de veac parcurse și sînt dornici de a-și împărtăși imensa lor experiență într-un mod unitar, printr-un curriculum vitae al întregii generații căreia îi aparțin. Acest lucru l-a urmărit F. Gladkov în ciclul său autobiografic și îl urmărește K. Paustovski în seria cărților sale, din care au și apărut cinci volume. Ciclurile se deosebesc între ele ca viziune și manieră artistică, și deși ambele afirmă unitatea dintre epic și liric, „obiectiv" și „subiectiv", primul realizează o imagine mai largă, mai epopeică a vieții, în speță a vieții țărănești, pe cînd vreme a doua este mai degrabă un șirag gingaș de povestiri relativ independente, despre întîmplări trăite și auzite de scriitor, despre oamenii întîlniți în cursul deceniilor.

Orice autobiografie valoroasă povestește — folosind formula maiakovskiană — „despre veac și despre sine." Dozajul celor două componente poate oscila de la caz la caz (dovadă ultimele exemple), fără a destrăma unitatea operei, cea ce ar însemna fie abandonarea specificului autobiografic, fie hipertrofierea unilaterală a „eului" și alunecarea pe panta subiectivismului. Simpatiile și antipatiile personale trebuie să concorde cu valorile reale; oamenii, anii, viața cer a fi evocate în ceea ce au avut mai important în contextul marilor prefaceri sociale, în conformitate cu logica istoriei — altfel chiar și amintirile pitorești și viu descrise riscă să rămînă sterile.

Trecerea în revistă a deceniilor nu are, desigur, întotdeauna un caracter strict autobiografic. Am amintit de cele trei romane ale lui Ehrenburg. O perioadă istorică și mai lungă va fi cuprinsă în trilogia lui K. Fedin. Subliniind acest lucru, nu trebuie totuși să pierdem din vedere că „lărgimea" zugrăvirii nu se află neapărat în proporție directă cu simpla „extindere" (în spațiu sau timp) a obiectului zugrăvit. Fedin este o bună dovadă în acest sens. Unii cercetători aseamănă romanele sale **Primele bucurii** și **O vară neobișnuită** cu epopeile **Donul liniștit, Calvarul** sau **Furtuna,** alții, dimpotrivă, le consideră romane „obișnuite" și ca atare le contrapun acestora din urmă. Divergența de opinii atestă îmbinarea originală a trăsăturilor romanului „de familie" cu cele ale romanului-epopee, îmbinare ce duce la un fel de treaptă intermediară, ce nu poate fi identificată pînă la capăt cu niciuna dintre aceste forme. Fenomenul este semnalat și în capitolul respectiv din Istoria literaturii ruse sovietice (ediția academică în trei volume), iar deosebirile față de epopee, reliefate prin mărturisirile autorului însuși (...Familiile ruse, soarta personală a părinților și copiilor, moravurile unui mediu variat într-un oraș provincial, ecourile marilor evenimente în lucruri mici — iată din ce trăsături se constituie povestirea".) și prin părerile lui N. Tihonov („Fedin nu și-a pus ca țel să zugrăvească evenimentele istorice pe scara întregii țări. El și-a limitat spațiul, alegînd ca loc de acțiune îndeosebi un mare oraș de pe malul Volgăi și împrejurimile sale".). Va fi interesant de văzut dacă, în ultima parte a triologiei, **Rugul,** a cărei publicare a și început (în revista **Novîi mir** 8/1961), se va menține același echilibru dintre cele două tendințe, sau se va produce o deplasare în favoarea celei epopeice?! Întrebarea este legitimă, deoarece premizele unei asemenea deplasări există în **O vară neobișnuită,** și anume în scenele de război — iar **Rugul** ne va transpune, după cum se știe, tocmai în anii celui de al doilea război mondial...

Literatura sovietică se preocupă, așadar, intens de examinarea și reexaminarea trecutului. Analiza atentă și tot mai profundă a zilei de ieri este însă posibilă numai în lumina perspectivelor de azi și, la rîndul ei, interesează tocmai pentrucă le pregătește, le deschide pe acestea din urmă. Trecutul e drumul către prezent și — ca atare — este o temă auxiliară, ajutătoare. Oamenii cei mai interesanți sînt totdeauna contemporanii, în cazul scriitorilor sovietici: constructorii comunismului. „Construcția societății comuniste a devenit sarcina practică nemijlocită a poporului sovietic" — arată proiectul de Program al P. C. U. S., Manifestul comunist al timpurilor noastre. **Practica comunistă nemijlocită** este în mod firesc principalul izvor de inspirație a poeților, dramaturgilor, prozatorilor sovietici.

Însușirea artistică a prezentului înseamnă și sugerarea viitorului, a transformării posibilităților de azi în realitatea de mîine — deoarece metamorfoza se produce zilnic, oră de oră și în proporții de masă în însuși obiectul reflectat și pentru că perspectivele devin limpezi doar în posesia concepției științific-partinice despre lume. Programul P. C. U. S. stabilește obiectivele a două decenii de avînt impetuos în industrie, agricultură, cultură. Îndeplinirea lor va însemna crearea bazei tehnico-materiale a comunismului, construirea în linii mari a societății fără clase — „cea mai mare victorie a omenirii în întreaga sa istorie multiseculară". Scriitorii sînt meniți să oglindească activ și deci să accelereze acest proces.

Iată un singur exemplu: înflorirea Siberiei socialiste, grandioasă acțiune prevăzută de Lenin și înfăptuită de discipolii săi. Ritmul ei a crescut îndeosebi în ultimul deceniu și devine impetuos în perioada care urmează, cînd, pe baza indicațiilor cuprinse în proiectul de Program, vor fi create noi baze energetice folosind zăcămintele de cărbune și resursele hidro-energetice ale fluviilor Angara și Ienisei, se vor organiza noi centre industriale, va fi construită a treia bază siderurgică.

Din „harta teritorială" a literaturii sovietice au fost eliminate consecutiv „petele albe" de odinioară. Printre „pămînturile necunoscute" ale trecutului se numărau diverse ținuturi siberiene, devenite teatre ale luptelor din timpul războiului civil și ale construcțiilor din perioada primelor cincinale. O serie de scriitori însemnați, ca Fadeev, provin chiar de pe aceste meleaguri, și vocea lor s-a făcut de la început auzită în corul artei sovietice. Ultimul deceniu a marcat însă o vertiginoasă creștere a ponderei tematicii siberiene în ansamblul activității literare. Ea a atras și continuă să-i atragă pe mulți scriitori care se inspirau pînă nu de mult — ca și majoritatea clasicilor — din viața regiunilor centrale ale Rusiei europene. Din nou exemplul cel mai bun este Tvardovski, cîntăreț al Smolenșcinei, dar de un timp îndrăgostit al giganticelor dimensiuni geografice, economice și spirituale ale Siberiei.

Legătura cu aceste „alte locuri" o atestă multe poezii **(De la Irkutsk la Bratsk, Încă o dată despre Siberia, Discuție cu Padunul, Baikalul, Drumul drumurilor)** și celebrul poem în care „zările" comunismului însuși sînt asociate perspectivelor siberiene. Cele două accepții ale noțiunii de răsărit, în sens figurat și propriu, se suprapun, ca și în denumirile navelor cosmice în care Gagarin și Titov au înconjurat pămîntul.

Dramaturgia a consemnat și ea acest semn distinctiv al epocii prin **Poveste din Irkutsk.** Autor de drame intime, „familiale", de o tonalitate liric-elegiacă, aplecat asupra eticii noi în manifestările sale „casnice", Arbuzov nu este totuși străin monumentalului suflu epic al unui Vișnevski sau Pogodin. Tainicele vibrații pe unde scurte ale sufletului sînt detectate pe fundalul măreț al construcției comuniste — și rezonanța trăirilor intime se dovedește neobișnuit de largă. Povestea Valiei, a lui Serghei și a lui Victor se transformă astfel în Povestea din Irkutsk — nu de oriunde, ci tocmai din Irkutsk, locul înfruntării maselor de entuziaști cu natura aspră siberiană. În ultimul său film, Kalatozov a opus acestei naturi omul în termeni apropiați tragediei antice — iar Arbuzov s-a folosit de corul său antic-modern pentru a amplifica dimensiunile și semnificația dramei. Grandioasele imagini ale copilăriei omenirii continuă să acționeze, transfigurate, în epoca împlinirii sale decisive. Eroicele mituri de odinioară sînt folosite cu succes și în era cuceririi cosmosului. Altoirea nouălui pe vechi, cu scopul sugerării măreției explorărilor științifice contemporane, e proprie multor poezii — primul gen literar care (alături de povestirile și romanele fantastice) s-a încumetat să se înalțe în spațiile cosmice. Revenind la tema Siberiei: ea este revendicată și de către prozatori, dovadă recentele cărți ale lui G. Markov **(Sarea pămîntului),** S. Sartakov **(Nu ceda regina),** V. Lipatov **(Gluhaia Miata).** Ei descriu acțiunile pentru valorificarea imenselor bogății naturale din răsărit, viața tinerilor muncitori dintr-un mare oraș siberian, traiul unei brigăzi de tăietori de lemne, desbătînd problemele moralei comuniste, ale noii atitudini în muncă și în viața personală.

Grandiosul poate fi sugerat și prin soarta unui om, ca în cazul lui Andrei Sokolov. Șolohov e monumental nu numai în epopeea sa, nu numai în primul volum al romanului său, dar chiar și în acele părți ale volumului al doilea, care par mai degrabă nuvele relativ independente, în genul celei citate. Portretul lui Arjanov sau al lui Șalîi este măreț, ca atare, ca „soarta unui om", chiar și făcînd pentru moment abstracție de imaginea de ansamblu a cărții. Scriitorii sovietici se străduiesc să dezvăluie „dimensiunile interioare" ale omului nou. Presa de partid a venit în ajutorul lor, inițiind ciclul de portrete **Eroii zilelor noastre,** ce vor fi reunite din timp în timp în culegeri de sine stătătoare. Titlul ciclului este semnificativ, în contrast cu „eroul timpului" lermontovian, și definind focarul artei realist-socialiste. Acțiunea a și luat amploare, prin concursul celor mai buni reporteri și prozatori, dornici să comunice lumii faptele de eroism ale omului sovietic.

Conștiința grandiosului este un atribut inalienabil al literaturii sovietice contemporane. Decurgînd din însăși viziunea ei politică și artistică, ea se manifestă în cele mai diverse forme: în publicistica pe teme internaționale a lui Gribaciov, în poeziile despre țări și continente ale lui Tihonov, în povestirile-reportaje despre satul colhoznic ale lui Ovecikin, în nuvelele lui Kazakevici și Tendriakov, în romanele lui Granin, Kocetov, Kojevnikov, Nekrasov sau Nikolaieva.

Ion Janosi

(Sfîrșitul articolului în numărul viitor).

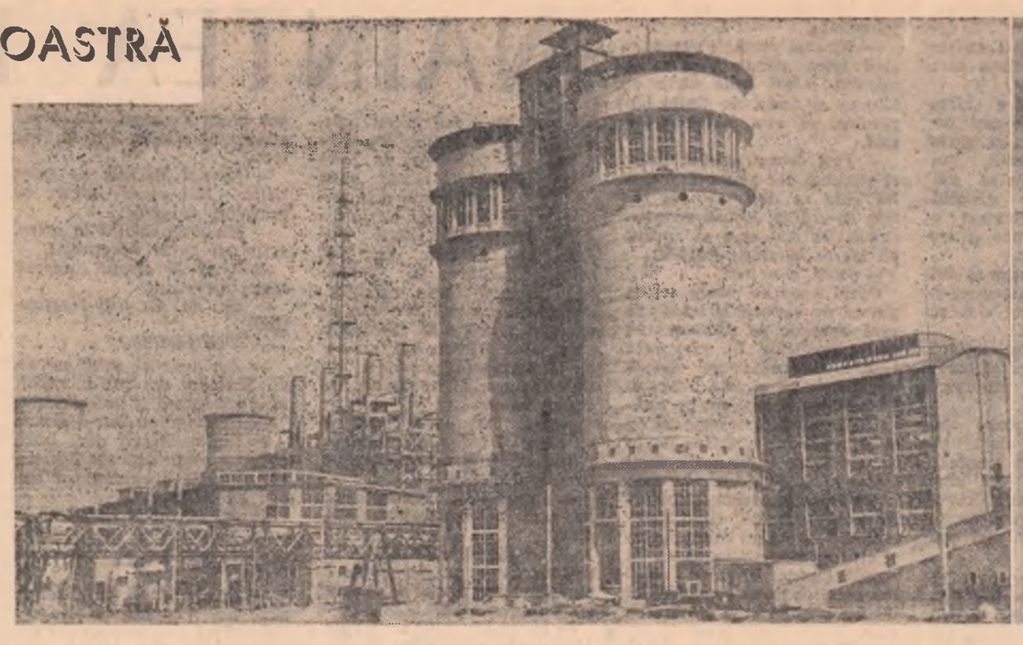

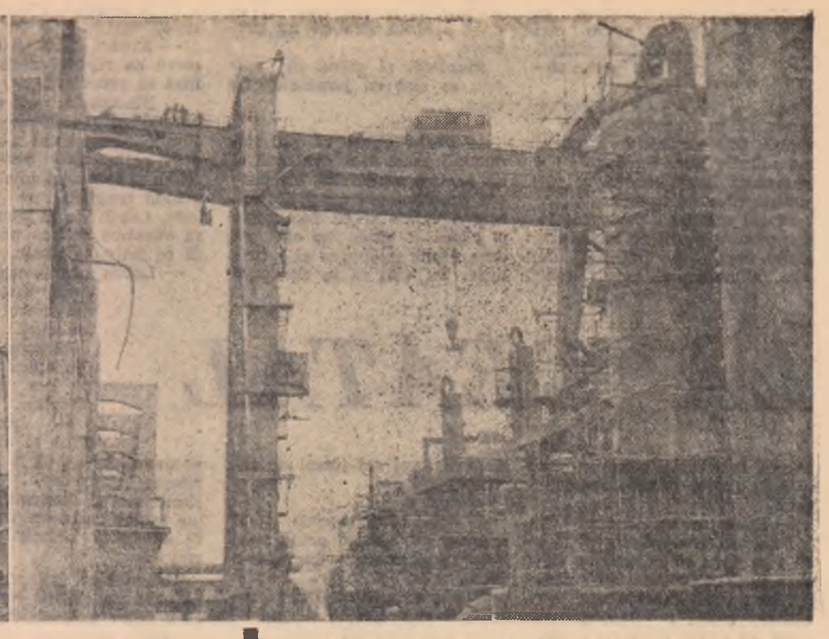

ROZNOVUL
și chimia azotului

Roznovul ne va da, deci, energie electrică!

Accesul plutelor pe Bistrița a fost oprit. Bistrița — s-a spus în documentele de partid și de stat — poate să facă o muncă de și mai mare folos. Hărnicia cu care duce pluta la vale e o joacă pentru ea, treabă de uriaș silit să plimbe cărucioare de copii. Și uriașul a fost pus să împingă giganticele turbine de la Stejaru și să facă lumină.

Abia ieșită din vîrtejul albastru, abia limpezită, căpătîndu-și abia mai la vale respirația normală de rîu, iată că oamenii muncii i-au ieșit din nou înainte. I-au cerut încă o dată vamă. I-au cerut să intre din nou în zbaterea grozavă a paletelor, apoi iar și iar... Constructorii au mai ieșit o dată în drumul Bistriței și la ței se deschide ca un corn de lumină. Se deschide spre șes, deși cîmpia fertilă începe mult mai la vale, dincolo de Gherăiești, spre Bacău. Stînd pe prispa caselor de munte, femeile plutașilor și ale tăietorilor de brazi simțeau însă cîmpia cu ochii, cu auzul, cu nările. Vedeau în zarea fierbinte a verii, ca un miraj, pîlpîierea de flacără a grîielor coapte, le auzeau susurul dulce, le simțeau gustul aromat. Dar bărbații vedeau minunea nu cu ochii imaginației, ci cu ochii lor albaștri ca văzduhul, sau negri ca umbra pădurii: strecurîndu-se cu plutele printre lanurile coapte. Vedeau, simțeau, auzeau. Vasile s-a oprit o dată cu pluta, într-o noapte, — îmi spune femeia, — în șesul de lîngă Răcăciuni. N-a mai dormit pe plută; și-a așternut culcuș în grîu, între spice, iar noi ne chinuim cu

Roznov. Au oprit-o din nou. Încă o cetate a luminii!

Acum plutele nu se mai alungă pe firul apei. Foștii plutași au devenit constructori de hidrocentrale, muncitori la marea uzină de ciment de la Bicaz sau creatori de fire și fibre sintetice la Săvinești. Ajunse la Roznov o dată cu Bistrița, sîrmele de înaltă tensiune își sporesc vibrația, primind aici un adaus de putere.

Plutașii au rămas deci pe mal! Unul din ei, Vasile Lupașcu, băștinaș din Roznov, a devenit operator textilist la marea uzină de fire și fibre sintetice de la Săvinești. Un altul, tot un Vasile, (Vasile și Ion sînt cele mai frecvente nume din ținut) — s-a întors înapoi la Roznov, dar nu acasă la ei, ci undeva lîngă sat. Nu l-am găsit pe șantierul microcentralei. Nu l-am găsit nici la uzina de relon de la Săvinești. Nevasta lui, Sevastița, o femeie tînără cu un păr cînepiu strîns într-un coc bogat și cu ochi ageri de munteancă, ne-a trimis la Combinatul de îngrășăminte azotoase.

— Îl găsiți la Combinat... Lucrează acolo. Vine acasă noaptea tîrziu.

S-a creat încă o adresă unde poate fi găsit omul din Roznov. Pe harta Roznovului, destăcută pe cîțiva kilometri pătrați de coline și văi în care intră și albia Bistriței, a mai apărut un reper... Ridicîndu-ne în văzduh și cuprinzînd de sus marea hartă a patriei, observăm însă că Roznovul, acest Roznov al chimiei azotului, devine un centru de greutate ale cărui puteri se vor răsfrînge spre toate ogoarele țării.

Melancolii de agricultor, sau cîteva din coordonatele locului

Stau de vorbă cu Sevastița, cu maică-sa și cu o vecină, pe prispa inundată de flori a căsuței din Roznov.

— Vasile a fost plutaș, începe femeia. A plutărit pînă acum cîțiva ani cînd s-a oprit Bistrița... Ce puteai să faci aici, la noi? Ori lucrai la gatere, ori luai țapina în mîini și te duceai la pădure, ori fugeai la vale cu pluta... Lui Vasile i-au plăcut plutele. I-au plăcut de mic. Taică-su a fost tot plutaș, taică-meu la fel... Dar cu Vasile era altceva. Vasile ar fi vrut mai de grabă să ne mutăm undeva la vale, la șes, și să avem și noi acolo pămîntul nostru bun. Vasile văzuse mult pămînt bun.

De la Roznov, Valea Bistriței se deschide ca o cîmpie fertilă, cu coline line, cu dealuri domoale, cu păduri de fag și de stejar. Ea începe din Munții Neamțului. Orezăile vor putea adăuga hectarilor uriași. Orezăile vor putea umple trenuri de cisterne cu bere spumoasă.

— Bună treabă!

Bistrița va da lumină pentru toată valea și pentru largi cuprinderi din țară, iar apele ei vor fertiliza cîmpiile. Totuși, Vasile a rămas la Roznov. Nu mai știa încotro s-o ia. Se afla într-un început de neliniște, provocat de această violentă zdruncinare a destinului său.

Fostul plutaș din Roznov nu știa acum cinci ani că avea să devină unul din participanții la hotărîrea pentru crearea industriei românești a azotului și, prin aceasta, unul din autorii viitoarelor lanuri fertile din valea fericită pe care o visa.

Din ce se naște azotatul de amoniu

Cînd va începe producția, pe poarta combinatului de îngrășăminte azotoase din Roznov nu va intra, practic, nimic. Marile porți vor sta închise sau se vor da în lături numai atunci cînd, printre peluzele de flori, vor fîșîi ca o mătase sfîșiată roțile automobilelor celor cîțiva ingineri și muncitori.

Oamenii vor deschide portierele, sau vor lăsa motocicletele în elegantele locuri de parcare, apoi vor intra în laboratoare, în birouri, la tablourile de comandă.

Pe porțile uzinei, vor ieși peste 100 de vagoane, mai exact o sută șapte vagoane (1.070 de tone) de produse chimice destinate agriculturii. Un tren uriaș, cu destinația Banat, Bărăgan, Cîmpia Ardealului, Dobrogea, Moldova.

Pe porțile uzinei nu intră nimic!

Gazul metan, una din principalele materii prime, vine în uzină printr-o conductă subterană. Aerul, una din principalele materii prime, vine... din aer. Electricitatea, factorul motor al întregului proces, vine prin fire direct de la microcentrală. Apa, una din principalele materii prime, alături de celelalte, vine și ea direct din albia Bistriței, care se află la cîțiva pași.

În rest, toate procesele stufoase ale transformărilor și sintezelor rămîn străine ochiului neinițiat. (Reducerea azotului din aer, fenomen de amețitoare complexitate fizico-chimică, se petrece într-o uzină cu un aparataj grandios prin dimensiune, stăpînit de cîțiva oameni cu înaltă calificare în tehnica fabricării amoniacului elaborat într-o altă uzină. La fel, procesul de transformare a acestuia în azotatul de amoniu se petrece într-o uzină apropiată. La fel, procesul de fabricarea azotului, ultimul produs al combinatului. Ochiul e uimit de panorama laboratorului gigantic al acestei construcții ultra moderne, în care retortele devin turnuri cu o capacitate de sute de tone, iar recipientele se ridică la proporțiile unor uriașe bazine de fontă și cărămidă refractară, permanent închise.

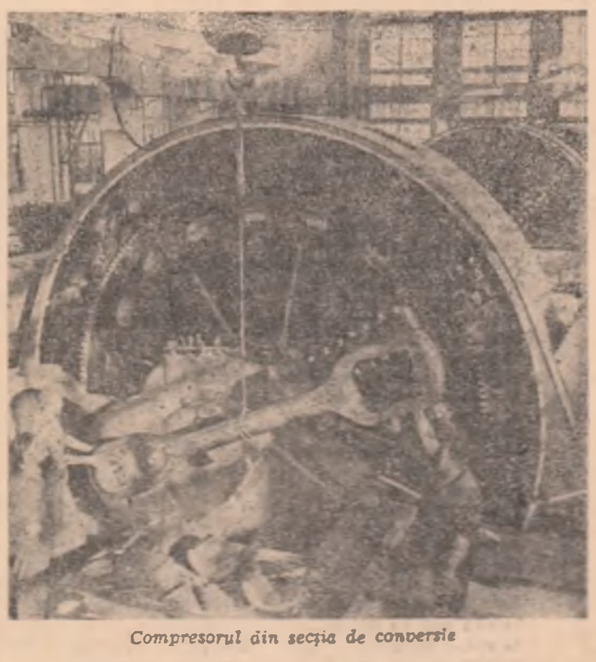

Compresorul din secția de conversie

Totul este aici zăvorît în interioare de fontă și oțeluri speciale și ca să poți urmări dialectica vastă a combinațiilor prin intestinele opace de metal trebuie să te ridici la priveliștea ei abstractă.

Inginerul Miron Gheorghiu, unul din ghizii binevoitori ce mi-au stat la îndemînă, a încercat să-mi lămurească, simplificînd cîteva din spiralele prin care ia naștere azotatul de amoniu. Cea mai simplă cale este aceea a procesului tehnologic. Dar procesul tehnologic este numai aparent vizual. Ca să înțelegeți mai bine, mi-a spus inginerul, este mai comod să desfășurăm geografia procesului chimic. Aici e secretul! Și a desfășurat geografia procesului chimic, o hartă cît un continent, în care liniile, numerele și simbolurile se întretaie, se ciocnesc și se despart într-un lanț aproape nesfîrșit de arborescențe și genealogii.

— Aici se rupe molecula, se despart elementele, ne rămîn libere aceste valențe pe care le putem simplu folosi. Urmăriți drumul. Cum tind oare să se combine? Priviți puțin mai sus și veți găsi elementul pe care l-am introdus... E simplu, nu?

— E foarte simplu!

— Puteți acum urmări harta proceselor fără ghid.

Îmi arată apoi sarea sidefie a amoniacului, granulele lucioase ale azotatului de amoniu, un recipient cu uree.

— În 24 de ore, prin întreg lanțul pe care vi l-am descris, ca urmare a unei zbuciumate istorii fizico-chimice, rezultă ceea ce vedeți. Este deocamdată o mostră. Anul viitor veți vedea ieșind pe poarta uzinei vagoane. 30 de tone de amoniac, 70 de tone de azotat de amoniu și 7 tone de uree în douăzeci și patru de ore!

Aceasta se va întîmpla atunci cînd combinatul de la Roznov va intra în producție cu întreaga lui capacitate, cînd toate agregatele uzinelor care-l compun vor funcționa din plin.

Deocamdată, inginerul Miron Gheorghiu, ca și ceilalți ingineri și chimiști ai combinatului, urmăresc montajul mașinilor și aparatelor, instruind oamenii.

Le explică procesul abstract prin care la naștere azotul, amoniacul, azotatul de amoniu, ureea, inițiindu-i pe viitorii operatori chimiști în dialectica stufoasă a sintezelor ce se petrec, nevăzute de ochiul fizic, în intestinele opace de metal ale acestui gigant.

La început a fost... începutul!

La început a fost cîmpul gol de lîngă albia Bistriței. Vasile, fostul plutaș, s-a angajat aici ca lucrător cu lopata. Nu știa ce avea să se zidească. Pe toată valea se înălțau construcții al căror rost se profila în viitorul luminos.

Omul a venit pe șantier cu lopata adusă de acasă, așa cum sărea pe plută cu țapina lui. A devenit constructor. S-a amestecat în zbuciumul șantierului, a palpitat laolaltă cu ceilalți pentru fiecare metru cub de beton turnat la fundații și pentru fiecare scîndură bătută în schele. Combinatul se făcea aici, la Roznov, lîngă casa lui, iar omul vedea crescînd aproape de el o construcție care putea să-i dea un alt rost în viață. (Cînd se oprise Bistrița, fostul plutaș devenise trist. Credea că viața lui s-a oprit, o dată cu apa rămasă acolo în lacul de acumulare de la Bicaz). Dar s-a calificat zidar. Se făcuseră și alții zidari. Erau fericiți că stăpîneau o meserie cu căutare în toată țara. Unde nu se construiește? Unde nu se înalță fabrici, uzine, palate de cultură, case de locuit? De zidari o să fie nevoie pînă dincolo de anul 2.000 și chiar mai departe, în comunismul îndepărtat.

Omul nostru a socotit astfel. S-a făcut, după o vreme, fierar-betonist. Era o meserie și mai bună. A adăugat deci, lîngă carnetul de zidar calificat, un alt carnet.

— Cum îți schimbi meseria, așa cum îți schimbi cămășile? l-a întrebat un oltean din Mehedinți. Ce fel de om ești tu? Rămîi zidar și mergi cu noi mai departe pe alte șantiere!

Ambiția fostului plutaș, tip de muntean ambițios și tare, era s-o ia din nou de la început.

— Pentru ce?

Vasile rîdea. Rîdea, schimbîndu-și mereu meseriile, după ce le învățase bine, după ce își cîștigă stima printre veteranii profesiei pe care o părăsea. De fapt, omul nostru creștea o dată cu șantierul, o dată cu zidurile, o dată cu întregul edificiu.

Acum, marea uzină de îngrășăminte chimice de pe Valea Bistriței e terminată. Se fac finisările, a început montarea mașinilor. Parte din zidari, parte din dulgheri, mulți dintre sudorii și fierarii betoniști de aici au plecat pe alte șantiere, ca s-o ia de la capăt. Făuresc acolo un alt început. Covaci Carol, șeful celei mai bune brigăzi de dulgheri din regiune, a plecat pe șantierul de locuințe din Piatra Neamț, cu toți oamenii lui. Comunistul Ion Drăgoi, fierar betonist, veteran al panourilor de onoare de la Roznov, se află și el pe un alt șantier împreună cu toți băieții pe care i-a calificat și format. La fel și alții. Lîngă Craiova, l-am întîlnit pe inginerul constructor Ioan Ilea, director vreme de mulți ani al șantierului de la Roznov.

— Ce faci aici?

— Construim un alt combinat și mai mare! Am luat-o de la început.

Și Vasile a luat-o de la început. Acum montează mașini. Palmele lui grele, bătătorite de țapină, de mistrie, de teslă, de pistolul de sudură, pălmuiesc șuruburi și cu grijă aparatele fine de măsură și control. Sub povața inginerilor, sub îndrumarea specialiștilor sovietici, cu ajutorul cărora s-a înălțat Combinatul, omul așează aceste podoabe ale tehnicii extreme la locul lor, așezîndu-le mai întîi în minte, ca să priceapă bine. Învață doar o nouă meserie.

— Și mai departe? îl întreb, strîngîndu-i mîinile fierbinți.

— Mai departe? Prietenul meu, Vasile Lupașcu, fost plutaș ca și mine, a devenit operator textilist aici, lîngă noi, la Săvinești. Toarce fire de relon; îmbracă Rominia.

Era un răspuns.

Nu l-am mai întrebat unde se va opri. Noul meu prieten, plutașul de pe vechea Bistriță, va deveni desigur operator chimist la combinatul de îngrășăminte azotoase de lîngă casa lui.

Unde se oprește visul

A dispărut oare melancolia de agricultor a flăcăului din Roznov, oprit cu pluta într-o noapte în grîiele din șes?

Valea Siretului și toată valea va deveni în curînd o mare grădină colectivistă. Vor porni spre ogoarele deșelenite și fără haturi apele potolite ale Bistriței, ca să le ude și să le facă mai fertile. Bistrița va trimite spre cîmpuri și energia ei solară. Prin firele de înaltă tensiune, puterea electrică va mișca mașinile, va mișca pompele grele pentru irigații, va aduce lumină în serele de plante și în ferestrele caselor.

Pămîntul zgîrcit și nefertil de la Roznov va trimite pămînturilor țării sarea scumpa a rodniciei. (Este, desigur, un paradov, un paradox din care vor rezulta anual sute de mii de tone de grîu și porumb, peste producțiile tradiționale).

Dar această sare a rodniciei pămîntului va fi ieftină, chiar foarte ieftină, la îndemîna tuturor cultivatorilor de pămînt adunați în marile gospodării colective de pe cuprinsul patriei.

Și pîinea va fi mai gustoasă. Mușcînd din miezul ei parfumat, operatorul chimist de la uzina de îngrășăminte din Roznov își va aminti, desigur, de un plutaș, poposit într-o noapte de vară, cu catargele, în marea de grîne de pe Siret, visînd încă de pe atunci la recoltele de aur ale viitorului...

Paul Anghel

Turnurile de granulare și diuza

Fabrica de amoniac și macaraua-portal de 100 tone

Fabrica de acid azotic diluat

Troleibuzul 4

O linie de troleibuz ca oricare alta, străbătînd Odesa.

Stau într-adins cu fața la călători, pentru că vreau să descopăr în fiecare dintre ei un erou apropiat și drag, cunoscut mai de mult din paginile literaturii sovietice. Bărbatul vînjos, cu chipul ars de soare și mustața răsucită, cu ordinul „Steagul Roșu" în piept, nu-i chiar Gleb Ciumalov din „Cimentul" lui Gladkov? Sau băiețașul cu zuluți bălai și pleoape mari, tivite de gene negre, cu fruntea îndărătnică, nu mi-ar răspunde dacă l-aș striga Serioja, ca pe micul erou al Verei Panova? Dar comsomolista cu aer de fetișcană și pupile ca doi sfredeluși, nu-i agronoma Nastia Kovșova, din nuvela Galinei Nicolaeva? Cît o privește pe taxatoare, voinică și energică, cu voce melodioasă, gravă, e leit Axinia lui Șolohov.

O vreme n-am dat atenție cuvintelor ei. Tîrziu, deslușesc că anunță stațiile:

— Jucovski!

Troleibuzul oprește. Urmăresc forfota de-afară. Urcă un maior de aviație, foarte tînăr, desigur un „turboreactorist". Coincidența mi se pare amuzantă: conducătorul navei aeriene ultra-moderne urcă din stația care poartă numele părintelui aviației ruse.

Nici n-am băgat de seamă cînd am pornit iar.

— Roza Luxemburg!

Taxatoarea a rostit numele cu o vizibilă duioșie în glas. Poate c-a citit și ea reportajul lui Egon Erwin Kisch despre centura de salvare aflată pe micul pod de pe care ofițerii reacționari au azvîrlit-o, în 1919, pe Roza Luxemburg. Și prezența acestui nume astăzi, pe buzele ei, are valoarea unui monument ridicat fruntașei mișcării muncitorești germane și internaționale.

— Pușkin!

Strada e largă, cu trotuare umbrite de arbori stufoși, vocea taxatoarei are o nuanță de sinceră emoție, lumina și fețele oamenilor sînt voioase. Axinia-cîtadină continuă să strige, binevoitoare, stațiile: „Garda Roșie", „Gara Marx", „Scara Potiomkin", „Cicalov"... Femeia aceasta, care face de zeci de ori pe zi același drum, are atîta prospețime în glas, atîta capacitate de a se feri de rutină, încît tu, călător aflat la primul drum prin Odesa, regăsești în tonul ei și ceva familiar ție.

Linia 4 e o simplă linie de troleibuz, ca oricare alta, străbătînd Odesa. De fapt străbate Istoria.

Mihai Stoian

Adresa scrisorilor:
GALAȚI

Trenul gonește spre răsărit, spărgînd cu răsuflarea lui liniștea cîmpiei. În cadența roților, se simte parcă alcătuindu-se o melodie. Noi, călătorii, privim cu nesaț întinderile fără zare desfățindu-ne inima, privirile. Prin ceață se furișează întîiele raze, topind roua ce stă prinsă de firele uscate de iarbă. În acest tablou tomnatic totul e mișcare. Oamenii muncesc, continuînd să culeagă roadele pămîntului. Este un tablou viu, un tablou de viață, de muncă. Noi, călătorii, vorbim despre ei, despre știrile externe din ziarele citite proaspăt. Mulți, foarte mulți, dat fiind că se opresc în orașul care într-un deceniu va deveni cetatea oțelului numărul unu a țării, se avîntă în discuții dovedindu-și erudiția în informare.

— Combinatul o să însemne mult pentru Galați. Populația lui va spori fără îndoială cu vreo sută de mii de oameni, a spus careva.

— Am auzit că se construiește de fapt un oraș nou, alături de cel vechi, care între noi fie vorba, e și el într-o reconstrucție de la temelii. L-am văzut cu ochii mei. De-un an încoace, lună de lună, își schimbă înfățișarea.

— Bună ideie! Grozavă! Pentru un combinat siderurgic de proporțiile lui, nici nu se putea un loc mai potrivit. Apa e la doi pași, zăcămîntul de fier dincolo peste Dunăre, în Dobrogea.

Dar comentariile călătorilor ocazionali nu se isprăvesc aici. Cu o competență vădită, vorbesc despre felul cum va arăta combinatul, ce va însemna el în viața bătrînului oraș de pe Dunăre, în viața regiunii, în economia întregii țări. Spre Galați se îndreaptă zilnic zeci și sute de oameni care merg să se angajeze pe șantierul marelui combinat siderurgic, spre Galați aleargă zilnic sute de scrisori a sute și sute de tineri care cer să fie primiți în rîndul constructorilor. Din scrisul stîngaci, din felul cum au rotunjit frazele și cum își destăinuie visurile de viitor, făurite și legate puternic de noul combinat siderurgic, le ghicești profilul moral, caracterul, le dibui pulsul inimii, vibrațiile avîntului lor tinerești. Tînărul Ion Tomeș, din Vadul Crișului, regiunea Oradea, are 19 ani. Are la bază școala profesională, e lăcătuș. Lucrează pe un excavator la Salina Ocna-Mureș. El ține să amintească în scrisoare că urmează și liceul seral și că e într-a zecea. „Cer primirea mea pe noul șantier al patriei" încheie el. Emoționantă este scrisoarea Dochiței Brehoi din satul Lungești; este o adevărată biografie. Ea privește cu multă seriozitate viitorul colectiv al constructorilor și după cîte înțelege ea aici vor lucra oameni tot unul și unul. De aceea pe scrisoarea ei are și o recomandare. „Vă rog respectuos să mă înscrieți și pe mine în rîndurile celor ce s-au cerut la ridicarea combinatului. Vă rog foarte mult a-mi răspunde dacă pot particip la lucrări și data cînd să mă prezint"... scrie utemistul Eugen Matache din Costa-Lupei raionul Tecuci. Semnatarul unei scrisori, mai discret cu datele biografice, pare să fie și un autentic talent de povestitor. Iată ce scrie el: „Am lucrat la Bicaz și la noi acum marea Hidrocentrală este terminată. Ne-am sfătuit mai mulți să venim la Galați să punem și-acolo umărul. Să nu faceți cumva să nu ne primiți. Unii din noi o să vrem să fim laminoriști. Eu am lucrat și la construcția laminorului de țevi de la Roman. Îmi pare rău că nu m-am făcut laminorist. Însă dacă acolo nu m-am făcut, la Galați, musai: vreau să mă fac, cu toate că mai am o calificare: sînt strungar, însă cred că să fii laminorist e ceva mai bărbătesc, mi-a intrat în cap să mă calific și nu mă las. Olu lucra eu și la tîrnăcop pînă-olu învăța. Și muncă patriotică olu face. Doar la Bicaz am fost comandant de brigadă și brigada mea a fost prima. Sper că nici la Galați nu mă las!"... *Scrisoarea o semnează Nicolae V. Seplecan.*

Scrisori, scrisori! Adresa tuturora, magnetică și strălucitoare, vie și plină de speranță: Galați!

Vasile Căbulea

Mii de pipe și un cargou de ananas

Să nu vă uitați în buletinul meu, tovarășe Director General. Vă rog foarte mult, dacă sînteți un om înțelegător, cum am auzit în oraș că sînteți, vă rog să nu vă uitați în buletinul meu. Vi-l arăt eu singur, dar la sfîrșit, după ce am terminat tot ce am de spus...

Îmi cereți să fiu scurt și să mă exprim precis? Clar și concis? Aha! Vreți să rezolvați repede problema mea... Apăi... asta nu merge cum vreți dumneavoastră. Întîi trebuie să ascultați pînă la capăt tot ce vă spune barba Chivu. Ca să fiți calm, puteți fuma. Văd că n-aveți pe masă țigări...

Cum, nu fumați?

Bine faceți, tovarășe Director General. Dacă ați fi copilul meu și cu cas la gură, ar fi strașnic, v-aș mai altoi să vă prind cu larba dracului fumegînd în gură. V-aș lăsa vinăt, tovarășe Director General, pe cuvîntul meu că vinăt. Vedeți cureaua mea cu cataramă egipteană? E de la Cairo. Cu ea v-aș altoi, deși mie luleaua îmi ține uneori de urît, la bătrînețe...

— Mai așteaptă și alții pe afară?

— Să mai aștepte, că nu le cade catargul în apă. O dată în viață vine moș Paraschiv la ditamai Directorul General al Construcției Combinatului. O dată în viață și atunci, pentru toată viața.

De ce rîdeți?

Aha! Mă credeți periuță? N-ați spus, dar ați gîndit...

Phu!

Eu am fost țipar de cursă lungă, așa să știți. N-am fost cadină de Dardanele, pește de Marsilia sau armator din Londra să vă ling mîna la fiecare cuvînt. N-am fost!

Periuță?

Eu sînt barba Paraschiv Burdușel, mecanic de clasa I-a cu patalama de la British General Society for Navigation, așa să știți, chiar căpitan! Eu am bătut cu pumnul gol trei armatori din Istambul, efendi! N-am fost niciodată „mascalzone" ci am spus ce am gîndit, „porca madona"! Cinci „flics" au vrut să mă înhațe cînd am cîntat Internaționala și am strigat la o grevă „vive Barbusse!", așa să știți, „mille diables"! Și nici potcoava lui Hitler n-am lins-o la bătrînețe, „Gott mit uns", ci am tras la Băneasa cu mitraliera, „Gott in Teufel!", așa boșorog cum par acum, dar am tras atunci cu „devtiarofca" de i-au trecut pe domnii de la es-es toate pîrțurile morții! Asta-s eu, tovarășe Director General, „sangre del Dio!", asta, „all devils"!

—Eu nu am venit aici degeaba, eu am o afacere importantă de rezolvat. Nu știu ce credeți despre mine că-s cam slobod la gură ca un alizeu de primăvară, dar de la om la om, am o treabă cu dumneavoastră, tovarășe Director General. De la om la om...

Dar ce faceți? Cereți cafele?

Nu beau turcească. Frumos, vă mulțumesc pentru bunătate, dar iertați-mă dacă nu-mi voi muia bompresul într-o cală cu cafea. Am insomnii și nu vreau să văd aurora boreală la noapte...

Tovărășico! Ei, tu, iaht cu pînza în picățele! O singură cafea, tovărășico. Dar să fie cu caimac și bănuț la mijloc, se aude? E pentru tovarășul Director General, bărcuțo.

A rămas ușa deschisă... Lăsați, că o închid eu, tovarășe Director General. Nu de periuță o închid, ci din respect. Eu sînt doar mecanic, iar dumneavoastră sînteți un fel de ditamai căpitan de rangul întîi pe pachebotul ăsta. Respect gradele superioare fiindcă știu că v-au asudat creierii vîrstos ca într-o cală cu cazane pentru gradele astea...

Hei! Dar cine ești dumneata de dai buzna peste mine ca un vameș olandez și nu mă lași să închid hubloul? Stai la locul tău, cuirasatule, că te dau pe gura tunurilor din Gibraltar! Te grăbești? Fă escală pînă te cheamă tovarășul Director General. Dumnealui navighează întîi cu mine pînă în Honolulu...

Ia te uită ce v-ați îngrămădit în jurul meu, voi raci de apă dulce! Ce-i cu taifunul ăsta, palicarilor? Ia nu vă mai obrăzniciți icrelor că... tușesc o dată și vedeți taifun! Îmi vedeți barba cărunță și tatuajul de pe piept? Așa, icrelor. Îmi place că v-ați așezat îndărăt în fotolii. Îmi place că respectați un țipar de cursă lungă care, înainte de a se culca în marea de Sargasse, a venit să dea la Combinat o parolă personală... Îmi place că mă respectați, icrelor. E frumos cînd icrele încep să respecte țiparii bătrîni. Înseamnă că s-a întors vîntul spre cer senin și îmi place. Lăsați-mă încă un sfert de ceas să ajung în Honolulu... Mă lăsați?

Vă mulțumesc și... mii de pipe și o bărcuță cu ananas, că sînteți băieți buni!

...Erau cam mulți afară, tovarășe Director General. Și toți ăștia vor să se angajeze pe șantier? Au mutre simpatice. Să fiu căpitan, pe toți i-aș lua de mușchi pe bordul meu. Unul singur nu mi-a plăcut: vameșul olandez. O să-l vedeți.

Cum ați spus? Că ați înfruntat multe taifunuri pe ustcat și ați învățat să cunoașteți la oameni?

Vă cred. Am auzit că ați condus nava și la Hunedoara... Cursă grea, lungă, nu glumă! Am auzit... Am citit...

Pot să aprind luleaua? Mulțumesc.

Ei, și înainte de a vă expune clauzele contractului pe care am venit să-l încheiem, nu mă rabdă inima să vă arăt o cutiuță mică pe lume. Deschideți-o... Frumoasă lulea, nu-i așa? Cît valorează? O avere. Mi-a evaluat-o la 50.000 lire sterline un guzgan de la British Museum. Credeți că vă spun basme? Ia citiți ce scrie în cutiuță, colo, cu litere de aur curat. Vedeți? „To my friend Nelson"...

Asta a fost amiralul amiralilor englezi! Și semnătura o vedeți? E tot din aur turnată!

„William Pitt"...

Asta a fost un grangur al naibii de păcătos...

Cît m-a costat obiectul ăsta? O bătaie de la niște Bobies în cartierul Soho și viața camaradului meu Ben...

Cu Ben am navigat pentru ultima dată de la New Orleans la London pe o little-rablă. Ne angajase provizoriu un maimuțoi de la „Atlantic Exchange Lines, Limited", dar ne-a găsit prea roșii la vorbă și ne-a debarcat pe cheiurile Tamisei cu un „shot in back" și „without money"...

Bunicul lui Ben a fost servitor în casa unei lady care navigase cu Nelson în același pat. Am uitat numele acelei lady... Hamilton ați spus? Exact. Mulțumesc, am avut o pană de memorie dar să știți că nu sînt chiar „mousse" în ale istoriei... Știu și cîți dinți a avut în gură Voltaire cînd a murit! Nu știți cîți dinți? Se poate, tovarășe Director General să nu știți fleacul ăsta? Păi nici unul, fiindcă îi căzuseră de bătrînețe...

Ei, și cum vă spuneam, Ben și cu mine crăpam de foame, dar nu vîndeam luleaua. Amintirile nu se vînd și nu se cumpără.

Într-o noapte, un biet „fireman" chinez, drogat cu opium, era buzunărît de un Boby și noi l-am ocărît pe lungan fiindcă știam ce greu asudă fochiștii pentru fiecare penny prăpădit. Ben l-a spus copoiului una în englezește de ar fi tulit-o și rechinii, auzindu-l... Eu, mai de foame, mai de ciudă, am uitat limba învățată la British General Society for Navigation și am trîntit una românească, așa de pipărată încît și un birjar s-ar fi chiorît la blestemul meu să mă întrebe: ce-ai zis, bre?

Boby, catargul ăsta cu țucal pe cap, a fluierat și... mamămamă! Să fi văzut atunci vijelie, tovarășe Director General: patru copoi cu bastoane și doi țipari jugăriți de foame tropăind prin lăturile din Soho! Fugim noi, dar copoii „hunt after us"! Fugim noi cît fugim dar parcă eram ancorați în golf, că ori cîtă presiune băgam, copoii tot mai multe noduri făceau. Și numai ce mi zice Ben:

— I don't run away! adică: eu nu mai fug.

Și se întoarce Ben cu fața la ei ca o „warlike tempest" și ia o piatră de jos și sare la ei cu „side whiskers" fluturînd în vînt... Am să-l țin minte pe „Ben — Hurricane" cît voi trăi, cum arăta atunci. Cumplit Hurricane! Iau și eu un bolovan și „all devils"! ce a fost..., și în burta peștilor am să țin minte. Vedeți că mi-e nasul rupt? De atunci... M-au ciocănit de era să-mi dau duhul. Ben avea capul crăpat cînd au sărit niște matrozi în ajutorul nostru. Eu am scăpat viu, dar peste noapte, Ben s-a culcat în Marea Nordului, spunînd printre șuierături:

— The pipe, Kiv... for you... a souvenir...

Toți cîți eram în crișma scoțiană unde ne refugiasem, am coborît vela cînd Ben a răcnit:

— Farewell, old Kiv! Ahoi!...

Așa a rămas Kiv cu pipa, așa a rămas Kiv fără Ben... Unde mi-am pus batista?! Draoe! Unde?

Mulțumesc, tovarășe Director General. O spală băbuța și vi-o trimet mîine. Sînteți un om „first-class", tovarășe Director General și vă doresc mii de pipe și o bărcuță de ananas.

Ce înseamnă asta? Păi asta e înjurătura mea festivă. Cînd spun „mii de pipe și o bărcuță cu ananas", înseamnă că urez fericire cuiva...

De ce pipe și ananas?

Asta e fericirea mea. Știți, naufragiasem o dată pe o blestemată stîncă în Pacific și nu aveam de trei săptămîni nici tutun și nici apă. Muream de urît și de sete. Noaptea, mă benoclam la mii de pipe aprinse și mi se părea mereu că navighează spre mine o bărcuță plină — plină cu ananas la gheață... Fericit aș fi fost să mi se fi împlinit visul! De aceea, cînd doresc fericire cuiva spun pe limba mea „mii de pipe și o bărcuță cu ananas"...

M-ați întrebat de ce nu vînd pipa? N-am nevoie de bani. Mă descurc bine cu pensia: o bătrînă mare și lată pe lună! Stau la bloc fiindcă mi s-a dărîmat cocioaba din Bădălan. N-am nevoie de bani mai mulți, tovarășe Director General. Sînt singur cu meduza

Desen de NICĂ PETRE

tractele, gata! — „businessul" nostru este încheiat...

Da, exact așa sună:

„Subsemnatul"... ăsta-s eu.

„domiciliat", exact. Poftim buletinul, verificați.

Acum nu mi-e rușine dacă descoperiți că am optzeci de ani. Cînd am venit, mă temeam să nu ziceți că-s prea bătrîn pentru audiențe... De ce mă țin așa de bine? Marinar, tovarășe Director General, viță bună. Citiți mai repede că se perpelesc icrele pe jar, dincolo. Scrie destul de clar?

„Vă rog să binevoiți
a mă invita
la festivitatea din viitorul
apropiat
a primei șarje de oțel
a Combinatului
Siderurgic și să-mi livrați
spre
folosință personală,
conform contract,
una bucată cub de oțel
din această
șarjă. Anexez la prezenta
cerere un
contract în trei exemplare
și una
chitanță în valoare de
500 lei
eliberată de CEC
pentru respectiva
sumă depusă de subsemnat
în contul
Întreprinderii de
Construcții Siderurgice
din Galați, sumă care rog
a fi considerată
drept contra valoarea
cubului contractat
de mine,
azi 17 iulie 1961
Galați,
cu stimă
Construim pentru Pace!
Paraschiv Burdușel
Mecanic Clasa întîia"...

Luați stiloul, semnați contractele în stînga jos și puneți pe cerere, sus, aprobarea dumneavoastră.

De ce nu semnați?

Cum ați spus? Nu, nu se poate. Gratis nu primesc oțelul. Old Kiv, țipar de cursă lungă, n-a cerut nimic pe gratis! A muncit și a plătit cu bani peșin tot ce a cerut... Ne-am înțeles deci: contractul și chitanța contra oțel, da?

Ce vreau să fac cu oțelul?

Să-l țin pe noptieră și de cîte ori deschid fereastra de la etajul unde stau să mă uit la oraș și să mă uit la oțel; să mă uit la oamenii care merg la muncă și să mă uit la oțel; să simt atunci că și eu am tot ceea ce gălățenii au: pipe și ananas...

Dar de ce nu semnați?

Cum ați spus? Dacă mor pînă atunci?

Să mor?

Eu?

— Phu!

Trei trombe, două războaie mondiale, o holeră și șapte taifunuri în Marea Chinei nu m-au omorît!

Eu sînt țipar de cursă lungă!

Cum credeți că mă lasă pompa de motorină să mor în următorii zece ani?

Să mor acum?

— Phu!

Ei, ați semnat hîrtiile?

All right, tovarășe Director General! Plec...

Poftim?

De ce vreau să vin la festivitate?

Simplu.

N-ați ghicit?

Păi vreau să văd oțelul cum se naște, să fiu acolo și să strig la porta voce:

„mii de pipe și un cargou cu ananas, gălățeni!"

N-am spus bărcuță. Am spus cargou.

Corneliu Omescu

Cristian Sîrbu

Cîntec în amurg *)

Iartă-mă, teiule bătrîn,
Că în trufia mea
Nu te-am băgat în seamă pînă acum!

Am închinat versuri multor prieteni copaci.
Ție însă nu.
Ești bătrîn. Ai un braț uscat.
Pe el stă o cioară ca un cînt de amurg.

Ești la fel de bătrîn ca mine,
Sub tine nu-și mai așteaptă
Nici o fată iubitul.
Nici pe mine nu mă mai așteaptă nimeni.
Iar pe crengi am și eu o cioară
Ca un cînt de amurg...

Da, sîntem bătrîni, teiule.
Dar dacă privim înapoi
N-am fost din aceia prea săraci cu duhul.
De parfumul tău și-amintesc
Multe perechi îndrăgostite.
De versurile mele și-amintesc poate cîțiva cititori
Și zic:
— Asta a fost un cîntăreț al tinereții neobosite;
Lăsați-l să cînte și-un cîntec de amurg!

Lirică

Cînd vreau să fiu mai lîngă mine
În troleibuze mă încarc;
Las larma lumii citadine
Și-mi caut liniștea-ntr-un parc.

De după silueta gării,
Pe o alee cu miraje-n cale
Știu niște plopi în fundul zării
Cu crengi și frunze muzicale.

E-atît de minunat să stai
Pe cîte-o primitoare bancă,
De pildă-n serile de mai
Sub plopii cu alură francă.

Și stau retras să mă atingă
Pe umeri aripi de mister
Iar plopii prieteni să mă ningă
Cu fosnet și miros de cer.

Și parcă lumea-i mai frumoasă.
Mă simt mai lîngă steaua mea,
Și-ntotdeauna vin acasă
Cu noi iluzii de la ea.

*) *Din manuscrise*

Constanța Buzea

Vis după plîns

Parcă plînsesem mult
Și fără să-mi dau seama
Adormeam lîngă mama cu pumnii la gură...

Mă legăna un cîntec, un vis,
Sau mi-era dor de ceva...

Parcă vorbeam cu o stea
Și prea era caldă și-ndepărtată,
Ca un frate pierdut, ca un tată
Plecat pe front...

Nici o scrisoare
Nu răvășea liniștea grea din odaie...

Parcă vorbeam cu o picătură de ploaie
Prelinsă pe geam, ca un cuvînt
Repetat în șoaptă: Sînt! Sînt!

Parcă plînsesem mult și dormeam
Și mi-era cald și teamă de vis.

Plecare pe șantier

Simt că aicî, lîngă voi,
Rabd ca o floare cuminte
Setea de drum înainte,
Teama să nu mă-ncovoi.

Sînt pregătită de drum.
Dor n-o să-mi fie de-acasă.

Tot v-am cerut o povață,
Alții mi-au dat-o mai iute:
„Du-te de-ți caută, du-te,
Drumul în viață!"

Sînt pregătită de drum.
Dor n-o să-mi fie de-acasă.

Vreau să rup strîmtul cerc;
Lumea mă cheamă mereu.
Vreau și în piatră să-ncerc
Gura condeiului meu.

Sînt pregătită de drum.
Dor n-o să-mi fie de-acasă.

Cînd m-oi întoarce — nu știu.
Dar voi munci; de oriunde
Cîntecu-mi roșu și viu
Vă va găsi și pătrunde.

OAMENII SESENALULUI

Inventatorul din Plăiești

Agronomul gospodăriei colective din Plăiești ținea morțiș să-l cunosc pe mecanicul șef al colectivei. Așa că ne-am îndreptat spre atelier.

Peste cîteva minute iată-ne și în fața faimosului mecanic al colectivei: un bătrîn uscățiv, de vreo 60 de ani, cu ochi mici, vii și inteligenți, ce te privesc cercetător de după niște ochelari cu ramă subțire. Figura mi se părea cunoscută, ba chiar pot zice familiară. De unde-l cunoșteam? Da, mi-am adus aminte; așa arată sfătoșii, harnicii și pricepuții maiștri din uzinele noastre metalurgice, fără de care o secție arată ca un pom toamna, lipsit de rod.

Moș Anton Apațai poartă pe spinarea lui gîrbovită tot ce e de domeniul mecanicii în colectivă. De fapt, poartă toată familia Apațai, căci alături de bătrîn lucrează și cei doi fii ai săi.

Cu 12 ani în urmă, cînd se înființase gospodăria colectivă, existau doar cîteva mașini. Dar treptat, treptat, colectiva s-a dezvoltat și bătrînul a fost nevoit să apeleze la fiii săi. Mai întîi l-a adus în atelier pe feciorul său mai mare, Anton, iar mai tîrziu a venit și mezinul, Atila. Băieții sînt bucățică ruptă din tatăl lor, pricepuți, harnici, talentați și plini de idei practice cu privire la mecanică.

Într-o remiză a colectivei sînt adăpostite toate cele peste 90 de mașini concepute ori inventate de moș Apațai. Pe toate nu le putem înșira aici, căci ar însemna să scriem un tratat despre uneltele și mașinile agricole din Plăiești, dar despre cîteva trebuie neapărat să vorbim.

Colectiviștii din Plăiești au cumpărat acum cîțiva ani o prășitoare cu un singur brăzdar. Mașina, trasă de un cal și deservită de doi oameni, dădea un randament evident mai bun ca prășitul manual. Colectiviștii au vrut să mai cumpere cîteva prășitoare, dar din păcate, nu se mai găseau. Atunci a intrat în focuri moș Apațai ajutat de cei doi fii ai săi. Nu se mai putea discuta cu el, nu se ducea nici la masă ci, pînă noaptea tîrziu, cînd tot satul stătea scufundat în întuneric, ardea lumina în clădirea scundă a atelierului mecanic. Degeaba nepoții moșului aduceau legătura cu mîncare, ea rămînea neatinsă, degeaba trăgeau de bunicul lor să vină odată acasă, el nu putea fi mișcat nici cu tractorul.

În sfîrșit, după multe săptămîni de zbucium și muncă încordată, moș Apațai și-a prezentat mașina: o prășitoare cu șase rînduri de brăzdare. Randamentul mașinii a fost de-a dreptul uluitor. Acum trei ani, la colectiva din Plăiești, 30 de hectare de sfeclă se prășeau manual și anevoie în patru săptămîni. Astăzi, ușor, fără eforturi, cu prășitoarele „fabricate" de moș Apațai se prășesc 60 de hectare de sfeclă în numai trei zile.

Ziceam „prășitoarele" lui moș Apațai fiindcă, la cererea conducerii și a tuturor colectiviștilor, mecanicul colectivei și feciorii săi au mai construit alte trei asemenea prășitoare. Ele au fost terminate la începutul lunii mai în cinstea aniversării partidului și de aceea au primit și o „marcă": pe fiecare prășitoare a fost fixat un steguleț de metal, vopsit în roșu, pe care scrie „8 Mai".

— Prășitoarea noastră — demonstrează moș Apațai la fața locului — nici nu se vede pe unde umblă. E ușoară, are numai 30 de kile și e tare lesne de manevrat și de potrivit printre rînduri.

Cu mașinile bătrînului Apațai, colectiviștii prășesc porumbul, sfecla de zahăr, floarea soarelui și chiar culturile de grădină. Ușoară, sprintenă, prășitoarea trece printre rînduri ca o căprioară...

Datorită acestor prășitoare și altor mașini, Plăieștii au devenit locul unor adevărate pelerinaje. Au alergat colectiviștii din Văleni, din alte sate învecinate, chiar și de prin Călărași, să „copieze" mașinile. Iar moș Apațai „vinde" licența și brevetul de fabricație pe un preț foarte avantajos: pe o strîngere călduroasă de mînă. Vecinilor le dă și cu împrumut mașinile, pînă vor reuși să le fabrice și ei.

Dar să trecem și la alte „mașini" realizate de inventivul mecanic-șef al colectivei. Tot cam pe vremea cînd „fabrica" prășitoarele, bătrînul Apațai a construit un model de sapă rotativă de mînă, folosită cu mult succes de colectiviști la prășitul legumelor. O sapă de acest gen, fabricată de bătrînul Apațai, se găsește pentru studii la filiala din Cluj a Academiei Republicii Populare Române. Mașina de bătut floarea soarelui a venit ca o salvare. La bătutul florii, tot satul trebuia să piardă nopți în șir, iar mașina făcută de moș Apațai înlocuiește circa o mie de oameni într-un sezon. Să nu uităm mașina de mărunțit sfeclă, cu ajutorul căreia un singur om se joacă tăind pe zi 12-15 maje de furaje. Apoi furca de adunat fînul, stropitoarea de vie, elevatorul de scos cartofi, și așa mai departe, pînă la cifra celor 90 de mașini și unelte, toate la un loc opera acestui îndrăzneț, original și talentat inventator.

Moș Apațai are ochi ageri. El privește atent cum muncesc colectiviștii, cît e de greu, cît timp se pierde și apoi cade pe gînduri. Așa se naște ideea, apoi pe o foaie schița și mașina, concepută simplu dar ingenios, ia contururi precise.

— Nu vă supărați, dar de unde luați materialul, fierul, oțelul pentru atîtea mașini? — îl întreb pe moș Apațai.

— Ei, tovarășe, avem o mînă bună, dar cam tristă. Vezi cîmpul, arată mușul spre întinderile de pămînt, e plin de fiare vechi. De la război.

Pămîntul din jurul Plăieștilor a fost sfîrtecat de bombe și schije. Pe cîmpiile bogate în grîne au zăcut cîțiva ani după război, ca niște epave sumbre, rămășițe de tunuri, tancuri sfîrtecate și mașini de război făcute zob. Din ele s-au născut mașinile atît de pașnice ale moșului Apațai.

— Ai văzut arcurile de la prășitoare? îmi demonstrează moș Apațai. Alea sînt arcuri de la niște prăpădite tunuri germane.

Bătrînul scoate de undeva un aparat semănînd cu un randalir cu care zugravii trag modele pe pereții spoiți. În locul sulului de gumă, aparatul are un sul de perie aspră.

— Dacă ai pureci, mai poți mînca, mai ai chef de viață? — întrebă moș Apațai rîzînd.

— ?!

— Ei, vezi că nu? Așa și vaca, dacă n-o țeseli bine, nu mănîncă, nu dă lapte. Și ce mai curgea sudoarea de pe bieții noștri îngrijitori tot țesălînd vacile. Noi am făcut aparatul ăsta de țesălat. Peria e învîrtită de un motor electric și îngrijitorul plimbă doar ca un domn peria, în lung și-n lat, pe spinarea vacii. Întreabă-l dumneata pe Peter Gall de la noi, (a luat doar premiul I pe țară la concursul crescătorilor de vaci), cît l-a ajutat aparatul ăsta simplu.

— E foarte frumos ce spuneți dumneavoastră, dar ce legătură are aparatul de țesălat cu fiarele rămase de la război?

— D-apoi, sufletul aparatului e peria asta în formă de sul. Eu n-am făcut altceva decît am prins-o între două brațe și i-am dat curent electric. Dar mata nu vezi că peria asta e o perie de curățat țevile de tun? Avea o coadă lungă pe care soldatul o îndesa în gura tunului și freca țeava. Eu i-am tăiat coada și acum peria țesălă vacile.

Moș Apațai e puțintel la trup, slab și adus de spate de bătrînețe. Nu seamănă de fel cu voinicul din sculptura care prefață armele în pluguri. În clipa aceea însă bătrînul, care din arcurile amortizoare de recul ale tunurilor face prășitoare și din periile care au curățat țevile tunurilor fabrică aparate de țesălat vaci, mi s-a părut a fi cu adevărat acel Hercule cu mușchi de fier, care, încovoind oțelul dur al spadei, îl prefață în unealtă pașnică și folositoare omului.

Ștefan Haralamb

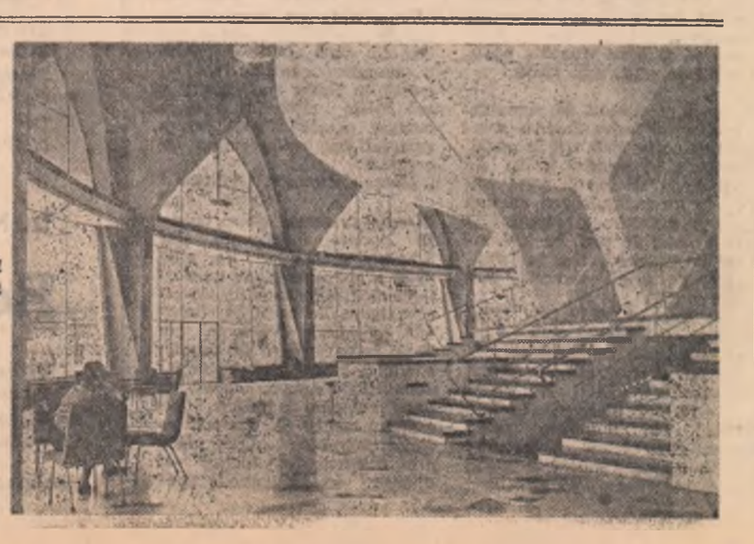

Holul noului local al Circului de Stat din București.

STEAUA fără NUME

Tudor Ursu

ORA DE CURS

Eu, dragă, sînt gata oricînd să-ți dau numele meu. Bineînțeles o convenientă pentru cîteva săptămîni, apoi divorțăm. Asta, dacă tu crezi că onoarea ta...

Stătea rezemat cu spatele de spătarul băncii, privind în sala de curs, care începea să se umple pentru ultima oră. Vorbea, pozînd. Avea aerul că discută despre ultimul meci de baschet sau despre cuplajul de duminică. Continuă, băgînd mîinile în buzunare și întinzînd picioarele pe sub banca din față:

— De altfel, nu știu de ce mai discutăm. Astăzi, astea sînt lucruri învechite. Comportamente de secolul nouăsprezece. Am făcut propunerea, numai pentru a nu mi se putea reproșa niciodată nimic. Sau, dacă vrei, pentru ochii colegilor, cu toate că nu mai este nevoie: ne despărțim de ei peste cîteva luni și ne împrăștiem în țară. Ar fi și împotriva părerilor mele, în ceea ce privește legăturile dintre un bărbat și o femeie. Sînt puțin mai modern decît se spune.

Privea spre fereastră, unde o colegă se suise pe bancă și se întindea, încercînd să prindă ivărul de sus, la unul din geamuri. Fusta, scurtă, se ridicase la spate nepermis de mult.

Marga îi urmări privirea.

— Hai, pleacă! Du-te! Poate găsești un unghi mai potrivit.

Întoarse capul, surprins:

— Ai spus ceva?

— Da. Pleacă! Și încă repede!

Se ridică grăbit și cu puțină teamă. Figura Margăi nu arăta de loc obișnuit.

— Dacă vrei... Eu...

Nu-l mai asculta. Îl urmări însă cu privirea printre șirurile de bănci. S-a aplecat să sărute mîna unei colege, pe care nu o văzuse astăzi și s-a așezat pe locul lui obișnuit: în prima bancă. În ochii profesorului. Locul de lîngă el era gol: locul ei.

De ce nu i-a spus nimic? Își făcuse multe planuri pentru această ultimă discuție, care, pînă la urmă, se transformase într-un monolog caraghios. De unde mai scosese și fanfaronada asta cu căsătoria? Ea nu-i ceruse acest lucru. Era clar: socotea trei ani pierduți din viață. Să plîngă? Își zimbi singură. Pentru ce? Ea era vinovată pentru tot ce se întîmplase.

Eugen, sau Genu, cum i se spunea între colegi, venise la ei în anul doi, de la altă facultate. I-a plăcut băiatul acela înalt, subțire, drept ca un brad, puțin blond și întotdeauna îndatoritor și atent. De ce să se mintă singură și să nu recunoască? I-a plăcut și felul de „comportament" — cum zicea el întotdeauna. Da, i-a plăcut că săruta mîna fetelor, că se dădea jos din tramvai sau din troleibuz înaintea ei și-o aștepta cu mîna întinsă, să o ajute la coborîre. Că era foarte punctual la întîlniri. Nu se putu abține și rise: Și că avea principii! Poate va rîde întotdeauna cînd se va gîndi la principii sau, mai bine spus, cînd se va gîndi la acest om, plus principiile lui. A ținut să i le spună de la început. Și ea l-a admirat:

„Mie nu-mi place să mă milogesc". „Sînt un om sincer și mîndru". „Îmi place să muncesc cinstit și să fiu modest". „Vreau să-mi fac un cămin și să trăiesc o viață frumoasă" etc, etc. „Nu sînt un ranchiunos". „Aș vrea și cred că sînt sincer în părerile mele despre alții și despre mine"...

I le servea pe fiecare la locul potrivit. Nu pierdea nici o ocazie să-și mai remarce una din calități, conform principiilor enunțate.

De-aici din bancă, îl vede cum s-a ridicat în picioare. Trebuie să intre profesorul. Alt principiu: „Să respecți superiorii și, în general, oamenii față de care ai datorii morale". Încercă să nu se mai gîndească. Profesorul intrase. Își trecu titlul lecției și dată pe caietul de notițe. Primele cuvinte luară formă din vîrful creionului. Se opri. De ce n-a făcut omul ăsta teatru sau prestidigitație? Nu merge. Și-acolo se cere sinceritate astăzi!

Își aminti de o glumă proastă din liceu. La un întîi aprilie, o colegă a primit de la un grup de băieți, o cutie splendidă de bomboane de ciocolată. Cît a fost de invidiată fata aceea! O oră, două, trei — pînă n-au mai putut răbda și i au cerut să deschidă cutia. Suite pe bănci, toate așteptau... Erau înăuntru pietricele îmbrăcate în foiță, bucățele de piine uscată, la fel, învelite în polelală. Cîtă muncă pentru o păcăleală! Văzuse mai tîrziu cutia. Rar întîlnise un lucru mai frumos împodobit.

Încercă să mai prindă ceva din explicație. Nu se putea aduna deloc. Pe caiet erau cuvinte fără șir.

În sală, îi auzi glasul. Vorbea Eugen Panaitescu; căuta să completeze ceva la lecție. Citise înainte.

Îi vedea părul tuns aproape milităreste.

O înspăimîntă însă acel înveliș serios, ostentativ serios, pe care îl arbora acest om. Îi venea să se scoale în picioare. Să se ridice să spună tuturor, și celor din bănci și celui de pe catedră, să-i rupă învelișul în fața lor și să-l disece, să-l despoaie ca pe cutia aceea de bomboane de 1 aprilie. Să-i spună celui de pe catedră că fiecare salut pe care îl primește de la acest om, înseamnă una sau mai multe înjurături în gînd. Să-i spună omului care-l crede pe Eugen Panaitescu un bun student, că pentru el, profesorul e un caraghios pe care îl duce de nas de doi ani de zile; că-l copiază de-l rupe — și pentru asta, profesorul e un bleg!

Să se întoarcă, să le spună colegilor, ce cuvinte urîte are pentru fiecare în parte, acest om respectat pentru ambalajul lui. Să-i desfacă în fața întregului amfiteatru fiecare principiu din poleiala de „comportament" pe care o arborează. Să le spună că acest om care „nu suportă băutura" poate fi văzut beat.

Principii moderne... Se trezi din grămada de gînduri cu palmele reci, transpirate. Ar crede-o careva din cei de aici? Cîțiva, prea puțini. Poate un Mihai Paraschiv, care i-a spus-o de la început:

— Ce-i cu tine, de umbli cu maimuța aia împăiată?

Îl cunoștea din cartier. N-a vorbit aproape doi ani cu el. Nu l-a crezut.

N-a crezut! Nu putea să creadă! Doi ani, Genu s-a purtat cu ea, ca la facultate. Cîte proiecte de viitor, cîte gînduri nu-și legase ea de acest om! Doi ani — în care și-a amestecat dragostea cu munca.

Pe urmă? Pe urmă — anul de sbucium, anul de luptă disperată, în care el a căutat s-o tragă la fund, iar ea să-l aducă pe linia de plutire. N-a reușit.

Ultima dată a chemat-o la telefon, la cămin. De ce s-a dus?

Era într-un restaurant, cu niște oameni, pe care ea nu-i văzuse niciodată. Ce căuta între ei? De unde îi cunoștea?

L-a dus pînă acasă, era amețit.

— Hai, nu vii sus? Ai mei sînt plecați la un „brigi"...

S-a uitat la el cum pendula, și-și trecea mereu mîna peste față. Ce căuta ea în porcăria asta?

— Acum nu mai vii? Faci pe pudica? Pe rușinoasa...? Și încercă să o cuprindă. În bîjbîiala gestului, îi prinse doar mîna. Marga se smuci scurt:

— Nu!

Sunase atît de hotărît, încît zîmbetul de bărbat cuceritor și sigur, păli.

— Ce să caut sus? Să mă îmbrățișezi tu? Și se scuturâ. Ce mai pot găsi în îmbrățișarea ta? Pe dinăuntru ești gol — gol ca o casă părăsită. Iar pe dinafară... privește-te singur!

În lumina becului, fața îi era transpirată și lividă.

— Sînt bine, nu? și rise prostește.

— Ești jalnic. De fapt, nu are rost să mă mai intereseze... și pentru mine, nici nu mai e o surpriză. Dar mă gîndesc la ceilalți.

— Ce altruistă ești!

— Ce-ar zice colegii, dacă te-ar vedea acum?

Rise:

— Lasă-i să moară proști! Ce-i afară de facultate... e afară... Nu trăiesc cu facultatea!

L-a mai întrebat, fiindcă trebuia să-l întrebe:

— Dar cei de la organizație? Ce-ar zice?

O clipă — parcă s-a trezit. Apoi a făcut un gest de autolinistire cu mîna și și-a numărat pe degete:

— La ședințe merg și sînt combativ...

Căută mai departe cuvintele:

— ...de învățat, învăț... sau mai precis, îmi torni tu cu pilnia în cap... n-are importanță... La facultate sînt salon. — Și rise.

— ...ultima? Mi-am făcut toate orele de muncă patriotică!... Mai vrei ceva? Orice le-ai spune tu... pentru ei sînt băiat bun...

L-a lăsat acolo, în poartă, căutîndu-și cheile.

În sală se făcu liniște.

— Tovarășa Marga Drăghici, îmi face impresia că azi esti cu gîndul în altă parte. Și de la un timp, nu te mai văd aici. Aici, în față.

N-a spus nimic. S-a uitat doar în jur, la colegi. Se așteptă să vadă zîmbete cu subînțeles sau să audă ceva. Liniștea a continuat, iar pe fețele colegilor era doar, dacă putea crede, înțelegere.

Profesorul a explicat mai departe, fără să aștepte răspuns. Privirile s-au întors pe caiete.

S-a așezat și ea. Ce credeau ei despre ea? Știau? Pricepeau ceva? E adevărat, se vor despărți peste o lună sau două, după examenul de stat. Se vor împrăștia, pe unii îi va avea colegi în producție.

Dar el? Va termina și el și va plimba în altă parte masca de principii. Deodată, își opri gîndul cu un sentiment de ușurare și de siguranță: „Nu va mai reuși!" Pentru el, ultimul examen, nu va fi examenul de stat. Acolo unde va trebui să lucreze, între oameni, își va reveni ori va fi aruncat la gunoi. Ce nu reușise să facă ea singură, poate vor face alții, mai mult.

Sala se umplu de murmur. Profesorul ieșise. Închise caietul de notițe și îl vîri în mapă. Trebuia să copieze lecția de azi de la altcineva. Avea atîta de lucru. Mai avea un hop greu: ultimele examene. Și pe urmă? Se opri, cu fermoarul de la mapă tras la jumătate. Pe urmă, meseria. Mai departe?

— Marga!! Hei! Măi fată!

Sala, aproape se golise. Lîngă fereastră, un grup aștepta răspunsul ei. O strigase Mihai Paraschiv:

— Hai să mergem la un film! Ne limpezim puțin canul și pe urmă... la toceală!

Au plecat împreună prin sală, pe culoare, pe străzi.

Desen de LIANA PETRUȚIU

MIC DICȚIONAR POETIC

ÎNTRE SCHEMĂ ȘI VERS

Eliberîndu-se de rigorile scandării, poezia și-a păstrat numai cîteva tipuri de ritm, care îi permiteau să se apropie mai mult de limba vorbită. Dar unele dintre principiile scandării n-au dispărut cu totul, deoarece între accentele schemelor de vers și cele ale limbii vorbite nu se poate face totuși o contopire perfectă. Ritmul rămîne doar ca un cadru general, în care versurile urmează să se desfășoare oarecum nestingherite. O poezie ideală, din acest punct de vedere, este foarte greu de realizat și de aceea, cînd spunem despre o poezie că este scrisă, de exemplu, în „vers iambic de 7 și 8 picioare" trebuie să înțelegem că aceasta este măsura predominantă, dar nu strict reală, luată vers cu vers și picior cu picior. Ideal ar fi ca fiecare cuvînt să corespundă unuia sau mai multor picioare, păstrînd o identitate permanentă a accentelor. Versul:

Doină, doină cîntec dulce

corespunde, de exemplu, acestei cerințe, respectînd exact schema:

—U|—U|—U|—U

Dar, analizînd în continuare poezia, observăm că suprapunerea nu se mai menține. În „Sara pe deal", despre care am mai vorbit, schema generală este pur convențională, deoarece, încercînd să o aplicăm versurilor, ele se refuză cu ostentație. Schema

—U|U—||—U
U|—UU|—U

nu corespunde în întregime niciunui vers. Cînd se apropie poate să nu se izbească de prea puțină varietate a formelor care ajută la crearea melodiei în poezie. Fiecare poezie își cere haina ei muzicală, iar schemele se opun. Edgar Poe, care mărturisea că el caută înainte de orice originalitatea, credea — în cunoscuta lui demonstrație asupra genezei „Corbului" — a fi găsit o rezolvare în combinarea „originală" a tipurilor cunoscute de versuri.

„Nici nu mai trebuie să spun că eu nu pretind nici un fel de originalitate în ritmul sau în metrul „Corbului". Primul este trohaic, al doilea se compune dintr-un vers octometru acatalectic, alternînd cu un heptametru catalectic — care, repet, devine refren în versul al cincilea, — și se termină printr-un tetrametru catalectic" — și mai departe: „Or, fiecare din aceste versuri, luate izolat, a fost deja întrebuințat, și toată originalitatea „Corbului" constă în faptul că le-a combinat în aceeași strofă; nimic din ceea ce ar putea să semene, chiar de departe, acestei combinări, n-a fost încercat pînă în prezent". Ce era în fond această „originalitate"? Schema este mai mult decît banală:

—U|—U|—U|—U|
|—U|—U|—U|—U

care nu reprezintă decît unirea într-o măsură de 16 silabe, a două versuri de 8 trohaice. (Versul este cel din „Scrisorile" lui Eminescu, din unele „Nopți" de Macedonski etc., dar nimeni nu poate face vreo legătură de fond între el și „Corbul"!). Nici din punctul de vedere al „combinării", „Corbul" nu are nimic original, cu toate afirmațiile lui Poe. (Baudelaire, care îl admira ca nimeni altul, afirma despre Poe, încercînd să-l scuze: „La urma urmei, puțină înșelătorie este totdeauna permisă unui geniu, și chiar nu-i șade rău. Este ca fardul pe pomeții unei femei frumoase de la natură, o înviorare nouă a spiritului").

Fie că este, deci, căutată cu minuțiozitate savantă, ca în „Oda în metru antic", fie că este luată din marele lor comun, în ciuda afirmațiilor poetului că în „Corbul" structura ritmică a versului se modulează după tonul general al poeziei, după sensul imaginilor. Strania atmosferă din „Corbul" nu poate fi conținută în numărul troheilor, iar spondeii eminescieni își transformă, la majoritatea cititorilor, accentele, după cadența reală a cuvintelor. „Oda" rămîne, însă, de aceeași clasică puritate și melancolie, deoarece calitățile ei sînt întrinsece și se transmit fără regulile scandării.

În primul rînd, observăm apariția unui picior nou (- -) format din două silabe accentuate, spondeul, care, de fapt, nu există în limba noastră decît sub forma alăturării a două cuvinte monosilabice. Lectura versului este astfel enorm îngreuiată:

Nucre / deamsăn / vățamu / rivreo / dală

în care nu numai că se creează cuvinte inexistente, dar prezența spondeilor cu cele două silabe accentuate pare că împiedică o recitare cît de cît curgătoare. De notat că silabetele accentuate aveau, la cei vechi, și o valoare de durată, o silabă lungă fiind egală cu două silabe scurte, aceasta pe lîngă valoarea muzicală. Regretatul elenist St. Bezdechi afirma categoric: „...Chiar dacă prin o acrobație stilistică ai ajunge... să dai anumite poezii... în metrul original, acest ritm nu spune nimic urechii moderne; el nu-și poate găsi o traducere echivalentă decît în o frază muzicală, unde poți să nuanțezi valoarea și tempo al fiecărei silabe. Ce înțelege un cititor modern din structura ritmică chiar a unei strofe foarte simple, cum e strofa safică? Cîți pot să guste, din punct de vedere ritmic, nemuritoarea odă în metru antic — adică, safic — a lui Eminescu?" Într-adevăr, numai după mult exercițiu versurile „Odei" încep să sune oarecum aproape de prevederile schemei, obținîndu-se, e drept, un efect muzical remarcabil. De ce a recurs Eminescu la această reînviere a metrului safic? Deoarece — credem — un poet nu cel mai mult de schemă, versul rămîne totuși în afara ei, deoarece nu putem citi

Sara / pedeal // buciumul / sunăcu / jale.

O lectură după asemenea canoane, silind limba să respecte un adevărat pat al lui Procust, ar da naștere unei limbi inexistente și strofele cele mai realizate ne-ar apărea drept cel puțin bizare:

Ne-omră / zima // capete / le-unulde / altul
Șisu / rîzînd // vomador / misubîn / naltul

În realitate, nimeni nu citește astfel, dar convenționalitatea ritmică se simte, cititorul este mereu tentat să citească așa cum cad accentele în realitate, în ciuda schemei, și aceasta dă naștere unei melodii inedite. Acad. G. Călinescu remarcă pe bună dreptate că „totul vine nu dintr-o muncire cu silabele, ci din aptitudinea generală de a păstra vorbirii legănarea și ordinea prozaică, pe deasupra versurilor, în ciuda lor chiar, călcînd peste cesură și încălecînd pe versuri, ca în aceste rînduri în care vorbele se izbesc ca ulmii, una într-alta, înăbușind fîșîirea în mijlocul unui șir:

Ne-om răzima capetele-unul de altul
Și surîzînd vom adormi sub înaltul
Vechiul salcîm".

Totuși, întrucît fac apel la oarecare cunoaștere a scandării, asemenea poezii produc nedumerire la lectorii neprevenîți. „Oda în metru antic" este însoțită, în manuscrisele eminesciene, de numeroase exerciții ritmice, încheiate pînă la urmă în schema strofei safice:

—U|——|—U
U|—UU|——

Pagina elevilor

ŞTIAŢI... MARILE PRIETENII ALE SCRIITORILOR NOŞTRI?

● Istoria literaturii române conţine numeroase exemple de înălţătoare şi statornice prietenii întemeiate de scriitorii noştri, în numele unor nobile sentimente şi aspiraţii, prieteni care au îndeplinit adesea un rol hotărîtor în activitatea lor creatoare. Una dintre cele mai frumoase şi mai impresionante prietenii este, fără îndoială, cea dintre Nicolae Bălcescu şi Vasile Alecsandri. Idealurile progresiste i-au unit, pentru tot timpul vieţii lor, într-o profundă comuniune sufletească. După înfrîngerea revoluţiei de la 1848, luînd drumul exilului, Nicolae Bălcescu şi Vasile Alecsandri se adăpostesc împreună la Paris, în aceeaşi locuinţă, în toamna şi iarna anului 1849. Întorcîndu-se în ţară, Alecsandri era mereu preocupat de destinul tragic al marelui său prieten, rămas la Paris, cu sănătatea ruinată. Astfel, în aprilie 1852, cînd află că Bălcescu s-a întremat puţin, Alecsandri îi scrie aceste rînduri emoţionante: „Mă simt fericit de această ştire, parcă aş fi cumpărat o lume întreagă, căci te iubesc ca pe un dulce frate şi aş vrea să mă împart cu tine zilele şi sănătatea ce-mi sînt hotărîte de soartă".

● Printre marile şi înălţătoarele prietenii, se numără legăturile lui Eminescu cu Ion Slavici, Ion Creangă I. L. Caragiale şi A. Vlahuţă. Eminescu l-a cunoscut pe Slavici în iarna anului 1869, la Viena, unde amîndoi audiau cursurile universitare. În scurt timp, între ei s-a stabilit o vibrantă fuziune sufletească. „Mie nu mi-a fost Mihai Eminescu poet, nici, în genere, scriitor, ci om sufletesc apropiat, pe urma căruia am avut multe zile de mulţumire senină, şi povăţuitor în cele literare", mărturiseşte autorul Marei. Slavici a început să scrie cu ajutorul şi din îndemnul prietenesc al lui Eminescu. „Nu era zi fără ca să ne întîlnim — spune Slavici — şi toate orele libere ni le petreceam împreună. În urma stăruinţelor lui am început să citesc românеşte, m-am deprins încetul cu încetul cu rostirea literară a vorbelor şi am scris, cum zicea el, în şirienească mea, mai întîi comedioara „Fata de birău", apoi povestea „Zina zorilor". Aşa dar, prietenia cu Eminescu a constituit pentru Slavici nu numai o frumoasă comuniune umană, ci şi un izvor dătător de elanuri şi putere creatoare. Sincera dăruire sufletească, de care dădea întotdeauna dovadă Eminescu, mergea pînă la minuţiozitatea şi răbdarea cu care revedea manuscrisele bunului său prieten. „Deoarece eu nu eram în stare să scriu corect, — mărturiseşte Slavici — el îmi copia manuscrisele, făcînd în ele corecturi cu multă discreţiune". Dar şi cel ce a scris Budulea Taichii a fost pentru luceafărul poeziei româneşti un desăvîrşit prieten. În cele mai dureroase momente ale existenţei sale, în Bucureşti, Eminescu a fost înconjurat de întreaga şi profunda dragoste a lui Slavici, în casa căruia a locuit multă vreme.

● Se poate admira, cu deplin temei, că dacă literatura română îi are pe Creangă, aceasta s-a datorat şi lui Eminescu. Prietenia dintre cei doi scriitori, care au devenit expresia desăvîrşită a geniului creator al poporului nostru, a început în 1875, la Iaşi, cînd Eminescu a primit funcţia de revizor şcolar şi l-a întîlnit astfel pe învăţătorul Creangă. Curînd după întîlnirea lor, Eminescu îşi dădu seama de marele talent de povestitor al lui Creangă şi-l îndemnă cu stăruinţă să aştearnă pe hîrtie ceea ce, atît de fermecător, exprima oral. Devenind apoi prieteni buni şi nedespărţiţi, îşi citeau reciproc scrierile, zăbăceau zile întregi împreună, în discuţii pasionate şi deplină înţelegere frăţească, îşi aflau unul altuia durerile şi necazurile, petrecîndu-se cu alcoolul şi cîntînd. În articolul „Doi mari prieteni: Eminescu şi Creangă", publicat în 1918, Mihail Sadoveanu spunea: „Amîndoi — şi Eminescu şi Creangă — au fost nişte mari nefericiţi, fiecare în felul lui; cu toate acestea prietinia lor le-a adus multe cenzuri de uitare şi de mîngîiere. Prietinia gramatică ce se legase între ţăranul de la Humuleşti şi între poet avea ceva semnificativ, căci era dragostea intelectualului de comoara vie a neamului nostru şi dragostea ţăranului pentru sufletul tînăr, aviatic şi curat al unui mare cîntăreţ".

În toamna anului 1877, cînd Eminescu a plecat la Bucureşti, Creangă a rămas la Iaşi, de unde scria marelui prieten, în forma arhaizată a: „La Est bîrje frumos de asfinţeşte, încît s-a făcut drum de sare. Cîntecul parcă e mai frumos acum. Vino, frate Mihai, căci fără tine sînt străin".

● Eminescu şi Caragiale s-au cunoscut în toamna anului 1868, cînd poetul avea vîrsta de 18 ani şi era angajat ca al doilea sufleur şi copist la Teatrul Naţional, iar viitorul dramaturg, cu doi ani mai mic, era elev la cursul de declamaţiune al lui Costache Caragiale. Prietenia care s-a închegat între ei a durat multă vreme, în ciuda unor vicisitudini trecătoare. În anul 1877, cînd Eminescu devine prim redactor la ziarul Timpul, apelează mai întîi la colaborarea lui Caragiale, care consimte cu bunăvoinţă prietenească, devenind apoi el însuşi redactor la acelaşi ziar, alături de cel cu care se legase sufleteşte din anii adolescenţei. Anii grei, de istovitoare muncă în redacţia Timpului, au fost luminaţi doar de calda lor prietenie. Ion Slavici evocă astfel prietenia dintre Eminescu şi Caragiale: „Doi oameni în multe privinţe foarte deosebiţi, care se căutau unul pe altul şi se bucurau cînd puteau să petreacă un ceas-două împreună. Ceea ce-i apropia sufleteşte era atît potrivirea în gînduri şi în simţăminte cît şi credinţa în izbîndă...

● Încă de la sfîrşitul veacului trecut, Tudor Arghezi a întemeiat o frumoasă şi luminoasă prietenie cu N. D. Cocea şi Gala Galaction. Prin 1895—1896, aceşti candidaţi la cununa muzelor, pe atunci elevi de liceu, frecventau cenaclul lui Al. Macedonski. Gala Galaction îl cunoscuse pe N. D. Cocea cu cîtva timp înainte. Pe Tudor Arghezi, pe atunci elevul literat Ion N. Theodorescu şi mai apoi Ion Theo, îl cunoscu mai îndeaproape şi se împrietenără chiar în acest cenaclu. În articolul Despre Tudor Arghezi, publicat în 1945, Gala Galaction îşi aminteşte: „Aşa dar ne-am cunoscut în salonul lui Alexandru Macedonski, într-o seară de iunie. După ce am ieşit din casa maestrului, am făcut o plimbare mai lungă şi am ajuns sub tei, toţi în floare, de la şosea... El citise nu ştiu ce despre muzica lui Wagner şi-mi spunea ideile lui într-un fel timbrat şi indiscutabil. Băiatandrul ăsta era o energie originală şi un hotar sufletesc apărat cu vehemenţă... Am fost prieteni definitivi din seara aceea".

Anul 1910, anul apariţiei revistelor militante Viaţa socială şi Facla, amîndouă conduse de N.D. Cocea, îi găseşte pe aceşti mari prieteni uniţi în aceeaşi comuniune sufletească şi de aspiraţii nemăsurate. Într-un interviu apărut în revista Viaţa literară din iulie 1933, solicitat să-şi depene amintirile din vremea în care milita împreună cu prietenii săi prin paginile Faclei, N. D. Cocea spunea: „Frumoase aduceri aminte. Minunate lucruri realizate în comun... Admirabilă prietenie!"

Într-un medalion publicat în Luceafărul din 15 aprilie 1959, Tudor Arghezi aducea acest emoţionant elogiu prieteniei sale cu Gala Galaction: „Nu ştiu dacă de prea multe ori cîte doi din contemporanii noştri pot să-şi spuie că s-au cunoscut acum 60 de ani şi că prietenia le-a durat senină, credincioasă şi nestingherită, 60 de ani. Noi, Galaction şi mai jos iscălitul, aducem această simplă mărturie pentru noi, ca doi plugari vecini, întîlniţi primăvara pe hrazdă şi aprinzîndu-şi unul de la celălalt tuleiaua".

Teodor Virgolici

BIOBIBLIOGRAFIE

Aurel BARANGA

Aurel Baranga s-a născut la 20 iunie 1913 la Bucureşti. Vădeşte preocupări literare de timpuriu, publicînd regulat încă din 1930. Începînd din 1933 pînă în 1938 — cînd numele lui dispare din presa vremii din pricina unor restricţii impuse de dictatura fascistă, — Aurel Baranga semnează articole, reportaje, poezii în revistele: **Facla, Reporter, Cuvîntul liber, Lumea românească** ş. a. Reapare, în 1944, cu volumul **Ninge peste Ucraina**, un ciclu de reportaje zguduitoare despre crimele săvîrşite de fascişti asupra celor deportaţi, şi cu poeziile adunate ulterior în volumul **Marea furtună**, în care autorul proclamă găsirea unui nou crez poetic. Versuri de aceeaşi factură, în care se mai simt pe alocuri stridenţele unor notaţii senzuale, alcătuiesc şi poemul publicat mai tîrziu, în 1949, **Vocea Americii.**

După 1944 numele lui poate fi întîlnit în cele mai multe din ziarele şi revistele noastre.

În afară de activitatea publicistică, Aurel Baranga îşi consacră cu precădere eforturile creaţiei dramatice. După comediile **Bal in Făgădău** (1946) şi **Bulevardul impăcării** (scrisă mai tîrziu dar asemănătoare ca problematică, limbaj şi atmosferă) în care autorul înfierează, prin mijloace satirice, sistemul alegerilor din trecut, Aurel Baranga scrie prima lui piesă de succes **Iarbă rea** (1949). Oglindind adeziunea la idealurile clasei muncitoare a unui intelectual care vine spre socialism, piesa iniţia o nouă orientare tematică, în dramaturgia noastră. Treptat preocupările dramaturgului distins de altfel cu Premiul de Stat, îşi lărgesc sfera, circumscriind noi domenii ale realităţii. Astfel în **Anii negri** (scrisă în colaborare cu N. Moraru) apărută iniţial cu titlul **Pentru fericirea poporului** (1951) şi **Comuniştii** (V.R. Nr. 4/1951), autorul redă pagini de eroism din lupta P. C. R. în „Anii negri", 1937—38, împotriva regimurilor fasciste care împingeau ţara spre războiul împotriva Uniunii Sovietice, iar în **Recolta de aur** (1951, versiune îmbunătăţită cu titlul **Într-o noapte de vară**) îşi localizează atenţia asupra unui sat care păşeşte pe calea socializării agriculturii. Creaţia care s-a bucurat de cel mai frumos succes este comedia în trei acte **Mielul turbat** (1953), al cărei obiectiv satiric îl constituie elementele birocratice din aparatul administrativ al unei mari întreprinderi industriale. Muncitorul inovator Spiridon Biserică este primul erou pozitiv din dramaturgia realist socialistă realizat prin mijloacele comediei. Umorul nesilit care se degajă din desfăşurarea în general imprevizibilă a episoadelor, situaţiile dramatice construite cu abilitate de autor, fac din **Mielul turbat**, una din cele mai reuşite comedii ale dramaturgiei de după 1944. **Cintecul libertăţii** (1953) relevă conflictul dintre artistul onest şi societatea capitalistă. **Arcul de triumf** (1954) evocă cu forţă artistică momentul întoarcerii armelor şi sfîrşitul victorios al insurecţiei armate o dată cu intrarea trupelor sovietice în Bucureşti. Mai trebuie menţionată piesa **Reţeta fericirii** (1957) şi comedia lirică în trei acte **Siciliana.**

Actualitatea arzătoare a temelor abordate şi claritatea mesajului artistic al celor mai multe dintre piesele amintite, fac ca aportul lui Aurel Baranga la crearea noii noastre dramaturgii realist-socialiste să fie important.

Stan Velea

AMINTIRI LITERARE

ACASĂ LA COŞBUC

Ne aflăm în primăvara anului 1915. Într-o după amiază de primăvară tîrzie am bătut la uşa marelui Coşbuc.

Ne-a primit un om îngîndurat, cu fruntea brăzdată, peste care stăruia o şuviţă de păr. Avea aceeaşi privire tristă pe care i-o întîlnisem nu de mult. Camera în care intrasem era mică, îmbătrînită parcă, dar se simţea în ea prezenţa gazdei: cărţi pretutindeni, tablouri (am şi acum în faţa ochilor nişte fieri vii — opera lui Lachian) manuscrise. O masă cu două sertare în stînga şi alte două în dreapta încărcată cu hîrtii, calete şi carnete. Erau foi pe care gazda îşi făcea tot felul de însemnări. Cîteva dicţionare. Cîteva albume. Erau şi unele reviste — mai vechi — şi un vraf de gazete din Ardeal, aflat pe-atunci însă sub dominaţia habsburgică. Două scaune cam şubrede, un scrin şi o canapea cu spătar, întregeau aspectul acestei modeste locuinţe. În spatele mesei, tot peretele era plin de fotografii. Am deosebit pe Tolstoi, pe Victor Hugo, pe Ibsen.

Priveam, mişcat, fiecare statuetă şi încercam o stare de suflet cu totul deosebită: mă aflam în locuinţa lui Coşbuc, a acestui mare făurar de frumuseţi pe care cu atîta ardoare visam să-l cunosc.

Şi iată-mă acum în faţa lui, în casa lui, în casa asta în care a sperat, a lucrat şi a suferit. Alături se afla odaia scumpului său fiu Alexandru, care, cu cîteva luni în urmă, se prăpădise într-un accident de automobil.

— Era atît de vesel cînd a plecat în excursie, spunea Coşbuc, atît de plin de viaţă!

Rostind aceste cuvinte îşi lăsă capul în piept, obrazul i se întunecă şi izbucni în plîns.

Apoi îmi zise:

— Bine faci că scrii — dar de citit — citeşti?

Nu ţin minte ce i-am răspuns. Nu cred că mă descurcam cu prea mare uşurinţă în domeniul literaturii universale. Ţin minte, însă, ca şi cînd le-aş fi auzit astăzi, cuvintele poetului:

— Şi eu, de copil am început să versific. Noaptea, mai mult eram treaz şi, chiar cînd dormeam, visam că scriu. Mă sculam, adesea aprindeam luminarea şi puneam pe hîrtie tot ce-mi trăznea prin cap. Dar şi învăţam. Te sfătuiesc să faci la fel. Ca să ajungi să fii tu e nevoie să ştii ce-au fost ceilalţi — înaintaşii. E nevoie să cunoşti şi ceea ce izbuteşte scriitorii vremii tale. Îmi spune prietenul că n-ai nici optsprezece ani. Virsta e frumoasă şi prielnică învăţăturii. Mi-am rotit din nou ochii prin odaie. Aici sînt la badea Gheorghe, acasă la el, între cărţile lui, între tablourile lui, lîngă masa lui simplă plină de hîrtii, foarte multe hîrtii, pe care se aşternuse rodul de aur al inspiraţiei marelui poet.

Cît am întîrziat acolo s-a vorbit despre Dante, despre războiul care avea să devină mondial (începuse de doi ani) şi despre Caragiale.

— Păcat c-a murit prea devreme, constată gazda. Mai avea ceva de spus fratele lancu!

...Aflîndu-mă altădată din nou acasă la marele poet, l-am auzind lansîndu-se într-o teorie asupra limbii (susţinea că studiind zicalele poporane poate s-ajungă la originea cuvintelor) şi pomeni, ca de obicei, despre Caragiale:

— Nu era numai un strălucit meşter al limbii — spunea — un mare, cel mai mare făuritor de viaţă din teatrul nostru — era şi un inimos ocrotitor al tinerelor talente. Un om care admiră — cînd are şi pe cine — şi ajută cînd simte că merită cineva să fie ajutat. Uite, i-a plăcut, de pildă, „Maica cea tînără", piesa lui Emil Isac, şi i-au plăcut şi celelalte lucrări ale poetului, măcar că poemele sale în proză — prea „modernizate" — erau departe de propriile-i creaţii. Şi cînd Caragiale îşi dădea girul — puteai fi sigur că te afli în faţa unei valori. Unii spuneau că era răutăcios, că de dragul unei glume putea strica o prietenie. Nu e adevărat. Îi plăcea, e adevărat, să glumească — dar glumea fără pic de răutate. El spunea că e un „sentimental". Sînt convins că de data aceea nu glumea... Da, da: Caragiale a fost un sentimental.

Şi după o pauză:

— A murit cu zile, săracu! Şi cît l-o fi mistuit acolo, printre străini, dorul de ţară! Pentru că a plecat de-aici scîrbit şi revoltat.

Apoi, după altă pauză:

— De altminteri, nici mie nu mi-au plăcut Bucureştii ăştia în întregimea lor. Am suferit mult p-aci, am îndurat umilinţe de tot felul, cînd slujbaş ca vai de capu-meu te miri unde, cînd luptînd împreună cu fratele Slavici sau cu Vlahuţă cu nepăsarea publicului cetitor, căruia îi ofeream cîte o foaie literară. Nu m-am împăcat niciodată cu Bucureştii îmbuibaţilor — s-a şi supărat din pricina asta pe mine Maiorescu! — dar mi-a plăcut oraşul oamenilor cinstiţi.

...În ianuarie 1918, într-o seară înceţoşată, l-am găsit pe Coşbuc scriind. M-am retras, rugindu-l să mă ierte că l-am stingherit.

— Am terminat. Stai frumuşel, m-a liniştit poetul.

Şi împăturind, fără prea mare grijă, manuscrisul:

— E un poem. Vremurile astea m-au stîrnit.

Şi, ca şi cînd n-ar fi fost destul de lămurit.

— Vremurile — pricepi?

Pricepeam.

Coşbuc scrisese un poem pe care l-a şi publicat. Vibra de revoltă împotriva stărilor de-atunci şi de iubire fierbinte pentru ţara încă ocupată de imperialiştii nemţi.

...Din cînd în cînd, Coşbuc îmi îngăduia să-i trec pragul casei. Stătea de vorbă cu prea tînărul său oaspe, se interesa cu toată seriozitatea de preocupările mele literare, de lecturile mele. Şi de fiecare dată se lăsa dus de valul amintirilor. Mi-a vorbit despre anii uceniciei sale. Despre un dascăl de biserică, meşter-povestitor, care i-a încîntat copilăria cu basme minunate. Despre lăcaşurile de învăţătură din Năsăud şi despre primii săi paşi pe înfloritele alei ale literaturii, pe care avea să le îmbogăţească mai tîrziu cu „Baladele", „Idilele" şi „Florile" sale „de tort".

De cîte ori mă despărţeam de Coşbuc, aveam sentimentul că mă despart nu numai de un mare inspirat, de un strălucit cîntăreţ al plaiurilor natale — dar şi de un om de o rară delicateţe, de un om bun în înţelesul deplin al cuvîntului.

Ciocoimea de pe vremuri lansase părerea că poetul e un autodidact — că n-ar avea o cultură generală temeinică.

Adevărul era, însă, altul. Coşbuc s-a dovedit a fi un om de reală cultură, un erudit, un adînc cunoscător al literaturii universale, al civilizaţiei antice. A întocmit o „Antologie sanscrită" şi s-a rugat de proprietarul librăriei Socec să i-o editeze, fără a fi reuşit să-l convingă. A tradus vreo două mii de versuri din Mahabarata din Ramayana şi din Vedas. Era, în acelaşi timp, un mare artist al cuvîntului, căreia ştia să-i dea străluciri de diamant.

Cu alt prilej, Coşbuc mi-a spus:

— Sînt unii săraci cu duhul care îşi închipuie că limba noastră n-are strălucire!

Privind spre un prieten al casei continuă, cu amărăciune:

— Auzi, măi, cumnate, limbă săracă, românească noastră! Limba lui Alecsandri şi a lui Eminescu şi a lui Caragiale! Numai cine n-o cunoaşte poate să creadă asta. Dar cine se învredniceşte să pătrundă în toate tainele ei îşi dă seama cît e de bogată. Nu mi-e ruşine de ea! Limba noastră e tot atît de bogată ca nemţeasca sau ca italieneasca. Şi mai are neamul nostru comori de poezie şi de înţelepciune în zicalele şi în poveştile de tot felul ale atîtor genii anonime.

Cum rubedenia căreia i se adresase făcu o mină oarecum nedumerită, Coşbuc stărui:

— Da, da, genii! Gîndeşte-te la Mioriţa!

Începusem să-l iubesc pe acest mare artist în a cărui înfăţişare desluşeam poetul şi omul, poetul celor mulţi şi apăsaţi, omul în stare să participe la suferinţele semenilor.

De cîte ori îi călcam pragul şi-i priveam obrazul brăzdat de cute adînci, bărbuţa prematur albită, ochii — mari şi blînzi şi uşor întunecaţi, întreaga-i făptură chinuită — da, chinuită — încercam un sentiment ciudat: mă aflam în faţa unui poet care nu voia cu nici un chip să „pozeze" ca atîţia mediocri contemporani care ţineau cu tot dinadinsul să-şi uluiască oaspeţii.

Era firesc şi simplu şi uman.

Din pricina fulgerătoarei, neaşteptatei, spăimîntătoarei morţi a fiului său Alexandru, răpus în primăvara vieţii, Coşbuc nu-şi găsea mîngîiere decît în singurătate, în lecturi prelungite în noapte, adesea pînă la revărsatul zorilor.

În primăvara lui 1918 a publicat în ziarul „Scena" — al cărei redactor eram — un poem plin de transparente aluzii la vremurile de atunci: se frămînta, se agita, se răsvrătea, sub pana poetului, drama ţării cotropite. Sub copita nemţească, sufletul lui Coşbuc tresărea, îndoliat. Dar în acelaşi timp nădăjduia cu tărie în izbînda dreptăţii.

Cu cîteva luni înainte de a muri, l-am văzut pe stradă.

Păşea încet, închis în gîndurile sale ca într-o cetate. Era uşor adus din spate.

Se oprise în faţa Terasei. Părea descumpănit. Ar fi vrut şi n-ar fi vrut să intre.

— Să trăiţi, maestre! l-am salutat.

A ridicat ochii spre mine — ochii lui mari şi blînzi şi mai întunecaţi în dimineaţa ceea ca oricînd. Mi-a zîmbit.

— Bună ziua, dragule...

Am schimbat cîteva cuvinte fără însemnătate. În chiar clipa ceea, un pui de oltean cu obraji supţi, pămîntii, un copilandru strivit de greutatea cobiliţei, cu cele două coşuri prea încărcate de legume şi fructe, trecu pe lîngă noi.

Oltenaşul era în zdrenţe şi desculţ.

Coşbuc îl urmări tăcut cu privirea.

Cînd şi-a întors capul spre mine i-am zărit ochii: erau umezi.

Ştiam că poetul compătimea, din toată inima, destinul tărănimii asuprite de mojerime şi de cîrmuirea ei. Ştiam că suferea cu suferinţele celor mulţi.

Ne-am despărţit fără a ne mai spune nimic.

Constiincios om de atelier, muncitor neobosit al condeiului, marele poet a fost, în acelaşi timp, un iubitor de oameni, un prieten cald şi un sfătuitor înţelept al tinerilor scriitori.

De ceasurile, puţine, pe care le-am petrecut în tovărăşia sa, îmi amintesc cu adîncă recunoştinţă — şi cu firească emoţie.

I. Peltz

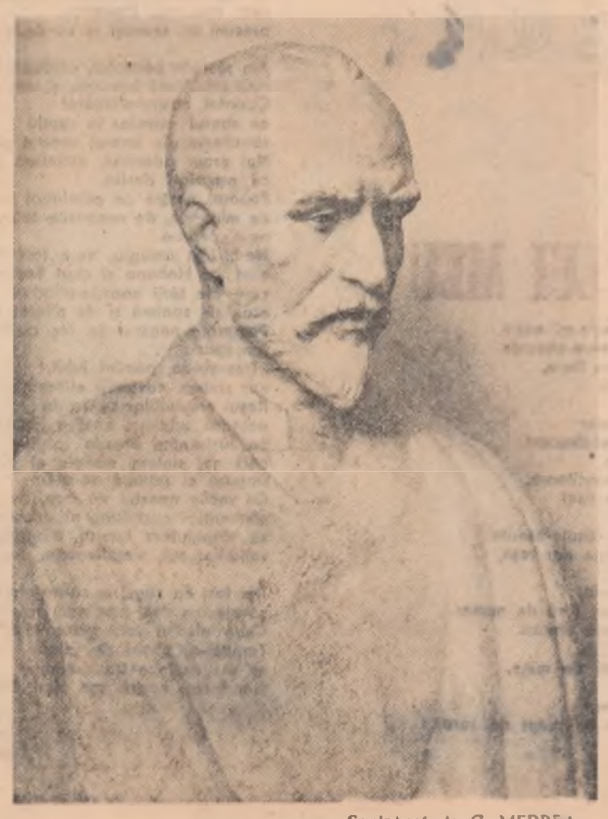

Sculptură de C. MEDREA

„Credem şi ştim că nu este departe timpul cînd nave cosmice se vor îndrepta spre Lună, spre planetele sistemului solar".

N. S. HRUŞCIOV

Şi acum spre Lună!

de Prof. univ. Edmond Nicolau

La numai patru luni de la zborul istoric al navei-satelit „Vostok", la 6 şi 7 august 1961, întreaga omenire a fost martoră la o nouă şi strălucită victorie a ştiinţei şi tehnicii sovietice. Anume, nava cosmică satelit „Vostok-2", avînd la bord pe pilotul cosmonaut — maiorul sovietic Gherman Stepanovici Titov — a efectuat un zbor de peste 25 ore în jurul Pămîntului.

Valoarea ştiinţifică a acestui zbor este deosebit de mare. În primul rînd, s-a demonstrat că, graţie dispozitivelor perfecţionate cu care sînt prevăzute navele cosmice sovietice, se pot asigura pentru om zboruri cosmice de lungă durată. De asemenea, s-a demonstrat cu claritate faptul că organismul omenesc poate suporta în bune condiţii zborurile cosmice, condiţiile imponderabilităţii, nestînjenind activitatea de muncă şi de odihnă. În fine, aşa cum a raportat G. S. Titov, nava „Vostok-2" putea fi manevrată cu uşurinţă, ea fiind orientabilă.

Toate aceste fapte arată că, graţie oamenilor sovietici, ştiinţa cosmonauticii a făcut un nou şi uriaş pas înainte.

IMPONDERABILITATEA

Desigur că printre performanţele care uimesc atunci cînd ne gîndim la zborul navei „Vostok-2" este şi faptul că, deşi G. S. Titov a stat circa 25 ore în condiţiile imponderabilităţii, el a desfăşurat o activitate normală.

Imponderabilitatea este starea în care corpurile îşi pierd greutatea. Explicarea acestei stări este relativ simplă. Anume, în cazul sateliţilor ce zboară în apropierea Pămîntului avem de-a face cu o cădere permanentă a acestora în spre Pămînt. Deoarece însă satelitul are o foarte mare viteză de înaintare (circa 30.000 km/h), şi cum această viteză tinde să îndepărteze satelitul de Pămînt, cele două efecte — de îndepărtare, graţie vitezei, şi de apropiere, prin cădere—se compensează reciproc, astfel încît satelitul rămîne la o distanţă constantă de suprafaţa Pămîntului.

Satelitul este deci în cădere liberă. Toate corpurile din el cad de asemenea în acelaşi mod. Datorită tocmai acestei căderi, corpurile nu mai au greutate, nu li se mai manifestă greutatea.

În condiţiile zborurilor cosmice, imponderabilitatea poate să apară însă şi din alte situaţii. Astfel, în cazul unor nave satelit care călătoresc în afara sistemului solar sau în spaţiile intergalactice, la distanţe mari faţă de alte mase, practic nu există nici o forţă care să le atragă.

Greutatea corpurilor se manifestă deoarece corpurile sînt atrase de Pămînt, iar atunci cînd corpurile sînt puse pe un cîntar, acesta le împiedică ca ele să meargă spre Pămînt. Dacă corpurile sînt în cădere liberă nu se mai manifestă greutatea lor.

În fine, o a treia situaţie în care poate să apară fenomenul de imponderabilitate este atunci cînd forţa de atracţie a Pămîntului este compensată de o altă forţă de atracţie, de exemplu de forţa de atracţie a Lunii.

Înainte se credea că această condiţie de imponderabilitate va împiedica desfăşurarea normală a activităţii fiziologice, deoarece organele interne nu mai apasă unele asupra celorlalte, prin greutatea lor, iar inima pompează cu sînge care şi-a pierdut greutatea. Tocmai din această cauză proiectele prevedeau ca navele cosmice să aibă o mişcare de rotaţie în jurul unui ax propriu. Prin aceasta se producea apariţia unei forţe centrifuge, care simula apariţia unei greutăţi artificiale.

Dar zborul cosmonautului G. S. Titov a demonstrat că nu este necesar să se recurgă la acest artificiu.

LA LUNĂ SAU ÎN JURUL LUNII?

Luna a fost mai de mult timp cercetată de către emisarii ştiinţei şi tehnicii sovietice. Astfel, la 2 ianuarie 1959 a fost lansat Lunnik I, care a trecut prin imediata vecinătate a Lunii, furnizîndu-ne — pentru prima dată — o serie întreagă de date deosebit de preţioase, referitoare la mărimile din spaţiul cuprins între Pămînt şi Lună. Cu uimitoare precizie, la 12 septembrie 1959 a fost lansat Lunnik II, care a ciocnit Luna, ducînd acolo faimosul de stat al Uniunii Sovietice. Apoi, la 4 octombrie 1959, este lansat Lunnik III, care reuşeşte pentru prima dată în istorie să fotografieze faţa nevăzută pînă acum a tovarăşului nostru de drum cosmic. Sînt premize sigure că în scurt timp nave cosmice cu oameni la bord vor efectua călătoria spre Selene.

Nu trebuie crezut însă că, pentru realizarea acestor performanţe, nu este necesar ca ştiinţa cosmonauticii să facă încă anumite progrese. În primul rînd trebuie observat că, pentru o navă cu oameni la bord, nu ne putem gîndi de la început la trimiterea lor pe Lună, ci numai în jurul Lunii. Aceasta dintr-un motiv foarte simplu. Anume, pentru a efectua o călătorie cu oameni pe Lună, trebuie să avem certitudinea că ei revin la Pămînt. Dar este cu mult mai uşor de realizat aceasta într-o călătorie circumlunară, deoarece în modul acesta se evită problema dificilă a aselenizării.

ATERIZARE ŞI ASELENIZARE

Revenirea unei nave din Cosmos presupune frînarea ei. Această operaţie este foarte complicată. Să ne gîndim că sateliţii artificiali au viteza de 30.000 km pe oră. Energia lor de mişcare este foarte mare. Un satelit care cîntăreşte 4.725 kg şi înaintează cu viteza de 30.000 km/h are o energie de mişcare echivalentă cu aceea a 4.725 de trenuri de marfă, cîntărind fiecare 1.000 t, şi care se mişcă cu viteza de 30 km/h. În momentul final, cînd nava cosmică se află în repaus pe Pămînt, după aterizare, viteza ei este nulă, deci şi energia de mişcare este nulă. Frînarea satelitului echivalează deci cu frînarea celor 4.725 de trenuri de marfă a 1.000 t.

Din fericire, această frînare nu trebuie să fie făcută numai cu ajutorul motoarelor de pe bordul rachetei. Şi aceasta este o posibilitate, dar ea este neeconomică. Ea presupune ca nava satelit să fie prevăzută cu motoare rachetă foarte puternice şi cu rezerve mari de combustibil — ceea ce duce la o mărire considerabilă a greutăţii navei. Profitînd de faptul că în jurul Pămîntului se află atmosfera, se întrebuinţează frecarea cu aerul drept mijloc de frînare.

Navele cosmice cu echipaj uman se mişcă de obicei la anumite înălţimi, oarecum fixe. Pe de o parte ele trebuie să se mişte la înălţimi mai mari de 130 km, pentru ca frecarea cu aerul să fie neglijabilă în perioada de zbor liber, înainte de a da comanda de coborîre. În acelaşi timp, înălţimea lor trebuie să fie mai mică de circa 450 km, deoarece de la aceste înălţimi în sus se întîlnesc centurile de radiaţie intensă, care pot periclita viaţa cosmonauţilor.

Dacă nava cosmică este prevăzută cu anumite motoare-rachetă şi cu rezerve de combustibil, atunci orientînd convenabil aceste motoare, cu ajutorul lor se poate reduce cu puţin viteza navei. Ca o urmare a acestui fapt, nava începe să coboare. Astfel, ea intră în atmosferă şi aici începe frecarea cu aerul. Trebuie observat că în acest caz nu e vorba de reducerea la zero a vitezei de 30.000 km pe oră, ci numai de micşorarea ei cu cîteva sute de km pe oră, adică cu sute de metri pe secundă, ceea ce se poate face cu motoare relativ slabe şi cu un consum redus de combustibil.

Frecarea cu aerul are mai multe efecte. Pe de o parte se produce o forţă ce se opune înaintării, şi astfel nava cosmică este frînată, începînd să coboare. Tot ca efect al frecării se produce şi încălzirea navei. Este deci o problemă studierea formei pe care trebuie să o aibă nava cosmică, pentru ca frînarea să fie cît mai eficace, şi, în acelaşi timp, încălzirea să nu primejduiască pe cosmonaut.

Să reţinem, deci, această idee esenţială, că în aterizare un rol primordial esenţial îl are frînarea cu aerul. Cu totul altă este însă situaţia în cazul Lunii. Anume, Luna nu are atmosferă, deoarece masa sa este mică, şi ca urmare nu poate reţine moleculele de aer, care părăsesc Luna, datorită mişcării lor de agitaţie. Rezultă că aselenizarea nu se poate face decît numai prin frînare, cu ajutorul motoarelor rachetă. Dar acestea trebuie să fie nişte motoare foarte puternice pentru a frîna complet nava care aselenizează. Motoare puternice înseamnă însă şi rezerve mari de combustibil. Trebuie deci construită o navă lunară foarte grea, spre a putea avea rezerve suficiente de combustibil. Dar, după aselenizare, urmează decolarea, în vederea revenirii pe Pămînt. Din nou trebuie să avem rezerve importante de combustibil, pentru a imprima navei un impuls suficient.

ÎN JURUL LUNII

Cu totul altul se prezintă însă zborul circumlunar. De data aceasta nu mai avem nevoie nici de un consum de combustibil în momentul frînării pe Lună şi nici de un consum aproximativ egal în momentul decolării, atunci cînd se pleacă înspre Pămînt. Iată de ce această soluţie apare cu mult mai economică.

Nu trebuie însă să credem că navele satelit au în acest caz motoare de mică putere. Dacă estimăm că nava cosmică ce zboară spre Lună are o greutate de 4—5 t. şi dacă ţinem seama de faptul că în cazul zborului spre Lună viteza trebuie să fie mai mare de 8 km/s, apropiindu-se de 11 km/s, deci de 40.000 km/h, înţelegem că şi motoarele trebuie să fie mai puternice decît erau în cazul navei Vostok-2. Putem să indicăm valori de ordinul sutelor de mii de cai putere (cca 400.000 CP).

Zborul spre Lună se va realiza însă în scurt timp, deoarece în Uniunea Sovietică cosmonautica progresează într-un ritm extraordinar de rapid.

Zborul cu oameni înspre Lună ni-l putem imagina ca fiind format din mai multe etape. În primul rînd avem zborul inerţial înspre Lună. Desigur că la plecare staţiile de observaţie de pe Pămînt vor verifica în fiecare moment dacă nava ocupă poziţiile antecalculate. Rezultatele vor fi transmise prin radio la centrul de coordonare a zborului, unde calculatoare rapide electronice vor indica cum trebuie corectat zborul. În modul acesta se asigură ca nava să se apropie de Lună în modul dorit.

Trebuie să ştim că problema determinării traiectoriei într-un astfel de zbor nu este de loc o problemă simplă. Astfel, mecanica cerească nu ne dă o formulă, graţie căreia să putem calcula direct traiectoria unei rachete ce pleacă dinspre Pămînt în spre Lună. Efectuarea calculelor se face prin metode speciale, de aproximaţii succesive. Trebuie să ţinem seama de faptul că la început racheta se mişcă sub influenţa Pămîntului, după care urmează o perioadă în care se face simţită şi influenţa Lumii. În cele din urmă, influenţa Lumii este hotărîtoare. Traiectoria se determină împărţind întregul parcurs în segmente mici, şi calculînd totul din aproape în aproape.

Cunoscînd care este viteza şi direcţia de lansare, ca şi poziţia pe care o are Luna în acel moment, se poate determina traiectoria rezultantă, după efectuarea citorva milioane de calcule. Rezultă că numai după ce se studiază foarte multe variante posibile, se reţin numai acelea socotite corespunzătoare. Problema a fost rezolvată de oamenii de ştiinţă sovietici, graţie calculatoarelor electronice rapide de care dispun. În timp ce calculul unei singure traiectorii durează circa o lună, dacă este efectuat manual, calculatorul „Ural II" îl termină în 30 de secunde, efectuînd nouă milioane de operaţii. Drumul de la Pămînt la Lună, care are circa 380.000 km, este parcurs de rachetă în 35—40 de ore. Înseamnă că trebuie să calculăm astfel lansarea, încît racheta să ajungă cu precizie într-un punct în care va sosi Luna după un interval de ordinul zilelor. Ocolind Luna, nava revine spre Pămînt, dar ea trece totuşi la o distanţă foarte mare de Pămînt, dacă o lăsăm să meargă numai în virtutea impulsului iniţial.

Se impune deci ca nava să fie prevăzută cu motoare auxiliare, care să o pună pe o direcţie ce conduce înspre Pămînt. Motoarele vor fi utilizate şi pentru frînarea aerodinamică, la reintrarea în atmosfera terestă, în vederea aterizării.

Tocmai posibilitatea navei „Vostok-2" de a fi orientată arată că sovieticii au rezolvat şi această problemă.

SPRE ALTE PLANETE

În principiu, astăzi ne putem gîndi şi la zborul spre alte plante.

Zborurile spre alte planete sînt însă mai dificile, fiind în primul rînd cu mult mai lungi — de ordinul sutelor de zile — ceea ce complică mult problema, deoarece apare necesitatea de a avea rezerve considerabile de hrană. În afară de aceasta, plecarea spre alte planete nu se poate face în orice moment. Desigur că ne gîndim în primul rînd la planetele mai apropiate de Pămînt, adică la Venus şi la Marte. Dar, pentru a avea o lansare spre Venus sau spre Marte, trebuie să existe o anumită situaţie geometrică Pămînt-Venus sau Pămînt-Marte. Venus fiind în urma Pămîntului, iar Marte înaintea sa, în cursa lor în jurul Soarelui. Aceasta deoarece mişcarea lui Venus e mai rapidă, iar a lui Marte mai lentă decît mişcarea Pămîntului.

Dar ştiinţa cosmonauticii nu stă pe loc. Pînă atunci vor fi de multe ori ocazii favorabile de a trimite nave înspre Lună. Se poate afirma cu certitudine că pînă atunci geniul oamenilor sovietici va realiza

PRIETENIE

Desen de RENATO GUTTUSO

O seară a scriitorilor sovietici care a devenit o seară a prieteniei romîno-sovietice. E seara în care se deschide cu solemnitate activitatea noii case a scriitorilor, — o clădire modernă, pe o stradă modestă, construită din banii fondului literar, adică din banii puşi de-o parte din drepturile de autor.

E o construcţie sobră, fără ornamentaţii exterioare ostentative, dar admirabil amenajată în interior pentru a cuprinde multiplele aspecte de viaţă ale colectivului de scriitori.

Un vestiar modern, sclipitor de nichelaje ; o scară largă ce duce la etaj ; birouri şi saloane cu mese şi fotolii moderne, o sală mare de spectacol, cu scaune aşezate în amfiteatru, — sală de întruniri, de conferinţe, de spectacole.

Ne primeşte cu o nespus de firească prietenie Zaharcenko, cunoscut publicist şi reporter, şi îndată facem cunoştinţă cu alţi şi alţi prieteni; cu Elena Romanova, critic. Intrăm sub oblăduirea tovarăşei Romanova, ceea ce ne atrage de îndată un tratament de favoare.

Tovarăşa Elena Romanova are însă imediat o concurentă serioasă, în persoana de-o dulce amabilitate plină de zîmbet şi voie bună a scriitorului Andronikov, care este vice-preşedintele Asociaţiei de prietenie romîno-sovietică, perechea „Arlus"-ului de la noi. Andronikov nu mi s-a recomandat ca atare, în această calitate, dar dacă întîmplător nu ar fi avut-o, i-am fi decernat-o noi prin plebiscit. E un om vioi şi glumeţ, cu mişcări degajate, cu vorbirea caldă şi plină de sinceritate, cu ceea ce se cheamă o bonomie admirabilă, ce creează din prima clipă o atmosferă în care te simţi bine.

Onorurile de gazdă le face vechea noastră cunoştinţă, Lev Kassil, cunoscut şi fermecător scriitor pentru copii, ca şi celebru autor de romane sportive, care cultivă cu strălucire gluma şi umorul, după cum a dovedit printr-o remarcabilă alocuţiune de deschidere a serbării, plină de vervă.

Sînt, la masa musafirilor, scriitori şi artişti străini, ca şi scriitori din alte părţi ale Uniunii. Printre ei, cunoscutul pictor american Rockwell Kent cu soţia sa, o emoţionantă pereche de oameni de-o simplitate uimitoare, ce nu are egal decît în talentul şi gloria pictorului. Au aerul a doi savanţi care-au trăit retraşi, undeva în ţinuturi apropape pustii şi care acum, aici, simt un fel de jenă. E numai semn al modestiei la această pereche care a cunoscut, în călătoriile ei, lumea întreagă şi care vine dintr-o ţară unde violenţa şi cultul violenţei sînt o concepţie de stat.

Deosebit de voioşi, de dinamici şi simpatici se arată doi tineri poeţi din Leningrad : Dudin şi Orlov, anume veniţi la Moscova pentru această seară sărbătorească.

Sînt şi alţi scriitori străini. Alături, o tovarăşă comunicativă, îmi adresează ea întîi cuvîntul. Facem repede turul literaturii sovietice, găsind puncte de legătură în scriitori pe care şi unul şi altul îi iubim. Pomenesc printre acestea pe Alexei Tolstoi şi încep a vorbi despre opera sa, de succesul pe care l-a avut la noi... Tovarăşa se înroşeşte, rămîne privind în gol, cu vădită emoţie, cu o licărire umedă în ochi... E doar însăşi soţia lui Alexei Tolstoi. E rîndul meu să fiu emoţionat, şi pe drept cuvînt. Ce interesant e să cunoşti asemenea oameni. Am avut impresia că l-am cunoscut puţin chiar pe Alexei Tolstoi, că l-am privit în ochi. Era doar în faţa mea cineva care i-a împărtăşit viaţa. Am vorbit, aşa, împreună, despre viaţa lui, despre felul cum scria, despre anumite obiceiuri şi, aş spune, manii ale lui, — de care în felul său nu scapă nici un scriitor. Tovarăşa de viaţă a lui Alexei Tolstoi a depănat amintiri ; eu le-am adunat ca pe o istorisire a unui frate mai mare, pe care nu l-am cunoscut niciodată dar de la care mi-au rămas şi mie, un fel de scrisori, lungi, ample, ca o viaţă, şi trăită, şi inventată.

Ne-a întrerupt din vorbirea noastră, care devenise pasionantă, invitaţia de a merge în sală. Şedinţa oficială urma să înceapă curînd.

Acolo am fost îndreptaţi pe scenă, într-un prezidiu compus în cea mai mare parte din scriitori musafiri. Erau printre noi şi pictorul american şi soţia lui. Lev Kassil ne-a prezentat pe rînd, pe toţi, sălii.

Străinii şi-au adus salutul lor. A vorbit, — şi ce frumos a vorbit ! — şi pictorul american. Atunci mi-am dat seama cît de mult se pot înţelege între ei oamenii cinstiţi. M-am gîndit atunci ce nobilă substanţă trebuie să fie într-un asemenea om, pentru ca să rămînă atît de uman şi de pur, în mijlocul societăţii americane sus-pusă, care e atît de antiumană, — pînă dincolo de canibalism, căci practică gustul omuciderii ca pe-o treabă firească.

Atunci, după ce s-a terminat partea oficială a serbării de inaugurare a unei noi activităţi a Casei scriitorilor, s-a proiectat, cu explicaţii date chiar de autor, o serie de tablouri, în care atitudinea şi tendinţa pictorului erau evidente, tablouri, unele alegorice sau simbolice, de-o mare putere de emoţie. Am rămas, toţi, adînc impresionaţi. Şi iarăşi am înţeles ceva : cît de puternic poate fi mesajul unei picturi de înaltă ţinută, cînd este pusă în slujba umanităţii şi a umanismului. Aplauze au răsplătit generozitatea artistică a bătrînului pictor, emoţionat şi el.

Mai tîrziu, cînd m-am înapoiat în ţară, am citit că acest minunat om a dăruit întreaga sa colecţie de tablouri poporului sovietic.

Cuvintele cu care a întovărăşit acest dar, valoros şi prin semnificaţia lui, sînt şi ele deosebit de semnificative. „Am luat această hotărîre, a spus Rockwell Kent la conferinţa de presă ce a avut loc la Ministerul Culturii din U.R.S.S. cu acea ocazie, pentru că numai în Uniunea Sovietică am găsit cel mai bun preţuitor al operei mele" — după care a adăugat : „Ca american sînt convins că noi sîntem datori faţă de poporul sovietic — dacă aş încerca să mă exprim într-un singur cuvînt, — pentru Stalingrad. Acest dar este simbolul recunoştinţei mele. Eu regret numai că este infim, cu toate că reprezintă **tot ce am**".

Am prins puţin din tălmăcirea cuvîntării rostită de Kassil, care a cuprins un istoric şi un bilanţ din trecut, ca şi proiecte de viitor. Ştiu însă, cu certitudine, că vorbirea sa a fost extrem de vioaie şi plină de umor, judecînd după exploziile de veselie a sălii şi ropotele de aplauze care-l răsplăteau.

Firească că o serată dată de scriitori nu se termină cu o cuvîntare, chiar dacă ea vădeşte deosebite calităţi de umor în cea mai literară formă.

În seara aceea şi-a împărtăşit impresiile sale de la cea de-a 17-a ediţie a Jocurilor Olimpice de la Roma, cunoscutul Alexei Nicolaevici Arbuzov care, ca dramaturg, a relatat cu haz drama sportivilor occidentali şi de cîte ori au avut să-i înfrunte pe cei sovietici. Au vorbit şi cîţiva maiştri emeriţi ai sportului, cîştigători de premii la acea Olimpiadă. Expunerile lor au fost ca nişte minunate schiţe operative, unele alcătuite pe un ton grav, altele cu nuanţe glumeţe, după temperament.

S-au citit, bine înţeles, şi poezii. I-am auzit astfel pe Samuil Marşac şi pe tinerele mele cunoştinţe, Mihai Dudin şi Sergie Orlov.

Iar după ce au cîntat Igor Ilinski, artist al poporului din U.R.S.S. şi artistul emerit Veaceslav Somov, şi-au dat concursul artiştii noştri de la operă, şi serata a devenit cu aceasta o manifestaţie însufleţită de prietenie sovieto-romînă. Au cîntat cu deosebit succes Mihai Arnăutu, Mircea Buciu, Elena Cernei şi Mihai Crişan, prezentaţi de bunul nostru prieten, Andronikov.

Dar poate că o prezentare nici nu mai era necesară, căci toţi aceştia erau deja cunoscuţi de toată populaţia Moscovei. Mereu îmi apare ca uimitoare, extraordinară, simpatia pe care omul sovietic o are înnăscută, organică, pentru orice artist, fie el sovietic, fie străin. E în această simpatie un sentiment de colegialitate şi respect ca pentru un confrate mai mare, căci aproape în fiecare om sovietic este un artist, în genere, un cîntăreţ sau un dansator.

Demostene Botez

Eveniment de prestigiu internaţional

Marile manifestări de artă, în speţă festivalurile cu participare internaţională, desfăşurate pe teritoriul unei ţări, pun în lumină prestigioasă şi în atenţia şi stima universală, acea ţară. Dar, în primul rînd, lumina prestigiului se răsfrînge asupra ţării, asupra poporului, venind de la înălţimea valorii personalităţii de cultură, a valorii care nimbează artistul, ce patronează spiritual postum, fenomenul de reafirmare a actului de cultură, a monolitului artistic pe care îl înfăptuieşte opera prin laturile ei majore.

Reamintim datele primului festival Enescu şi ecoul pe care l-a avut în lumea, în conştiinţa artistică internaţională acel prim act al ciclului periodic care continuă şi leagă desfăşurarea şi împlinirea istorică a fenomenului, prin cel de al doilea Festival şi concurs internaţional „George Enescu".

Şi în acest Festival ctitorit cu numele, şi izvorît din esenţa, semnificaţia şi valoarea operei şi artistului, — participarea valorilor internaţionale a fost amplă şi de greutate. Peste toate însă, cum este şi firesc, a pus pecete personalitatea marelui creator de muzică, a desăvîrşitului pedagog, deschizător de drumuri, dascăl a multor valori artistice, interpreţi şi creatori contemporani.

Ceea ce dă intensă valoare artistică, ceea ce impune în opera enesciană, este caracterul adînc popular, în esenţa creaţiei pe plan larg, legătura organică dintre operă şi fondul permanent al muzicii populare. Aceasta l-a afirmat ca un creator profund naţional, de valoare universală.

Personalitatea artistică a marelui George Enescu a impresionat şi s-a impus lumii pe desfăşurarea unei jumătăţi de veac, opera lui îşi statorniceşte valoarea în concertul, în circuitul universal al creaţiei muzicale.

Urcînd culmile creaţiei, apropiindu-şi elementele, datele şi procedeele tehnice clasice, cercetînd, folosind, topind în aliajul creaţiei sale, datele noi ale modurilor muzicale moderne, atingînd treptele concepţiilor curente, adesea depăşindu-le, Enescu n-a pierdut acel timbru autentic al melodicului popular, n-a uitat laptele melodic (dacă-mi e îngăduit să forţez imaginea) care a hrănit fiinţa-i artistică embrionară.

De aici îl vine în mare parte forţa şi originalitatea. Aceasta au simţit-o şi au subliniat-o cu admiraţie şi prisosinţă cei îndrituiţi şi capabili s-o facă, în întreaga lume pe care a subjugat-o, a cucerit-o.

Noi nu avem căderea şi priceperea să judecăm, să analizăm fondul operei enesciene, nici esenţa, nici tehnica creaţiei sale. Noi vrem să subliniem cu modeste cuvinte şi resurse, cu posibilităţi de înţelegere care ne sînt proprii prin pregătire şi cuprindere, semnificaţia operei şi a personalităţii sale şi, mai ales, ceea ce ne-am propus, desenarea cu linii cît mai precise şi lămuritoare a însemnătăţii fenomenului major pe care îl constituie cel de al doilea Festival şi concurs, şi în general Festivalurile Enescu, repetarea periodică a acestui act înalt de cultură, desfăşurat prin înalta grijă a Partidului Muncitoresc Romîn, a regimului de democraţie populară.

Al doilea Festival şi concurs „George Enescu" a întrunit, în patria noastră, în Capitală, un mare număr de valori ale lumii muzicale internaţionale Personalităţi de seamă, mari interpreţi şi dirijori, tineri valoroşi, aspiranţi la glorie. Primii au venit să aducă cuvenitul şi repetatul omagiu genialului enescian, să participe cu pregătirea şi calităţile cunoscute la un deosebit fenomen artistic. Tinerele talente au venit să concureze şi să culeagă laurii confirmării artistice. Girul geniului care a vibrat sensibilitatea umanităţii, o jumătate de secol, cu gesturile arcuşului şi ale baghetei.

Nu puţini dintre participanţi, mai ales dintre cei care l-au cunoscut şi-l preţuiesc profund, cei virstnici, cît şi unii mai tineri, au spus, cu prilejul acestor zile ale Festivalului, cuvinte memorabile care răsfrîng imaginea lui George Enescu pe marele ecran al mîndriei naţionale.

Festivalul şi concursul au demonstrat încă o dată valoarea internaţională a artei romîneşti. Compoziţiile originale prezentate cu acest prilej, aparţinînd creatorilor din toate generaţiile, au vorbit elocvent despre nivelul înalt al muzicii noastre simfonice. Lucrările semnate de Ion Dumitrescu, Zeno Vancea, Alfred Mendelson, Ovidiu Varga, Theodor Grigoriu, Sigismund Toduţă, Tiberiu Olah etc., au arătat încă o dată progresele pe care arta compoziţiei le-a înregistrat în anii regimului de democraţie populară. Zecile de mii de auditori au răsplătit de asemeni cu aplauze entuziaste măestria interpreţilor noştri. De la maestrul George Georgescu pînă la tinerii dirijori Mihai Brediceanu, Mircea Basarab, Mircea Cristescu, Iosif Conta, trecînd apoi la interpreţii : Ştefan Ruha, Valentin Gheorghiu, Ion Voicu, Vladimir Orlov etc., toţi reprezentanţii ţării noastre, au dovedit înalta lor cultură muzicală, temeinica lor pregătire profesională, care le-a adus încă o dată laurii unui binemeritat succes.

Cît priveşte rezultatele concursului în cadrul căruia tinerii noştri solişti, crescuţi în anii regimului de democraţie populară au obţinut locuri de frunte, faptele vorbesc de la sine.

Oaspeţii Festivalului şi concursului au putut să descopere sau să-şi întărească impresiile asupra valorii muzicii şi interpreţilor poporului nostru. Dovezile de admiraţie, pe care le-au dat, considerabile sincere şi de valoare, spontane, atît asupra artiştilor şi compozitorilor, cît şi sondarea nouă şi mai profundă a specificului geniului naţional — precum şi a vieţii noastre artistice mereu înfloritoare, asupra noului constatat în toate domeniile creatoare, au fost necondiţionate şi unanime.

Între 5 septembrie, data deschiderii Festivalului şi concursului, pînă la data încheierii, personalităţi ale baghetei, mari dirijori şi interpreţi, au dăruit publicului romîn comorile interpretative. Sviatoslav Richter, John Barbirolli, Ghenadi Rojdestvenski, Lorin Maazel, Aldo Ciccolini, Annie Fischer, Henryk Szering, Ivan Petrov, Anton Dermota, Halina Czerny-Ştefanska şi alţii, au alcătuit o cunună preţioasă care a încoronat sensibil şi pios evocator imaginea, fiinţa spirituală a marelui Enescu.

Ecourile Festivalului, gesturile spirituale, dăruirea unanimă pentru permanentizarea, pentru valorificarea mai intensă şi mai justă a moştenirii enesciene, cu tot ce aduce dinamic în concertul, în permanenţa creaţiei muzicale mondiale, s-au difuzat în larga lume, dar au ajuns şi în matca pămîntească, în acel punct pe harta patriei, unde a răsărit acest fenomen, în Livenii micului Jurj, cum îi spuneau ţăranii şi bătrînii artişti ai tarafurilor care au văzut crescînd şi îmbobocind rara floare a geniului de pe meleagurile moldave. Fiinţa lor de abur şi noapte s-a luminat încă o dată şi nemurirea conştiinţei umane a vibrat încă o dată pe acordurile adînci ale dăruitului lor compatriot care a iubit nu doar Moldova şi amintirea ei, ci a lucrat la permanenţa gloriei şi universalităţii valorii artistice a poporului întreg pe care l-a iubit.

Sîntem datori să păstrăm senzaţiile cuprinzătoare ale marii sărbători, să grijim, să veghem la nestricata împlinire a acestor realizări, pe date optime a viitoarelor festivaluri, atît prin mijloace tehnice perfectabile, cît şi prin intensa pregătire tehnică şi artistică muzicală a nouor generaţii.

Radu Boureanu

TÎNĂRA POEZIE CUBANEZĂ

De cîţiva ani, un mare număr de intelectuali progresişti din America Latină s-au unit, dîndu-şi mîna peste frontierele republicilor continentale, animaţi de aceeaşi nobilă aspiraţie : Culturalizarea maselor populare de pe teritoriul întregului continent. In acest scop, pe lîngă alte modalităţi de propagare a culturii (conferinţe, spectacole, expoziţii etc.) au întemeiat o asociaţie editorială : Organización Continental de los Festivalos del Libro (Organizaţia Continentală a Festivalurilor Cărţii), *sub auspiciile căreia s-au desfăşurat şi continuă să se desfăşoare în toate republicile Americii Latine numeroase „sărbători" ale cărţii clasice şi contemporane latino-americane.*

Organizaţia a iniţiat tipărirea unei vaste colecţii intitulată Biblioteca Básica de Cultura Latinoamericana (Biblioteca de Bază a Culturii Latino-americane) *în care apar, semestrial, serii de cîte zece titluri, grupate pe republici şi purtînd numele de „festivaluri ale cărţii" din republica respectivă. Astfel, pînă acum, de pildă, cărţii peruviene i-au fost consacrate patru „festivaluri", cuprinzînd deci 40 de titluri, într-un tiraj de 1.050.000 de exemplare ; cartea venezoleană a cunoscut trei „festivaluri", cu un tiraj de 800.000 de exemplare ; cartea columbiană — două „festivaluri" şi un tiraj de 500.000 de exemplare ; literatura din Ecuador — un „festival" şi 100.000 de exempare, iar cartea cubaneză — două „festivaluri" a cîte 250.000 de exemplare. Se află în pregătire, sau sub tipar : primul „festival" al literaturii mexicane (1.000.000 de exemplare), cel al cărţii braziliene (2.000.000 de exemplare) şi cel al cărţii din republicile Americii Centrale (300.000 de exemplare).*

Se cuvine să relevăm un amănunt, în aparenţă neinsemnat, dar, în realitate, plin de semnificaţii pentru înţelegerea spiritului progresist de care sînt animaţi editorii acestei colecţii de masă, cu preţuri accesibile (asemănătoare ca format şi calitate actualei noastre colecţii Biblioteca pentru toţi). *Intr-adevăr — pe linia întăririi unităţii spirituale a popoarelor Americii Latine, pe de o parte, şi a combaterii şovinismului şi a rivalităţilor între republici (idei retrograde susţinute şi agitate de reacţiunea internă şi de reprezentanţii locali ai imperialismului nord-american), pe de altă parte — editorii colecţiei au inclus în serille de zece titluri, închinate „festivalului" cîte vreunei republici, nu numai autori (clasici şi contemporani) din ţara respectivă, ci şi lucrări ale marilor creatori din alte republici latino-americane. De pildă, al treilea „festival" al cărţii din Perú prezintă epopeea clasică a literaturii argentiniene* El Gaucho Martín Fierro *de José Hernández şi cunoscutul roman* Doña Bárbara *al romancierului venezolan contemporan, Rómulo Gallegos, consacrînd celelalte opt numere ale seriei literaturii naţionale. De asemeni, al patrulea „festival" al cărţii peruviene include în serie cartea poetului chilian contemporan Pablo Neruda — 20 de poeme de dragoste.*

Cer scuze cititorilor pentru această prea lungă relatare informativă, ce mi s-a părut, totuşi, vrednică de a le fi adusă la cunoştinţă, datorită bogatelor semnificaţii pe care le dezvăluie, şi îi rog să-şi îndrepte atenţia asupra penultimului volum al celui de-al doilea (şi cel mai recent) „festival" al cărţii cubaneze. Anume, antologia apărută în 1961, sub titlul Poesía joven de Cuba. Compilación de Roberto Fernández Retamar y Fayad Jamís. Segundo Festival del Libro Cubano. Editora Popular de Cuba y del Caribe, representante autorizada de la Organización Continental de los Festivales del Libro. (Tînăra poezie din Cuba. Culegere de R. F. Retamar şi F. Jamís. Al doilea Festival al Cărţii Cubaneze. Editura populară din Cuba şi din bazinul Caraibilor, reprezentantă autorizată a Organizaţiei Continentale a Festivalurilor Cărţii).

Cele 126 de pagini ale volumului cuprind o selecţie din poezia a 9 reprezentanţi ai tinerei generaţii de poeţi din Cuba (unii dintre ei văzîndu-şi tipărite versurile într-un volum abia cu prilejul antologiei). Cel mai în vîrstă dintre poeţi, Rolando T. Escardó, s-a născut în 1925, iar cel mai tînăr dintre ei, José Alvárez Baragano — în 1932.

Florilegiul este pe alocuri inegal în ceea ce priveşte expresia poetică. Ca problematică însă, şi acest fapt ni se pare plin de o reală însemnătate pentru orientarea creaţiei poetice a tinerei generaţii din republica eliberată de sub jugul imperialismului, culegerea se prezintă la un nivel demn de stimă. Impresionanta majoritate a poemelor e consacrată epocii luptei poporului cubanez pentru eliberare şi alungarea cotropitorului nord-american şi a exploatatorilor dinăuntru.

Poeţii tineri simt nevoia să-şi manifeste ataşamentul faţă de popor şi de nobilele lui aspiraţii constructive, exprimîndu-şi admiraţia pentru eroismul şi înalta etică a combatanţilor, mărturisindu-şi crezul artistic şi social, cît şi concepţiile de creaţie, în convingătoare „arte poetice". Poemul liric descriptiv, invocaţia erotică, pastelul îşi au şi ele locul în panorama tinerei poezii cubaneze. Cîte o dată însă, unii poeţi, în ciuda măreţei frumuseţi a temei abordate, furaţi de elanul argumentării lirice, folosesc o sintaxă poetică întortochiată, de meandrele şi obstacolele căreia, tînăra noastră poezie, de pildă, născută, crescută şi educată într-un alt spirit, al fermităţii creatoare partinice, a fost crutată, a avut posibilitatea să le ocolească şi să le înlăture, primind în permanenţă sprijinul şi ajutorul substanţial al Partidului.

Ca o mărturie a trăinicei ideilor ce i-au inspirat, stau creatorii celor trei poezii, pe care le-am ales şi le-am tradus în romîneşte, oferindu-vi-le.

Fayad Jamís

S-a născut în 1930. A publicat cîteva cărţi de poezie, printre care Busola, *Guayos, 1949 ;* Pleoapele şi colbul, *La Habana, 1954, şi* Vagabondul zorilor, *La Habana, 1959.*

ASCULTĂ-MĂ !

Ascultă-mă, analfabetule,
eu cînt şi pentru tine.
Ascultă-mă, bătrîne cu glasul ca un rîu
cu albia-nsetată,
eu cînt şi pentru tine.

Ascultă-mă, arheologule de antracit şi de tăcut,
tu, care eşti răsucit înapoi spre istorie
dar priveşti, de dincolo de colina trecutului,
orele verzi ale unui viitor din ce în ce mai proaspăt
eu cînt şi pentru tine.

Ascultă-mă, tu, crainic al bietului popular,
cu barba risipită-n vînt,
eu cînt şi pentru tine.
Ascultă-mă, tu, măreţe e luptelor anonime,
a lamelor din umbră,
eu cînt şi pentru tine.

Ascultă-mă, tu, drumeţ naufragiat al serilor de carnaval,
eu cînt şi pentru tine.
Ascultă-mă, tu, livid temnicier,
miner al adîncurilor nenorocirii şi ale oaselor,
plugar al depărtărilor fără de cîntec şi mîine,
eu cînt şi pentru tine.

Ascultă-mă, tu, vagabond neobosit ;
ascultă-mă, tu, fecioară-mbrăcată-n petale de apă
din fîntîna veşnicei tinereţi ;
ascultă-mă, tu, vîntule orb de la nord,
eu cînt şi pentru tine.

Ascultă-mă, păstorule,
şi tu, dulgherule,
tu, răzvrătitule,
tu, acrobatule,
şi tu, pirat cu glesne de-aluminiu,
eu cînt şi pentru tine.

Ascultă-mă, tu, păzitor de parc public,
tu, în pălăria căruia cuibează păsările ;
ascultă-mă, timplar al mesei mele,
tu, lucrător al cămăşii de pe mine,
şi tu, părinte al piinii pe care-o mănînc,
eu cînt şi pentru tine.

Semănător care sapi şi foci să-nflorească pustiul,
şi tu, negrule, om care dai chip şi făptură
vieţii şi morţii în vastul smarald african,
eu cînt şi pentru tine.
Femeie aburind de tinereţe,
dintotdeauna ţipăt dulce,
eu cînt şi pentru tine.

Cuvintele-mi nu contenesc.
Talazuri urmează să dea lovituri totdeauna în ţărmuri.
Stelele-alunecă-n ritmuri ciudate.
Chiar mîine va plesni în muguri primăvara.

Jose Alvárez Baragano

S-a născut în 1932. A publicat, între altele, volumele de poezii A schimba viaţa, *Paris, 1952 şi* Dragostea originală, *La Habana, 1955. Poemul ce urmează datează din 1959.*

REVOLUŢIE — CULOAREA LIBERTĂŢII

Vorbesc morţii

Sîntem statornici cum sînt cuvintele într-un poem :
noi, cei care desţeleneam pămîntul, fumul,
cărbunele şi laptele ploilor şi-ale vîntului ;
statornici în arheologul poporului nostru,
care se vorbeşte cu vocea înaltă a luptei.
Bezna nostru e moartea
în pompele de coral ale celui din urmă exil.
Ne-am mistuit viaţa,
ca filamentul de tungsten al existenţei
în marele bec al libertăţii.
Cuba, geometria ta de trupuri şi mădulare maltratate
se naşte şi coboară.
Cei care ne-a ucis o cunoscut ei moartea ?
Numai noi o cunoaştem, în liniştita noastră nobleţe,
numai noi, cenuşi ale istoriei,
mişcînd de sufluri curăţitoare buze-ale poporului nostru.
Numai noi o cunoaştem,
doar noaptea ne-a fost martoră amară :
crescînd ca un fluviu-otravă verde în tropice,
gîzele ei, mesajele ei, mîinile ei delicate
ne mistuie-n eceată ipostază fără fiinţă,
pierduţi în oglinda istoriei.

Pentru ca niciodată de-acuma înainte,
această lume de tartară,
de spaimă şi de sclavă,
să nu se mai repete în veşnicul ei ;
pentru ca niciodată de-acuma înainte
arhanghelii otrăviţi, să nu ne mai latre cerul,
noi ducem lupta asta de nevăzuţi şi giganţi
alături de mare, alături de grădini,
din umbră atacaţi şi sfîşiecaţi de laşii ucigaşi.

Noi cine-am fost ? Aveam un nume
ce ne-a fost zmuls cu trupul împreună,
muşcat de moartea tropicală,
de noaptea ce consumă totul.
Ascultă, Cuba, ce-ţi şoptim acuma :
„Noi am luptat şi vom lupta
precum un imn de astre — anonimi,
fiindcă acest soare
care străbate totul :
pereţi de var şi moarte, mobile de durere
şi lămpi de deznădejde,
doar soarele acesta va fi întotdeauna,
pînă la istovirea veciilor de veacuri,
acela-n care credem, pe care îl vedem,
unicul bastion al libertăţii !"

II

Vorbesc luptătorii

Ni-s bastioane astăzi, pămînturi, munţi şi fluvii,
pereţii dimineţii, sălbateca vibrare a flamurilor noastre,
căci moartea, libertatea
precum un evantai ni se desfac în palme.

Am răscolit pămîntul, călătorind prin lume noaptea,
cînd trădătorii înjoseau, şi umileau, şi-asasinau poporul.
Cuvîntul nostru-nflăcărat
ca zborul şoimilor în spaţiu
zbucneşte din izvorul central al purităţii.
Noi eram adevărul, întîlnirea poporului nostru
cu propriu-i destin.
Poporul nostru de pămînturi roşii,
de minerale, de neobosite tobe
ne-a ţerut-o.
Ne-a fost omagiu, ne-a fost martor noaptea
cînd La Habana şi cînd Santiago,
cînd ale ţării noastre-ntinderi
erau de spaimă şi de plînset molipsite.
Piepturile noastre de foc au fost săgeţile-aurorei.
Am spus :
„Trezeşte-te, pămînt iubit,
noi sîntem cavalerii eliberării tale !
Roşul revoluţiilor se iveşte
datorită sublimei lumi a libertăţii !
Să răsturnăm brazda largă-a istoriei,
căci noi sîntem numele ei glorios,
singura ei raţiune de-a fi.
Cu vocile noastre de apă, de fum şi diamante,
elementari cuceritori ai adevărului,
să răspundem tuturor mineralelor pămîntului,
vulturilor săi, vieţuitoarelor lui !"

Am fost ca săgeţile ce-au străbătut odinioară lumina,
să elevăm deci pămîntul acesta al nostru,
Cuba aleasă pentru revoluţie.
Trandafirii noştri de iarnă
se vor desface transparenţi
şi-n focul nostru vor pieri toţi trădătorii !

Traducere şi prezentare de
Romulus Vulpescu

Roberto Fernández Retamar

S-a născut în 1930. Printre volumele de poezie publicate menţionăm : Elegia ca un imn, *La Habana, 1950 ;* Laude şi conversaţii, *Mexic, 1955 ;* Întoarcerea bătrînei speranţe, *La Habana, 1950 şi* Poezia, pe locul ce i se cuvine, *La Habana, 1959.*

CUVÎNT AL POPORULUI MEU

Cîntă alături de mine, hrăneşte-mi auzul
prin hăţişul multiplu de numere-absurde
sub care se ascund îndoielnice fiare,
aventuri fructifere, neîndurata
fidelitate a faptelor aspre
şi fremătarea finală-a silabelor
murmurate de-un glas de-adolescent.
Zvicneşte din colbuite răvaşe,
din aprig-vibrantele guri muncitoare,
din scăpărătoare torente de riset
şi-aleargă,
aleargă peste acoperişe de căsuţe-nsorite
ce arborează steaguri modeste dar roşii,
străbate,
străbate cu solarul tău sclipăt,
prin uşoare-adieri, pe drumuri fără de număr,
pînă-n ograzile pline de viaţă tihnită.

Adapă-mi auzul, cîntă alături de mine,
limbă mereu nou-născută,
în veci sfîşiată şi pururi atentă,
deschisă, voioasă mereu ca un piept de sărac :
primeşte-mi salutul,
fă-mi gura fecundă !

Gînduri despre Panait Cerna

Se împlinesc, toamna aceasta, opt decenii de la naşterea poetului „sub a cărui cîntare, care fu un imn, **s-a zbătut o viaţă, care a fost o tragedie“.**

Un imn înflăcărat al iubirii, concepută pe toate coordonatele existenţei, un imn al setei de viaţă, sporită cu fiecare clipă cu care aceasta era ameninţată de mizerie, de boală şi de moarte. Căci suferinţele vieţii care s-au îngrămădit atît de multe peste anii timpurii ai lui Cerna nu l-au condus spre scepticism, n-au şubrezit coloanele puternice ale optimismului său patetic.

Lacrimile suferinţei — asemenea şuviţelor de apă, care sapă tavanul peşterilor şi „după ani de picurare se-nchiagă în coloane pline“, susţinînd ele însele bolta — picurate în suflete, nu rod, ci se transformă în „armuri puternice de fier“. Poezia în peşteră, din care am extras acest simbol, are darul de a caracteriza însăşi viaţa poetului.

Născut la 25 septembrie 1881 în satul Cerna, lîngă Măcin, din fostul judeţ Tulcea, fiu al unui învăţător şi al unei ţărănci analfabete, Panait Stanciof (acesta-i era numele adevărat) îşi face studiile liceale la Brăila şi cele universitare la Bucureşti, într-o luptă crîncenă cu numeroase greutăţi materiale, care au contribuit la stingerea sa atît de timpurie. Pasionat de studiu, în ciuda acestor greutăţi, Panait Cerna absolvă Facultatea de litere şi filozofie cu „magna cum laudae“ în 1906. Un an mai tîrziu pleacă în Germania, la Leipzig, unde îşi dă doctoratul în filozofie (1913) cu teza „Lirica de idei“, din păcate, încă puţin cunoscută. Lucrarea vădeşte un spirit de analiză pătrunzător şi o incontestabilă originalitate de gîndire.

Debutînd de pe băncile liceului, cu traduceri, recenzii şi mai apoi versuri originale, Cerna începe să se afirme, ca o personalitate bine distinctă, chiar într-o epocă atît de bogată în epigoni eminescieni, prin colaborarea sa la revistele Floarea albastră, Sămănătorul, Convorbiri literare **etc., stringîndu-şi în 1910, cele mai izbutite versuri în volumul** Poezii.

Poetul care-şi consacrase aproape şase ani de viaţă pentru a scrie un studiu asupra liricii de idei s-a străduit să realizeze în propria lui creaţie o poezie a cugetării, obţinînd reale succese. Nu întotdeauna strădaniile sale au fost încununate de succes, deoarece i-a lipsit, în unele împrejurări, forţa imaginaţiei bogate şi expresivitatea lapidară a limbii. Poezia lui Cerna aluneca uneori în retorism.

Suflet plin de sensibilitate, a manifestat necontenit o largă înţelegere pentru cei mulţi şi obidiţi (Către pace, Zile de durere, Poporul) **cărora le doreşte descătuşarea şi fericirea :**

De ce nu sînt un zeu în clipa asta ?
Orice dureri de pe pămînt aş stinge,
Aş izbucni în cîntece divine,
Să-mpart la toată lumea care plînge
Salutul unei fericiri depline.
(Noaptea)

În poezia sa au răsunat ecourile răscoalelor din 1907, poetul dovedind şi cu acest prilej solidaritatea sa cu cei asupriţi. Orientarea liricii sale sociale a fost apreciată de publicaţiile clasei muncitoare care, nu o dată, au reprodus astfel de poezii. La moartea poetului, revistele progresiste i-au închinat studii şi articole elogiind caracterul militant al artei sale.

Cerna a excelat, mai ales, în cîntarea iubirii şi a setei de viaţă, (Plînsul lui Adam), **cu acel Cain tragic, simbol al omenirii oprimate, cu „Şoapte“ răscoalitoare imagine a doi îndrăgostiţi, cuprinşi de focul unei pasiuni fulgerătoare, care se proiectează, însă în viitor şi trăieşte în generaţii succesive** (Ecouri) : „Pe toate pune stăpînire / A voastră inimă măiastră... / Nu, nu ! Atîta fericire / Nu poate fi numai a voastră ! / Se pare că nerăbdătoare / Viiţele din viitor / Aud a voastră sărutare din noaptea nefiinţei lor / Şi, dacă nebunii devine / Vă zmulg în ceruri, tremurînd, / E că un neam întreg ce vine / Se bucură cu voi în rînd“. **Sentimentul iubirii se împleteşte strîns şi în alte poezii ale lui Cerna** (Înseninare, Scnete, Celei aşteptate, Dor, Floarea Oltului, Amor **etc.) cu acela al unei pătimaşe sete de viaţă, iubirea axîndu-se, astfel, pe o coordonată filozofică, diametral opusă egotismului idealist.**

În acest sens, poezia lui Panait Cerna aduce o notă nouă, modestă dar originală, în cîmpul literelor romîne, care-i asigură şi astăzi dragostea cititorilor şi interesul istoricilor literari.

Opera lui, prin notele ei critice şi realiste, prin perspectiva deschisă către o lume mai bună, face parte din acea moştenire literară a trecutului, care contribuie la clădirea unei orînduiri noi, mai umană şi mai echitabilă, la dragostea de viaţă, concepută, de poetul cu o existenţă atît de amară, ca „cel mai mare bine“.

Astăzi, cînd profeţia din poezia Către pace **s-a împlinit, robii de ieri, ştergînd** „orice urmă din vechea nedreptate“, **îl simţim mai aproape de sufletul nostru, pe poetul ginditor, cinstindu-i memoria prin studiul tot mai adîncit al operei sale.**

I. D. Bălan

EXIGENŢA EDITORULUI

Ediţiile de opere literare aparţin, într-un fel, biografiei scriitorilor ; ele dau imaginea circulaţiei operei, întocmind, printr-o selectare ideologică, un grafic al mişcării ei în conştiinţa generaţiilor viitoare.

Ediţiile sînt modalitatea de a stabili o prezenţă continuă a operei scriitorilor, ca pe un patrimoniu care trebuie mereu purtat peste decenii şi secole. Lăsate în trecut pe seama librarului şi negustorului de hîrtie tipărită, ediţiile cinicilor şi a restului scriitorilor, în accepţia majoră a cuvîntului, au fost o indeletnicire izolată a cîtorva editori entuziaşti şi a unor oameni de cultură.

În cadrul revoluţiei culturale, care se înfăptuieşte sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, problema moştenirii literare ocupă un loc deosebit de important. Preluarea critică a literaturii din trecut de către se face conjugînd discuţia teoretică cu prezentarea directă a textelor. Zeci de mii de ediţii difuzează versul de aur al lui Eminescu, frazele aprinse de dragostea pentru popor ale lui Bălcescu, paginile de poem şi epopee ale operei lui Sadoveanu etc. O cultură nouă nu ar fi posibilă fără un asemenea instrument hotărîtor de lucru care să ne-o înfăţişeze, după indicaţia lui Lenin ca „dezvoltare a celor mai bune modele, tradiţii, rezultate ale culturii existente, din punctul de vedere al concepţiei marxiste despre lume şi al condiţiilor de viaţă şi de luptă a proletariatului în epoca dictaturii sale“.

Rostul editorului în complexul actual al revoluţiei culturale este de a conlucra indirect la o acţiune de profunzime şi cu consecinţe pozitive pentru cunoaşterea scriitorului. Departe de a fi un simplu auxiliar al istoriei şi criticii literare, pregătirea ediţiilor este înglobată într-un tot unitar în efortul colectiv de-a duce la înflorire cultura socialistă în ţara noastră. Dacă înainte o ediţie din proza lui Eminescu exalta rătăcirile poetului în concepţiile sale politice, sau una din poezia lui Arghezi, găsea prilej pentru a răsuci sensul operei sale spre misticism, acum, în cadrul revoluţiei culturale pe baze marxist-leniniste, editorul dă operelor literare o interpretare ştiinţifică, scoţînd în lumină sensul lor progresist şi umanist, mesajul transmis de scriitorii epocii contemporane.

Aşa încît, ediţia critică nu e o simplă chestiune tehnicistă care nu necesită talent şi pregătire, ci implică o fermă pregătire ideologică şi politică, erudiţie, perspicacitate, probitate ştiinţifică, abnegaţie. Redarea patrimoniului nostru literar publicului larg e, aşadar, şi trebuie să fie o îndeletnicire matură care să angajeze criticii, istoricii literari, personalităţi de cultură şi tineri pregătiţi serios în acest domeniu. Lucrul acesta a şi fost înţeles şi roadele conlucrării cu marii intelectuali specialişti în chestiuni de limbă, cultură şi artă sînt ediţiile în Clasicii şi Scriitorii Romîni **apărute în E.P.L. : Grigore Ureche, Neculce, Gr. Alexandrescu, Anton Pan, Eminescu, Caragiale, Odobescu. Lucrînd direct cu acest material, editorul trebuie să fie el însuşi un artist. El repune în circulaţie opera într-un anume moment, îl prezintă pe scriitor societăţii de astăzi, mijloceşte legătura dintre scriitor şi public. Editorul lui Bălcescu nu republică pur şi simplu studiile de istorie, nu retipăreşte cutare ediţie din trecut a operei, ci, căutînd să pregătească o ediţie care să dea imaginea marelui patriot şi gînditor, va aduna acele documente cu valoare literară şi istorică ţinute în colecţiile de manuscrise necunoscute. Dacă în trecut s-a insistat în deosebi pe latura mistic-religioasă din nuvelele şi romanele lui Galaction, cercetătorul de azi va căuta să ofere cititorului o imagine cît mai fidelă a ceea ce a însemnat într-adevăr în literatura romînă Gala Galaction — scriitor militant pentru cauza celor mulţi. N. D. Cocea ar fi rămas după ceea ce a apucat să tipărească ca un romancier: toată polemica din presă, îndeosebi cea antimonarhică a fost repudiată de critica burgheză. Or, pentru a preţui meritul lui Cocea ca un acuzator al regimului vechi, care a străpuns printre scînteile spadei şi săbiei ale artei pamfletului ziaristic, noi vom pune în primul rînd ceea ce a fost progresist, înaintat în opera sa.**

Ediţia nu e un act tipografic de reproducere automată. Aici semnez în contra acelora care fac ediţiile ca pe o treabă de birou editorial. Punînd aceeaşi veche prefaţă, ori de cîte ori editura trebuie să răspundă cererii publicului, se reiau, aşa cum se întîmplă cu poezia lui Eminescu, poteci bătătorite de 15 ani. Dacă Perpessicius a îmbogăţit biblioteca romînească cu încă două volume, cu postumele poetului nostru naţional, dînd astfel posibilitatea cunoaşterii întregului tezaur eminescian, prefeţele diferitelor ediţii au rămas la stadiul de acum mai bine de un deceniu, minus comentariile sociologizante ale unor poezii. Cîteva prefeţe circulă ca un bun standard, cu lucruri prea generale, de pe vremea cînd încă nu se lămurisera problemele prozei, ale activităţii ziaristice, ale filozofiei poetului. O contradicţie flagrantă e şi aceea că dacă în manualele şcolare şi în universitate se vorbeşte de proza, despre activitatea publicistică a lui Eminescu, editurile n-au găsit încă cu cale să publice textele respective.

O prefaţă trebuie să aducă un punct de vedere recent, să aducă o opinie nouă. Dacă se repetă de fiecare dată biografia elementară (aceasta trebuie folosită în ediţiile pentru elevi, cum se şi întîmplă) şi seacă, profesăm banalitatea şi cenuşiul. Editorii noştri au rămas în parte în urma nivelului cultural în creştere al maselor. Biografia elementară a lui Eminescu, Coşbuc, Goga este cunoscută. Cititorul caută nu cînd s-a născut Eminescu şi unele fraze stereotipe fără nici o adiacenţă cu poezia. Prefaţa trebuie deci să fie făcută pe o problemă nouă, să constituie cum am spus o dată în exegeza operei respective, oricît de modestă ar fi ea, nu o simplă dată editorială în istoricul exegezei critice. Nu se cere erudiţie de istorie literară, însă nu trebuie căzut nici în excesul contrar prin care păcătuiesc prefeţele multor volume ale Bibliotecii pentru toţi. **Trebuie să se simtă de fiecare dată a apariţiei unei ediţii Eminescu — ca să luăm un nume şi nu la întîmplare — că, o dată cu aviditatea crescîndă pentru cărţile maselor, s-a maturizat şi experienţa editorilor. Prefeţele Bălcescu, Eminescu, Neculuţă sînt în notă frapant discordantă cu stadiul actual al cercetărilor de istorie şi critică literară. Mai nedreptăţit ca alţii pare Creangă, ale cărui ediţii sînt insuficient pregătite. Articole, cursuri universitare, cronici bune într-o pagină de revistă sînt decupate şi republicate în format de carte ca prefeţe. Unele studii ale lui Ov. S. Crohmălniceanu prin reluarea lor mecanică în aceeaşi formă îşi tocesc observaţiile fine apărînd în orice ocazie editorială.**

În general, cu excepţia cîtorva ediţii din seria de opere Caragiale, Gr. Alexandrescu, Goga, Arghezi, **„studiile“ nu sînt la înălţimea exigenţei ştiinţei literare actuale. „Popularizarea“ este de multe ori confundată cu simplismul. Ediţiile de masă, de prim contact, trebuie să fie oarecum răgazul pentru pregătirea ediţiilor „naţionale“ de opere ale principalilor scriitori, lucrate în schimb, cu aceeaşi competenţă. Pentru că, indiferent de colecţie, ediţia unui scriitor trebuie să inspire o asemenea încredere cititorului, încît el să poată cita textul cu sentimentul autenticităţii operei respective.**

Deosebit de acestea, forurile editoriale competente au datoria să chibzuiască la întocmirea unor planuri de lucru în afara cărora să nu mai rămînă opere şi scriitori demni de a fi discutaţi, care să nu fie publicaţi în ediţii noi, armonizînd activitatea editorială cu cerinţele şi sarcinile fondului ideologic. În aşa măsură, încît prima sinteză ştiinţifică de anvergură asupra istoriei literaturii romîne, în curs de elaborare, să-şi fundeze studiile şi să recomande lîngă principalele ediţii „clasice“ ediţii noi, instrumente sigure de lucru.

Să dăm acestui fapt ponderea unei judecăţi mature, propunîndu-ne completarea noii biblioteci a literaturii noastre din trecut cu toate titlurile care să merite locurile rafturilor ale autorilor şi operelor literare din trecut, prin ediţii pregătite cu exigenţa ştiinţifică a specialistului şi cu gustul ales al artistului.

Marin Bucur

Construcţii noi, în Bucureşti.

Marea artistă, interpretînd un personaj din piesa **„Arcul de Triumf“** de Aurel Baranga.

Lucia Sturdza BULANDRA

În pragul echinoxului de toamnă, în pragul împărţirii egale a zilei şi a nopţii, zilele au încetat să mai fie pentru Lucia Sturdza Bulandra; noaptea s-a întins, pentru ea, la infinit.

Vestea acestei sfîrşiri din viaţă ni s-a părut aproape neverosimilă. De cînd ne ştim cu toţii, şi tineri şi bătrîni, numele acesta era mereu prezent în viaţa teatrală romînească. De peste şaizeci de ani a putut fi citit şi pe programe, numind protagonista, regizoarea sau traducătoarea piesei, şi pe coperte de cărţi ce i s-au datorat, şi la căpătîie de articole, şi pe generice de film, şi pe afişe de conferinţe, şi pe hotărîri directoriale, şi pe diplome girate ca preşedintă de juriu teatral republican, sau ca profesoară de conservator. I-am văzut numele cu ocazia decernării marilor distincţii, cu ocazia relatărilor asupra muncii deputaţilor Marii Adunări Naţionale sau ai Sfatului Popular al Capitalei, a Comitetului Naţional pentru Apărarea Păcii, a diferitelor întîlniri importante pe plan intern sau internaţional. Întotdeauna numele acesta s-a impus, încadrînd personalitatea deosebită a celei ce-l purta. Acum îl vedem încadrat de un dreptunghi negru şi nu ne vine să credem, şi nu ne vine să admitem că acest mărunt dreptunghi din cerneală tipografică exprimă un hotar de netrecut între fiinţă şi nefiinţă.

Lucia Sturdza Bulandra a făcut pasul irevers ibil. S-a frînt înţelegerea tainică pe care părea că o stabilise cu legile firii, făcînd-o să se menţină mereu plină de energie şi elan, parcă evitînd mereu inevitabilul.

A fost într-adevăr o artistă a poporului. Nu cred ca pînă acum să fi fost la noi un om de teatru atît de deplin popular. Din blocul-turn şi pînă în coliba maramureşană, o iubeau şi-o preţuiau cu toţii, indiferent de îndeletnicirea sau vîrsta fiecăruia. Încă din viaţă, în jurul ei s-au ţesut legende, dîndu-i aproape mitul unui erou folcloric. În ultimii ani, sute de mii de oameni i-au venit la spectacole poate nu numai minaţi de înţelegerea artei ei, dar pur şi simplu ca să o vadă, dintr-o curiozitate admirativă. Mii de copii au fost duşi de mînă la reprezentaţii pe care poate nu le înţelegeau — numai ca să apuce să o vadă şi să-şi amintească în tot restul vieţii de „doamna Bulandra“. Cînd apărea undeva, în juru-i se stringeau instantaneu mulţimi care nici nu ştii de unde apăreau. Ultimul ei turneu abia încheiat — ca un rămas bun luat de la o ţară întreagă — a pricinuit pretutindeni apropape pelerinaje. Oamenii se adunau, după spectacol, să o vadă, respectuoşi şi uimiţi.

Şi într-adevăr, aveam de ce să fim respectuoşi şi uimiţi cu toţii — şi spectatori, şi oameni de teatru.

La o vîrstă la care cei mai mulţi cad în lupta cu anii, Lucia Sturdza Bulandra se menţinea plină de energie vitală, ageră şi promptă, pasionată şi optimistă, mereu neastîmpărată şi iscoditoare de mai bine. Neobosită organizatoare şi animatoare, ridicînd sub direcţia ei Teatrul Municipal pînă la nivelul excelentului, pedagogă de bază pentru mari actori, pildă de abnegaţie şi temeinicie în muncă pentru tineret, ea a fost una dintre cele mai covîrşitoare personalităţi din istoria teatrului romînesc. Plină de o vitalitate neistovită, nu o doborau multele, multiplele ore de străduinţe zilnică. De dimineaţă pînă seara nu se cruţa nici o clipă. Era omniprezentă şi real-prezentă în orice i se încredinţa. La anii cînd alţii nu ies din odaie, păşea peste Europa, de la Bucureşti la Moscova, la Paris sau Edinburg. Cînd alţi membri de juriu oboseau după lungi zile de concurs profesionist sau de amatori, ochii Luciei Sturdza Bulandra scînteiau mereu vioi sub voaletă. În „Cîtadela sfărîmată“ — în remarcabila creaţie din rolul savantei Dinescu — ne uluia deschizînd primăvăratec uşile cu vîrful bastonului, aşa cum a deschis rînd pe rînd porţile anilor pînă în ajunul celei de-a nouăzecea. Cînd te aşteptai mai puţin, o maşină îţi se oprea în faţa teatrului, o rumoare îi premergea pe scări şi apărea apoi neanunţată, solicitîndu-şi impetuos locul pe care-l dorea. Scruta ager spectacolul care o interesa, dornică să verifice ceea ce i se spusese, reţinea impresii şi, uneori, actori pentru teatrul ei pe care-l dorea mereu pe culmi. Şi nu prididea nimic pentru asta. Se lupta pentru repertoriul lui, pentru colecţionarea celor mai buni actori de aiurea, pentru creşterea tineretului, pentru etica şi nivelul artistic de cea mai înaltă calitate. A fost o pildă de temeinicie, de seriozitate asiduă, de pasiune de muncă, de sete de cultură. O pasionată a noului.

Şi în asta a stat marea ei forţă. În privirea înainte. Nu şi-a permis să îmbătrînească, să stea pe loc. A preocupat-o mereu Noul. Născută pe timpul lui Millo, învăţînd de la Aristizza, parteneră a lui Nottara — stilul ei s-a primenit mereu, fiind exemplu de teatru modern pentru tinerii de azi. Nu a fost refractară progresului în nici un domeniu, ci, dimpotrivă, a fost una dintre promotoarele lui. Sincer devotată regimului nostru, i-a stat mereu alături ca o eminentă militantă în toate laturile în care şi-a exercitat activitatea. Încrederea ce i s-a acordat, viaţa nouă pe care i-a descoperit-o regimul democrat popular i-au stîrnit energiile care păreau stinse. Deşi eminent om de teatru şi pînă în 1944, după 23 August începe marea perioadă creatoare a Luciei Sturdza Bulandra, cea de-a doua tinereţe a ei, poate prima ca importanţă.

A fost o mare iubitoare a tineretului, pe care l-a încurajat, l-a promovat, l-a educat cu răbdare şi pricepere. Mari artişti ai noştri ca şi tineri de talent au deprins de la ea meşteşugul care îi leagă, prin ea, ca o punte vie de tradiţia de aur a teatrului romînesc din secolul trecut pînă azi. A asigurat schimburi mereu noi pentru teatrul nostru. Şi asta în deosebi în ultimii ani cînd pare că a iubit teatrul cît în toţi ceilalţi la un loc. Ultimii ani de plină creaţie ai Luciei Sturdza Bulandra nu exprimă un fenomen biologic, ci sînt un exemplu de ceea ce înseamnă tinereţea perpetuă a preocupărilor, lupta împotriva inerţiei, dorinţa de a asimila, combativitatea neobosită. Sînt un exemplu semnificativ al manifestării vitalităţii intelectualului cinstit, legat de popor, care munceşte pentru popor şi e preţuit de popor.

Şi alături de încredere, regimul nostru i-a acordat şi marea lui preţuire. Ultima a fost acordarea numelui ei teatrului pe care l-a iubit atîta şi l-a condus cu pasiune şi neasemuită pricepere. Această cinstire s-a întîmplat acum cîteva zile, cînd Lucia Sturdza Bulandra pleca dintre noi o dată cu echinoxul de toamnă, o dată cu păsările călătoare. Păsările călătoare vor fi curînd sub zările Sudului, sub soarele tropical. Ori de cîte ori vom merge, pînă la sfîrşitul zilelor noastre, la teatrul care acum îi poartă numele, sub zarea de pînză albastră a circularului scenei, sub sorii de 1000 waţi ai proiectoarelor, nu se poate să nu ne amintim, să nu ne închipuim acolo, dincolo de rampă, pe Lucia Sturdza Bulandra

Şi nu va fi doar o amintire şi doar o închipuire, fiindcă cece a fost mai bun din ea a rămas categoric acolo.

Mihai Dimiu

REVISTA REVISTELOR

Schiţa în „Gazeta literară“ şi „Tribuna“

Fără îndoială, ar fi greşit şi unilateral să se considere că imaginea artistică este numai un mijloc de reprezentare a caracterului uman. Dar, în acelaşi timp, se cunoaşte locul pe care-l ocupă analiza personajelor în metoda realistă de stabilire a valorii artistice. Belinski sublinia stăruitor faptul că „zugrăvirea artistică a caracterelor“ e unul din meritele esenţiale ale scriitorului, alături de perceperea profundă a realităţii şi de instinctul just al adevărului şi simplităţii. Inconsistenţa unei lucrări literare se datoreşte, după opinia criticului, transformării personajelor în „chipuri inexpresive“.

Din acest punct de vedere, al reprezentării caracterului uman, schiţa pune probleme dintre cele mai complexe. Realizarea unui portret pregnant, reprezentativ pentru oamenii epocii noastre, în limitele celor cîteva pagini ale schiţei literare, fiind o sarcină deosebit de dificilă. Neavînd posibilitatea prezentării amănunţite a unui caracter complex, autorul schiţei va trebui să aleagă latura definitorie a personajului, detaliile cele mai elocvente ale personalităţii sale. Fără să neglijeze calităţile individuale, particularităţile originale ale eroului, el nu are, însă, dreptul să se limiteze la ele, ocolind elementele capabile să contribuie la sugerarea bogatului conţinut ideologic şi estetic al personajului literar.

Rememorarea acestor principii care guvernează creaţia literară realistă ne-a fost prilejuită de parcurgerea ultimelor numere ale **Gazetei literare** şi **Tribunei.** În majoritatea lor, schiţele publicate, într-un răstimp relativ scurt, în paginile acestor reviste (de la 1 august încoace), cele mai multe semnate de scriitori tineri, pun în centrul acţiunii personaje precis conturate, al căror mesaj, profund umanist, e lesne de descifrat : el vorbeşte despre transformările petrecute în conştiinţa oamenilor epocii noastre. Evitînd, de cele mai multe ori, anecdoticul, simplificarea forţată, autorii acestor schiţe aduc o imagine expresivă a contemporanilor noştri.

Persida, din schiţa lui Mircea Şerbănescu **Zi-lumină,** e un astfel de personaj grăitor al zilelor noastre. Conştiinţa sa de colectivistă, grija pentru avutul obştesc depăşesc dragostea faţă de soţ, îndemnîndu-o să fie necruţătoare cu concepţiile lui înguste, egoiste. De fapt, sugerează scriitorul, aşa se exprimă cu adevărat dragostea Persidei : prin dorinţa ei de a trezi în Paval sentimentul copleşitor, patetic, al datoriei faţă de cei în mijlocul cărora trăieşte şi munceşte, de a-l face să fie stimat şi iubit de ei. Din păcate, finalul poetizant, de un lirism forţat, scade intensitatea dramatică a povestirii, realizată printr-un dialog sobru, prin urmărirea reacţiilor sufleteşti ale personajului.

Vasile Rebreanu **(O femeie la Milcov)** realizează un alt portret schiţat cu precizie, al unei femei bătrîne care a înţeles semnele vremii în care trăieşte, le comentează cu naturaleţe, într-un limbaj pitoresc, lipsit de ostentaţie. Concepută în stilul unui monolog vioi, schiţa dezvăluie caracterul relaţiilor noi de familie, în care dragostea faţă de copii nu înseamnă slăbiciune. Bătrîna nu-şi oploşeşte fiul care se crede un dezrădăcinat ; severitatea ei însă, nu corespunde nici dorinţei mic-burgheze de a-l vedea chivernisindu-se cît mai repede. Ci, dimpotrivă, încearcă să-l facă din nou util societăţii.

Aceeaşi temă, a relaţiilor noi în familie, l-a atras şi pe Ilie Tănăsache, autorul schiţei **La şapte fix** publicată în **Tribuna.** Autorul nu se opreşte la aspectele dramatice, la investigarea psihologică a personajelor sale. El relevă un singur fapt, care ar fi putut deveni interesant, dar care nu comportă prezentarea unor autentice caractere umane. În afara unei mîndrii legitime a muncitorului Andrei Orbaru, a unei modestii schiţate cu delicateţe, a înţelegerii drăgăstoase dintre cei doi soţi, Ilie Tănăsache nu relevă nici un element cu ajutorul căruia personajele să sugereze în vreun fel epoca pe care o trăiesc. Poate de aceea, din pricina unei insuficiente înţelegeri a psihologiei eroilor, schiţa sa se menţine la nivelul anecdoticului, în ciuda evidentelor calităţi în ceea ce priveşte ritmul acţiunii, al dozării efectelor stilistice, a acurateţii limbajului.

Chimu Fărdeoprelişte, eroul schiţei **Prietenii** a lui Romulus Zaharia, trăieşte clipa emoţionantă a primirii în rîndurile candidaţilor de partid. Reacţiile psihologice ale personajului sînt urmărite cu atenţie, descoperindu-se cauzele adînci ale stării sufleteşti de încordare, de îngrijorare. Chimu recunoaşte calităţile prietenului său, Istudor, dar e necruţător faţă de orgoliul acestuia. De altminteri, portretul lui Istudor e tratat mai sumar, estompîndu-se în contrast cu cel al prietenului său, Chimu, care e lucrat într-o linie mai sigură, dezvăluind calităţi sufleteşti mai puternice. Evident, personajele unei schiţe nu pot şi nici nu trebuie să ocupe acelaşi loc în economia lucrării. Dar aici nu e vorba de diferenţele dintre modelele vii, ci dintre eroii literari, forţa cu care se impun în construcţia lucrării. Or, e limpede că Romulus Zaharia a neglijat, într-o oarecare măsură, portretul lui Istudor, îndreptîndu-şi întreaga atenţie spre celălalt personaj. Sprijinit şi de finalul neaşteptat şi impresionant (se descoperă că, de fapt, Chimu e feciorul bătrînului Fărdeoprelişte, ucis de jandarmi pentru că cerea cu glas tare dreptate) eroul lui Romulus Zaharia rămîne o realizare interesantă în creaţia prozatorului.

Ca o confirmare a principiului care leagă prezentarea caracterului uman de valoarea literară, din grupajul publicat de curînd de Nicolae Ţic în **Gazeta literară** (10 august 1961), se evidenţiază tocmai schiţa care încearcă mai cu luare aminte să descifreze mesajul personajului, semnificaţia sa concretă. Evident că factorului psihologic i se acordă un loc mai însemnat în schiţa **Geamantanul din vestibul.** Aici, analiza e obiectul însuşi al desfăşurării epice. Dar motivul zbuciumului sufletesc al celor doi eroi e lipsit de interes. El nu răspunde problematicii complexe a epocii noastre, nu contribuie decît vag la definirea profilului etic al contemporanilor, cu alte cuvinte nu e suficient de **semnificativ.** Nu negăm : posibilitatea unor asemenea procese psihologice există. Dar simplitatea, viaţa obişnuită de familie, nu exclud necesitatea mesajului umanist, al descoperirii faptelor semnificative.

De aceea, în **Anul nou,** publicată în acelaşi număr al revistei, tot sub semnătura lui Ţic, cu toate că procesul psihologic e schiţat mult mai lapidar decît în prima, caracterul eroului Trăsnea e mai pregnant. Tocmai pentru că scriitorul relevă o trăsătură de caracter specifică oamenilor epocii noastre. Personajul schiţei, un tînăr caloriferist, trăieşte cu intensitate bucuria momentului în care noii locatari se instalează în blocul la construcţia căruia a muncit echipa sa. Optimismul său, justificat pe de-a întregul de sentimentul că participă la ultimul act al unei opere al cărei autor a fost şi el însuşi, e impresionant prin sinceritatea sa contaminantă. Trăsnea nu poate îndura uşurinţa de a se crede că altruismul său, bucuria pricinuită de bucuria celorlalţi, nu e decît aparent, că n-ar fi, în fond, mînat decît de interese materiale. Şi, de aceea, reacţionează. Cel care l-a jignit va aştepta anul nou înspăimîntat de perspectiva unei sărbători în odăile îngheţate, cu caloriferul defect. Dar, în ultima clipă, Trăsnea nu se desminte : repară caloriferul, dăruindu-i bucuria celuilalt.

Schiţa lui Ţic a surprins tocmai elementele cele mai semnificative din psihologia tînărului muncitor care respinge umilinţa, dar şi umanismul mic-burghez al „milei“. Aceeaşi atenţie pentru semnificativ, dezvăluită într-o schiţă ca **Sectorul 2,** interesant portret psihologic al unui tînăr care înţelege că demnitatea îl obligă să primească o sarcină în afara programului de lucru, un portret sugerînd că ingenuitatea şi timiditatea eroului nu îl împiedică să dovedească o adevărată maturitate a spiritului său de abnegaţie, demonstrează realele calităţi ale lui Ţic, din păcate mai greu de observat în **Geamantanul din vestibul.**

Simpla căutare a ineditului psihologic, nesusţinută de investigarea trăsăturilor specifice ale oamenilor de astăzi, face ca schiţa lui Grigore Beuran, **Zburătorul,** să se menţină la nivelul unei încercări de subliniere a pitorescului, contrastînd cu o altă schiţă a aceluiaşi scriitor, **Ţigara.** Aici, procesele sufleteşti sînt cercetate tocmai în perspectiva noului biruitor în conştiinţa oamenilor, a frămîntărilor prilejuite de soarta şi atitudinea celorlalţi.

Din păcate, nu putem discuta problemele ridicate de creaţiile deosebit de interesante ale lui Haralamb Zincă, Ioan Grigorescu, Dumitru Radu Popescu sau Radu Cosaşu, apărute în această perioadă în **Gazeta literară** şi ale căror eroi aparţin unei alte epoci, în care frămîntările sufleteşti erau declanşate de alte raţiuni.

Ni se pare însă limpede că schiţele apărute în ultima vreme în **Gazeta literară** şi în **Tribuna** dovedesc o dată mai mult corelaţia dintre realizarea caracterului uman şi valoarea artistică. Ori de cîte ori scriitorii au abdicat de la principiul prezentării profunde a psihologiei omului nou, apelînd la o simplă prezentare a evenimentelor, valoarea literară a schiţei are de suferit.

Dan Grigorescu

Un ziarist francez despre

Berlinul occidental

— Eh, dacă am fi cîştigat războiul, n-ar mai exista niciun fel de problemă berlineză şi „lumea liberă" ar putea să doarmă liniştită.

Desen de ESCARO, din „Liberation"

O seară de vară plină de zăduf. În restaurantul „Friedrichstrasse" de lîngă gară, perechi, perechi se învîrtesc în ritmul muzicii. Un cîntăreţ cu o voce dulce ca a lui Tino Rossi fredonează un cîntec la modă : „Mă voi întoarce la tine..."

Persoana mi-a fost prezentată în treacăt, dar el nu ştie cine sînt. De altfel socot că pentru el aceasta este absolut indiferent. Cu un gest larg, el face semn chelnerului şi comandă :

— Un coniac, ştii, „dintr-al meu".

Îmi dau seama că aici se simte ca la el acasă.

Vorbim nemţeşte, eu însă remarc numaidecît accentul lui străin. Da, e italian. Foarte vesel, degajat, noua mea cunoştinţă aruncă în dreapta şi stînga mărci ale Republicii Democrate Germane.

— Încă un coniac !

Mă părăseşte pentru a dansa, dar revine la masa mea. Şi între noi se încheagă o discuţie.

— Locuiţi aici în Berlinul răsăritean ?

— Vrei să rîzi de mine ? Cum de-ţi închipui una ca asta ?

— Prin urmare în cel occidental !

— Se-nţelege !

— Şi cum merg treburile ? Se vede că de minune.

Aplecat spre mine îmi şopteşte confidenţial :

— Ascultă ce-ţi spun eu, bătrîne : atîta timp cît vor exista ca acum două Berlinuri, treburile noastre au să meargă bine. În caz că Rusii n-or strica ceva cu povestea asta despre oraşul liber — o să mai facem afaceri frumoase.

Şi adăugă într-o franceză stricată :

— Numai de nu s-ar schimba nimic.

S-a dovedit că acest domn, atît de elegant şi încă destul de tînăr, era regele bursei negre berlineze. Unul din zeii Olimpului de contrabandişti.

„Vrem Alsacia şi Lorena"

Peste Poarta Brandenburg se lasă noaptea umedă, plină de zăpuşeală. Între „Coloana Victoriei" din Berlinul occidental şi poarta monumentală care marchează hotarul Berlinului de Est, se întinde piaţa verde a Tiergarten-ului. În faţa monumentului ostaşului sovietic, pe un postament alb, se află un tanc de culoare închisă. Această suprafaţă minusculă — cîţiva metri pătraţi — e o insuliţă de pămînt sovietic pe teritoriul Berlinului occidental. În faţa monumentului, o santinelă imperturbabilă stă de gardă în chip simbolic. Gigantic bulevard, drept ca o săgeată şi foarte larg — de vreo trei-patru ori mai larg ca Champs Elysées — e scăldat în lumina lămpilor de neon.

De departe răzbesc glasuri înfundate. De dincolo de „Coloana Victoriei" răsar nişte puncte luminoase, stranii. Lîngă Poarta Brandenburg, oamenii miliţiei populare se postează în lanţ. Santinela de lîngă vechiul tanc ruginit rămîne nemişcată.

Nicăieri în lume nu mai există un oraş atît de neobişnuit, de paradoxal, prezentînd atîtea pericole. Italianul meu — un erou al bursei negre — este doar un exemplar din nenumăratele scursori din rîndul germanilor sau al străinilor, care mişună în această împărăţie a corupţiei. Femei uşoare sosite din Franţa sau din Germania occidentală, speculanţi, — avînd legături cu diferite firme cu reputaţie dubioasă din Paris, New-York sau Roma, — agenţi secreţi ce lucrează pentru unul, sau doi-trei stăpîni deodată, mişună cu duiumul prin Berlinul occidental, învîrtind cu o abilitate uimitoare tot felul de afaceri.

În Berlinul occidental, la staţiile mai importante de metrou, sau la cele de cale ferată, în magazinele mari şi la bănci, sînt amenajate centre speciale de schimb. Oamenii stau la rînd ca să-şi schimbe mărcile occidentale în mărci din Est, sau invers. Valoarea circulatorie a mărcilor este stabilită după preţurile la produsele alimentare, care sînt aproape identice în ambele sectoare — şi deci e unu la unu.Cu toate acestea, autorităţile din Berlinul occidental, folosindu-se de sprijinul guvernului de la Bonn, au stabilit un coeficient artificial : o marcă occidentală e schimbată cu patru mărci şi ceva din cele răsăritene, cursul uneia din acestea fiind deci de cîţiva pfenigi.

E de ajuns deci ca un cetăţean din Berlinul occidental să-şi schimbe o parte din mărcile lui, ca dintr-o dată să devină de patru ori mai bogat. Cu alte cuvinte, mărfurile cumpărate de el în Berlinul răsăritean o să-l coste de patru ori mai ieftin ca în cel apusean.

Anumite date statistice arată, de pildă, că fiecare locuitor al Berlinului occidental foloseşte de patru ori mai mult zahăr ca oricare cetăţean din R.D.G. În realitate, aceasta înseamnă că magazinele Berlinului răsăritean vînd cantităţi enorme de produse alimentare locuitorilor din Berlinul occidental, care, în felul acesta, le obţin cu preţuri derizorii.

Stegarii asociaţiilor revanşarde din Berlinul occidental defilează revendicînd teritorii sovietice, poloneze şi cehoslovace.

Crenvurşti pentru un nepot

În cele două scene descrise mai sus se reflectă ca într-o oglindă ceea ce face ca situaţia actuală din Berlinul occidental să devină intolerabilă.

Încercînd să stăvilească această practică dăunătoare, Republica Democrată Germană a introdus un anumit control în magazinele din Berlinul răsăritean. Au drept să cumpere numai cetăţenii care fac dovada prin acte că locuiesc într-adevăr în Berlinul democrat. Această măsură e într-adevăr legală şi, într-un fel oarecare, efectivă. Totuşi nu poţi împiedica pe o mătuşă grijulie, care-ţi prezintă actele cerute, să cumpere „puţini" crenvurşti pentru nepotul ei ce locuieşte în Berlinul occidental. Această bursă neagră, creată şi susţinută de cei de la Bonn şi de aliaţii lor — şi care, ca să spunem drept, îi costă şi pe ei destul — cauzează daune enorme economiei R.D.G.

Un cuib de spioni

Berlinul occidental, situat în inima R.D.G., este un adevărat centru de spionaj şi provocări la adresa Republicii Democrate Germane. În el există nenumărate organizaţii de spionaj, care-şi desfăşoară activitatea în mod public. Sute de asemenea organizaţii se ocupă cu desfăşurarea activităţii subversive îndreptate împotriva R.D.G. Ele au la dispoziţie ziare, posturi puternice de radio-emisiune, care seamănă ură şi calomnii.

În Berlinul occidental acţionează organizaţii vaste, alcătuite din fascişti alungaţi din R.D.G. sau transfugi. Aceştia au anumite centre care conduc propaganda împotriva R.D.G., îşi trimit agenţii şi provocatorii în Berlinul de Răsărit, iar de acolo în alte regiuni ale ţării şi chiar în ţările lagărului socialist. Activitatea lor este provocatoare, e limpede că dispun de fonduri uriaşe, dintre care o parte provin din surse oficiale — din bugetul de stat al Bonn-ului şi Washingtonului.

În Berlinul occidental staţionează unităţi militare americane, engleze şi franceze. În felul acesta, duşmanii R.D.G. se simt bine ocrotiţi. Dar faptul staţionării acestor unităţi militare în Berlinul occidental prezintă un pericol mai ales prin efectul psihologic exercitat asupra acelora care visează revanşa şi — hai să spunem lucrurilor pe nume — războiul.

Cine-şi va face bagajele ?

Nu e greu de înţeles că, în asemenea situaţie, Republica Democrată Germană şi toţi cei interesaţi în menţinerea păcii în Europa vor să pună capăt unei stări care poate avea urmări dintre cele mai dăunătoare. Toţi cunosc propunerile într-adevăr concrete în legătură cu aceasta, propuneri care se pot exprima prin următoarea formulă : Berlinul occidental să fie transformat într-un oraş liber — demilitarizat.

Uniunea Sovietică, întru totul susţinută de R.D.G. şi de celelalte ţări socialiste, propune transformarea Berlinului occidental într-un oraş liber. Prin urmare, nu-i vorba de instaurarea în Berlinul occidental a unui regim socialist. Singura problemă care trebuie reglementată — este cum să fie făcută inofensivă bomba, care poate exploda din clipă în clipă. Libertatea oraşului ar fi garantată prin eforturi comune de marile puteri. Nimeni n-ar putea fi împotrivă ca în Berlinul occidental să fie aduse cîteva contingente militare. Printre ele ar putea figura şi căştile albastre ale Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Walter Ulbricht, preşedintele Consiliului de Stat al R.D.G., a făcut următoarea declaraţie în legătură cu aceasta : „După încheierea tratatului de pace, viaţa oraşului liber — Berlinul occidental nu va fi tulburată de nici un regim de ocupaţie, nici de acţiunile centrelor de spionaj, nici de activitatea posturilor de radio-emisiune speciale, care şi-au asumat rolul de instigatori ai războiului rece, nici prin alte măsuri menite să servească la pregătirea războiului. Asta înseamnă : Berlinul occidental nu poate fi folosit nici în dauna intereselor Republicii Democrate Germane şi a ţărilor socialiste, nici în dauna Statelor Unite, Angliei, Franţei, Republicii Federale Germane, cît şi a altor state din Apus. Se prea poate ca unii să dea anumite semne de nervozitate lipsită de temei, cînd, în procesul de neutralizare a Berlinului occidental, pe străzile lui vor apare căştile albastre ale soldaţilor O.N.U. Dar de unde atîta teamă faţă de neutralitate ? Locuitorii Berlinului occidental n-au nici un motiv pentru aceasta. Se vor găsi totuşi unii care îşi vor face bagajele, anumiţi indivizi suspecţi care activează în organizaţia lui Gehlen sau în aparatul domnului Allan Dulles. Ei vor trebui să părăsească Berlinul occidental. Dar, pentru locuitorii lui, acest lucru este complet indiferent, nu-i va impresiona absolut deloc".

Un principiu unic

Unele personalităţi politice vest-germane declară că drumurile de acces spre Berlinul occidental trebuie să rămînă libere. Domnul Maurice Schumann, în recenta lui apariţie la televiziune, a subliniat că, în cazul de faţă, este vorba de „o problemă principială".

Care este poziţia conducătorilor Republicii Democrate Germane în această chestiune ?

Walter Ulbricht a declarat cît se poate de clar : „Nu intenţionăm să barăm drumurile de acces în Berlinul occidental". „Se înţelege de la sine, a mai adăugat el, că problemele transporturilor prin teritoriile ce ne aparţin intră în competenţa noastră, deoarece atari probleme intră de obicei în competenţa oricărui stat suveran".

Dacă Berlinul occidental va deveni un oraş liber, al cărui statut va fi garantat de către Organizaţia Naţiunilor Unite, cît şi de marile puteri, ai căror reprezentanţi vor avea dreptul să se afle în oraş, atunci problema accesului în oraş va fi rezolvată de la sine. Deci, în realitate, „problema principială" ridicată de domnul Schumann e o problemă fictivă. Problema esenţială constă în necesitatea de a face inofensiv focarul de război, prin măsuri efective, care să corespundă singurului principiu valabil în cazul de faţă — intereselor păcii.

Iată deci care este situaţia în momentul de faţă în Berlinul occidental. Nu mai există nici un temei ca această situaţie să mai dăinuie. Uniunea Sovietică şi aliaţii ei au dat şi aşa dovadă de prea multă răbdare, şi se vor feri şi pe viitor să întreprindă ceva ce ar putea constitui o ameninţare la adresa păcii.

Pierre Durand

A XII-a ANIVERSARE A REPUBLICII POPULARE CHINEZE

Şa-Ou

Scrisori de pe şantier

Din copilărie vă cunosc,
stele luminoase şi curate.

Astăzi străluciţi şi pe pămînt,
flăcări vii, priviri scînteietoare.

Muntele cu piscuri pin' la cer,
parcă-i trupul unui vechi balaur.

Solzii lui de-argint şi mărgărint
strălucesc aprins ca diamantul.

Peste cîmpuri, se stîrneşte vîntul
ridicînd vîrtejuri de nisip.

Şi pe povîrnişurile-nalte
se înalţă cîntec de motoare.

Peste apele torentului năvalnic,
creşte-ntr-una stăvilarul nostru.

Un torent nestăvilit de oameni
a înfrînt torentele de munte.

Ceasul nopţii cade peste-ntinderi...
Dar de ce se risipeşte bezna ?

Jos, din valea riului, se urcă
zorii luminoşi ai dimineţii.

De pe creste, stăvilaru-mi pare
un vultur cu aripi desfăcute,

gata să-şi ia zborul spre înalturi...
Penele lucesc ca mărgărintul.

Umbrele prelungi se împletesc
şi cuprind ca-ntr-un năvod pămîntul.

Basmele străvechi, în noaptea-aceasta,
prind aevea trup sub ochii noştri.

Hai, prieteni ! Să urcăm spre slavă,
mult mai sus ca piscurile lumii !

Vulturul aripile-şi desface,
gata să-şi ia zborul spre înalturi.

Se înalţă cîntec de motoare
De pe povîrnişurile-nalte.

Cine-i oare acest gigant năpraznic
care face munţii să tresară ?

Apa-adîncă-a cerului sclipeşte :
craiul nou pluteşte ca o luntre,

despicînd întinderile clare
ale cerului întunecat.

Am venit aici, pe-naltul pisc,
să le strig, de-aicea tuturora :

Jos, la poale, noaptea e şi somnul :
sus, pe creste, beznele-au pierit !

Cîntece populare chineze

Coşurile

Coşuri mari norii-i iau cu asalt,
Parc-ar fi miini de fum şi de fier.
Este oare copac mai inalt
Şi e bambus mai mîndru sub cer ?
Fumul alb despletеşte betele,
Înălţimea rîvnind-o cu jind.
Coşuri, coşuri — gigante penele,
Primăvara imens zugrăvind...

Cine a împodobit pămîntul

Numai verde, numai galben, val de val, fără hotare.
Grîul — zid crescut aicea, colo — fragede lăstare...
Cîmpurilor cine oare le-a dat strălucire nouă ?
Mîinile-astea, ale noastre, ce trudiră amîndouă.

Incarc coşurile

Coşurile le-ncarc grabnic şi le port,
Cobiliţa se apleacă de efort.
Poţi să crezi acum, nevastă, cu adevărat :
Acest munte, acest munte
Singur l-am cărat.

În romîneşte de ANTON ILIESCU

Cine împarte „dreptatea" la Bonn...

Străcurîndu-se printre ruinele provocate de un bombardament din care abia scăpaseră, doi cetăţeni au cules de pe stradă o sticlă de apă de colonie şi cîţiva cîrnaţi. S-au parfumat cu tot cuprinsul flaconului şi, înfometaţi, au înfulecat în grabă mezelurile. Au fost imediat judecaţi, condamnaţi la moarte şi executaţi prin decapitare.

Pe străzile unui orăşel polonez, un cetăţean a fost acostat şi pălmuit de un soldat german. Nenorocitul încercase să se apere, ceea ce a constituit o „insultă adusă Wehrmachtului". Pentru care fapt a fost imediat judecat, condamnat la moarte şi decapitat.

Doi cetăţeni cehi şi-au tăiat „clandestin" porcul. Au fost judecaţi şi condamnaţi la moarte. Tot prin decapitare, bine înţeles.

Iată trei cazuri printre alte treizeci de mii culese din dosarele justiţiei naziste, pe vremea cînd „marele Reich" instala „noua ordine" în Europa. Treizeci de mii de execuţii individuale, care se adaugă milioanelor de asasinaţi în lagăre, precum şi milioanelor de prizonieri sau civili mitraliaţi în masă în faţa gropii comune. Treizeci de mii de execuţii care pecetluiesc de multe ori acte de rezistenţă împotriva regimului, dar care de alte, multe, foarte multe ori, răspund fie unor acte de legitimă revoltă, fie unui zîmbet ironic sau numai unei „neîncrederi" în victoria finală a bestialităţii naziste. Treizeci de mii de sentinţe capitale poartă semnăturile unor „judecători" şi nu mai pot fi deci puse în seama SS-ului anonim care, cu pistolul sau aruncătoarele de flăcări, asasina surizător bătrînii, femeile şi copiii. Treizeci de mii de cazuri ilustrează pentru totdeauna „justiţia" hitleristă : un aparat care fabrica moartea cu aceeaşi precizie tehnică şi cronologică cu care I. G. Farbenindustrie fabrica aspirina, sau, dacă vreţi, gazul ciclon.

Pentru amatorii de mostre, culegem la întîmplare referatul unui preşedinţe de tribunal, care urmăreşte detaliile aducerii la îndeplinire a sentinţei pronunţate cu cîteva minute înainte. „Perdeaua care ascundea locul execuţiei a fost trasă. Apoi condamnatul a fost dus la ghilotină. Călăul mergea în faţă, iar ei au supravieţuit" a declarat în octombrie 1958 acelaşi Güde. Enumerarea acestor sîngeroşi supravieţuitori o face un voluminos document editat recent de către „Comitetul pentru unitatea germană" şi care se intitulează „Acuzăm ! 800 judecători hitlerişti sîngeroşi — sprijinitori ai regimului militarist al lui Adenauer". Pe de altă parte, „Uniunea luptătorilor împotriva fascismului, din R. S. Cehoslovacă" a publicat o altă listă cu 230 foşti judecători şi procurori nazişti, care au comis crime în timpul războiului în Cehoslovacia şi care acum ocupă funcţii importante în aparatul judiciar din R. F. G. Lista se referă la un număr de aproximativ 11.000 execuţii de cetăţeni cehoslovaci căzuţi în ghiarele justiţiei cu svastică. Documente similare au fost editate în Polonia, ceea ce urcă şi mai mult cifrele ororilor comise de actualii judecători din Republica Federală. La ora de faţă, peste 1.100 judecători germani trebuie să răspundă de crimele lor din fostele teritorii ocupate.

Într-adevăr, slugile docile ale imperialismului nazist, răspunzătoare de cele peste 30.000 asasinate camuflate juridic, funcţionează azi în ministerele republicii federale, la tribunalele federale, la tribunalele supreme ale laenderelor, la tribunalele regionale, la acele de primă instanţă şi la alte instanţe speciale. Nici o măsură juridică sau administrativă nu ameninţă să-i coboare de pe locurile pe care le ocupă. S-a aşteptat fără îndoială expirarea anului 1960, dată la care, conform codului penal federal, se prescrie urmărirea crimelor (presupunîndu-se că a trecut 15 ani de la comiterea lor). Crearea unui aşa zis „Oficiu central pentru urmărirea crimelor naziste" a fost anunţată de mai multă vreme de către purtătorul de cuvînt al guvernului de la Bonn, dar faptul acesta n-a avut decît semnificaţia de a linişti întrucîtva opinia publică internaţională şi de a cîştiga timpul necesar prescrierii. De altfel, din momentul acestei comunicări şi pînă la ora de faţă nu s-a auzit ca un asemenea „oficiu" să-şi fi început lucrările şi să tragă la răspundere pe cei vizaţi de amintitul document al Comitetului pentru unitatea germană. Ceea ce s-a auzit într-adevăr, a fost sau mărirea pensiilor foştilor judecători nazişti ajunşi la vîrsta retragerii sau plîngerile insistente ale victimelor fascismului şi ale familiilor lor de a li se acorda îndemnizaţii sau pensii corespunzătoare celor suferite. Atîta tot. De altfel, Fritz Schaeffer, ministrul federal al justiţiei, s-a opus categoric publicării în R.F.G. a documentelor referitoare la crimele judecătorilor naziştii, considerîndu-le... „atacuri" iar pe autorităţile cehoslovace... „agresori".

Dacă, după ce cunoaştem toate ororile săvîrşite de imperialismul nazist, ne mai impresionează totuşi detaliile sîngeroasei justiţii brune a călăilor ei în robă, nu trebuie să ne surprindă faptul că cei peste 1.100 de responsabili ai celor peste 30.000 de crime se mai află azi în poziţiile-cheie ale magistraturii federale. Cînd Krupp sau Thyssen, I. G. Farben sau Pferdmenges (care au pregătit economiceşte agresiunea hitleristă — şi subjugarea Europei) conduc din nou economia Germaniei occidentale ; cînd foştii ofiţeri ai Wehrmachtului (care au scăldat în sînge continentul nostru de la Pirinei la Volga reorganizează pentru un nou „blitzkrieg" Bundeswehru cînd foştii acoliţi ai lui Ribbentrop şi Rosenberg (care au pus la cale înjunghierea diplomatică a atîtor ţări învinse) formează cadrele de conducere ale Ministerului de externe de la Bonn, — faptul că justiţia a revenit şi ea la statuquo-ul hitlerist nu mai prezintă nimic aparte, nimic surprinzător. El este un argument în plus pentru cei care văd cu luciditate, în manifestările „führerilor" de azi ai Germaniei federale, cel mai categoric indiciu al pregătirilor pentru cea de a treia incendiere a lumii. Numai cei Herostraţii de la Bonn nu-şi dau seama de un lucru pe cît de elementar, pe atît de capital pentru viitoarea desfăşurare a evenimentelor mondiale : balanţa forţelor mondiale nu mai este nici cea din 1914 şi nici cea din 1939. Forţele socialismului şi ale păcii au posibilităţi nelimitate să realizeze în faşă toate încercările politicienilor, militarilor, industriaşilor, bancherilor, diplomaţilor şi judecătorilor (hitlerişti sau neohitlerişti) de a provoca o nouă conflagraţie.

M. Roşca

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"